Anastasia Stroescu

Amintiri dragi amintiri

vol. I

În loc de prefaţă

Schiţele (sau nuvelele) de faţă, cum doriţi să le numiţi, sunt povestiri adevărate, care cuprind date, întâmplări şi fapte din perioada 1940-1989-2011 şi reflectă datini, obiceiuri, tradiţii, crâmpeie de viaţă şi realităţi economice şi sociale, în special din Republica Moldova (Basarabia), dar şi din provincia istorică a Olteniei. Am încercat să redau cât mai fidel relaţiile interumane, relaţiile interetnice, limbajul colorat folosit în mediul rural, şcoala, războiul (în toată grozăvia lui) şi refugiul, instaurarea comunismului, caracterele şi conştiinţele modificate, parvenitismul şi snobismul dar, mai presus de toate, patriotismul şi dragostea de ţară. Închin aceste rânduri urmaşilor mei şi tuturor celor dornici să cunoască perioadele triste şi mai puţin triste pe care le-am traversat cu încredere, cu speranţă, cu optimism, cu dragoste şi credinţă faţă de Dumnezeu. Povestirile vor curge către tine, cititorule, în ordinea în care şuvoiul amintirilor mele a curs spre peniţă...

Cuhureştii de altădată

Cuhureştii sunt aşezaţi într-un cadru natural, la poalele unei păduri de stejari care te îmbie să faci o plimbare pe covorul de iarbă moale, în ciripitul sutelor de păsări. Sătenii, oameni harnici şi destoinici, au fost întotdeauna mândri de aşezarea lor. Din peisajul Cuhureştilor se desprind Biserica – monument arhitectural de mare valoare – şi o şcoală construită din cărămidă şi ţigle roşii, 5

care invită copiii satului la izvorul de cultură. Între anii 1937-1938 şi 1939 satul Cuhureşti a fost amarat de către echipele regale de voluntari. Aceste echipe regale, formate din studenţi cu pregătire superioară, au avut menirea să culturalizeze, să civilizeze şi să construiască biblioteci, cămine culturale, cooperative, etc. La Batalionul 39 Infanterie din Cuhureştii de Sus se găseau multe cadre talentate, care desfăşurau programe artistice la fiecare sărbătoare. Batalionul avea şi fanfară, cu un repertoriu bogat, şi mai ales muzică pe versuri patriotice. Şi Gimnaziul Industrial (Şcoala de Meserii) avea o fanfară, reunită sub conducerea prof. Caftanat, un dirijor de mare valoare. Tineretul din Cuhureşti participa la toate manifestările culturale, trăind cu intensitate frumuseţea vieţii. Munca culturală, plină de muzică, de dans, de poezie şi spectacole bune de teatru îi făcea parcă pe oameni mai buni, mai generoşi, plini de viaţă şi optimism. Această efervescenţă culturală a modelat mult locuitorii din Cuhureşti. Un alt pas spre progres l-a constituit relaţia interumană între locuitori şi ostaşii care îşi făceau stagiul militar la Batalionul 39 Infanterie din Cuhureşti. Se stabileau relaţii de prietenie cu aceşti tineri ostaşi veniţi din toate colţurile ţării, se împărtăşeau experienţe din toate domeniile şi pe toate tărâmurile, obiceiuri, datini, mod de viaţă. Sătenii participau voluntar la curăţenia

drumurilor, a şcolilor, a locurilor publice, a cimitirului, respectând cu sfinţenie bunul obştesc. Buni păstrători ai datinilor, obiceiurilor şi tradiţiilor 6

strămoşeşti, locuitorii Cuhureştilor găseau prilej de adevărată bucurie în nunţile, botezurile şi cumetriile ce se organizau. Hramurile, sărbătorile Crăciunului şi Paştelui, ale Rusaliilor, aveau o mare însemnătate în sufletul gospodarilor din Cuhureşti. Nu se uitau colindele şi Pluguşorul de Crăciun, nu se uita focul din faţa bisericii din Joia Mare. Toată suflarea copilărească se bucura de scrânciobul din mijlocul satului, chiuind şi ţipând atunci când roata îi ducea sus... cât mai sus! Oamenii erau plini de optimism, dornici să construiască cât mai bine şi mai frumos pentru viitorul lor şi al ţării. Omenia, bunul simţ, frica de Dumnezeu şi de lege îi fereau pe oameni să facă greşeli. Tranzacţiile de pământ, de case şi de bunuri se făceau cu 2 martori: se bătea palma, se bea aldămaşul şi deveneai proprietar pe veci! (generaţiei de astăzi, care înoată în birocraţie, nu-i vine să creadă că a existat aşa ceva...). Datorită relaţiilor de prietenie cu locuitorii din satele vecine, închegate cu prilejul hramurilor şi a sărbătorilor, viaţa oamenilor a înflorit, în bunăstare şi omenie. Pe lângă calităţile de buni gospodari, de buni familişti şi oameni harnici, cuhureştenii erau cunoscuţi şi prin ospitalitatea lor, renumită în localităţile vecine. Respectul faţă de bătrâni, de părinţi şi de rude, de şcoală şi de biserică era imprimat şi pecetluit în sufletele tuturor. Cultul faţă de învăţători, de profesori şi faţă de preot era sacrosanct. În perioada interbelică nu se auzea de scandaluri, divorţuri, hoţii, bătăi sau crime. Nu se 7

prea ştia de judecătorii, de tribunale ori de avocaţi. Micile conflicte sau neînţelegeri între săteni erau aplanate de către preotul satului. În cazul neînţelegerilor domestice – ivite, mai ales, în familiile tinere – naşul de cununie intervenea ca un adevărat părinte, aplanând conflictele şi restabilind liniştea în familie. ...dar unde eşti tu, Cuhureşti de altădată? Unde sunt oamenii care te-au iubit şi care au muncit pentru păstrarea frumuseţii tale? De ce nu se mai aude simfonia de la falnica moară care măcina zi şi noapte grâul auriu adus de gospodăria satului? Nu am întâlnit un alt colţ de ţară în care gospodinele să coacă o pâine atât de gustoasă, colaci împletiţi, pufoşi şi gustoşi, plăcintele poale-n brâu, renumite în toată ţara... Un suflet crud de om, fără Dumnezeu şi fără iubire de oameni a hotărât să se dărâme o clădire seculară, construită din blocuri masive de piatră, care străjuia în centrul satului ca o adevărată emblemă a Cuhureştiului. În această clădire cu 3 etaje s-au desfă şurat, de-a lungul timpului, o multitudine de activităţi, de la cele de depozitare a cerealelor, de prelucrare a tutunului, la activităţi culturale. În plus, stabilimentul permitea oamenilor să se angajeze la diferite lucrări, sporindu-şi bunăstarea în familie. Spre exemplu, mulţi tineri din sat – băieţi şi fete – au fost angajaţi în procesul de prelucrare a tutunului, obţinând venituri consistente. 8

Dorim ca cititorii noştri să înţeleagă că în Cuhureşti se putea găsi un loc de muncă foarte uşor. Pe lângă lucrul pământului, locuitorii puteau să-şi rotunjească veniturile ori de câte ori doreau. Dezvoltarea satului le oferea locuitorilor posibilitatea de a se angaja în diferite activităţi aducătoare de venituri: la magazie, la moară, la gară, la pădure, la traseele telefonice, etc. În această perioadă de înflorire a vetrei au venit şi echipele regale, care au contribuit fundamental la procesul de modernizare şi culturalizare a Cuhureştiului, care devenea, uşor-uşor, un mic orăşel. Locuitorii din satele învecinate veneau la Cuhureşti ca la o adevărată metropolă sufletească – Mecca şi Medina – o zi de sărbătoare petrecută aici constituind izvor de hrană spirituală. Un comportament civilizat, primitor, zâmbete pe buzele gazdelor, bunăvoinţă, aşa erau întâmpinaţi vizitatorii satului. Cu durere în suflet ne întrebăm: de ce s-au distrus aceste aşezări importante? De ce a fost mutilată falnica şi bătrâna noastră pădure, arborii seculari – care străjuiau comuna noastră şi satele dimprejur – doborâţi de topoarele celor fără suflet şi fără de inimă? Ce securi criminale au distrus copacii, lăsând în sufletele

noastre o rană adâncă? Cum se poate să mutilăm ceea ce Dumnezeu a creat şi omul a construit? Această pădure a trăit şi a vegheat ca o mamă asupra sătenilor, asupra bucuriilor, tristeţilor şi nevoilor lor! Noi ştim că iubind natura Îl iubim pe Dumnezeu! 9

Clăcile şi şezătorile dădeau un plus de viaţă acestui sat minunat, aşezat la poalele pădurii, între câmpiile blânde ale Ciornei şi dealurile mănoase din Bălţata! Prin clăci, oamenii se ajutau între ei la tot felul de munci ale câmpului şi, mai cu seamă, la construirea caselor pentru familiile tinerilor căsătoriţi. Şezătorile aveau un rol deosebit în menţinerea şi păstrarea folclorului şi artei populare. Torsul cânepei, inului, lânei şi războiul de ţesut erau preocupările tinerelor fete în timpul şezătorilor. Ţesutul covoarelor moldoveneşti este o artă admirată şi apreciată de toţi marii specialişti din ţarăşi din străinătate. Pe de altă parte, şezătorile aveau o importanţă culturală şi sentimentală extrem de importantă în viaţa tineretului. Cântecele şi romanţele lui Ion Vasilescu, Ionel Fernic, Gică Petrescu, V. Vasilache şi Ioana Radu erau în vogă şi se cântau seară de seară. Mulţi tineri şi tinere aveau voci minunate, care puteau concura la orice festival de muzică uşoară sau populară. Şezătorile generau şi seratele dansante, în cadrul cărora tinerii se cunoşteau între ei, ajungând de multe ori la căsătorii. În acele vremuri, nunţile se încheiau cu o petrecere dată de familiile tinerilor căsătoriţi, în cinstea acestora. Oamenii se bucurau şi petreceau cu prilejul întemeierii tinerei familii. Nu se cunoştea formula „nunţilor cu dar”... Rudele apropiate şi prietenii aduceau câte un dar simbolic tinerilor căsătoriţi. 10

Cu tristeţe constatăm că a dispărut şi hora satului, care se făcea cu prilejul fiecărei sărbători. Dar cimitirul?... Acest loc sfânt şi sacru, unde-şi dorm somnul de veci părinţii, moşii şi strămoşii noştri, arată acum ca o pată ruşinoasă pe obrazul satului! Ce se întâmplă, oameni buni, cu noi? Ne cumpărăm maşini de lux şi vile somptuoase, ne facem concediile în străinătate, iar cimitirul este în paragină! Existenţa noastră vine din adâncurile îndepărtate ale moşilor şi strămoşilor noştri... Nicolae Iorga spunea: Un popor care nu-şi cinsteşte strămoşii nu este vrednic de viitorul său. Un alt mare învăţat ne arată: Dacă noi, oamenii, ne-am gândi un singur minut pe zi că suntem muritori, omenirea ar fi mult mai bună şi oamenii s-ar iubi mai mult între ei. Ura, vrajba, lăcomia, egoismul, nu ar mai exista între oameni... Să nu uităm că noi, cei de azi, moştenim case şi valori care ne ajută să ducem o viaţă mult mai uşoară. Să ne înclinăm, aşadar, capetele în faţa mormintelor şi să ne pomenim strămoşii cu cinste şi respect! Este dureros ca cuhureştenii – patrioţi şi iubitori de ţară – să se îndepărteze de tot ceea ce înseamnă tradiţie, datini şi obiceiuri. Dorim ca autorităţile locale să se implice mai profund pentru a aduce satului un plus din frumuseţea sa de odinioară. Poate că treptele (scările) de piatră de la intrarea în magazine ar fi un început bun. Ploile, zăpada şi îngheţul fac mari probleme 11

oamenilor în vârstă, care se pot accidenta. Nu putem trece cu vederea faptul că din Cuhureşti au plecat mulţi tineri la învăţătură, făcând cinste satului şi şcolii care i-a pregătit. Se pot enumera mulţi, dar în mod deosebit amintim aici numele d-lui Silviu Tabac, profesor şi academician născut la Cuhureştii de Sus. Domnul Silviu Tabac este doctor în Ştiinţe Heraldice şi membru colaborator al Academiei Republicii Moldova şi Academiei Române. Dânsul a studiat şi documentat izvoarele care atestă naşterea satului Cuhureşti, a cules mărturii şi dovezi care sunt extrem de folositoare generaţiei de astăzi. La aceste izvoare am făcut şi eu referinţă, în cuvinte simple, în scrierile mele, împletindu-le cu amintirile personale din copilărie. Respect şi consideraţie domnului academician Silviu Tabac, precum şi celorlalţi fii ai Cuhureştiului care s-au remarcat în diverse domenii ale culturii şi ştiinţei. Fără pretenţii literare, am dorit să evoc aici o parte din amintirile copilăriei mele. Nici o distanţă din lume, fie ea spaţială sau temporală, nu poate şterge primele imagini, impresii şi trăiri. Cultul pentru

morţii familiei şi vatra părintească, dragostea pentru meleagurile natale m-au determinat să închin aceste rânduri nepoţilor şi strănepoţilor. Doresc ca, în serile de iarnă, la gura sobei, aceste rânduri să fie citite generaţiei tinere, în speranţa că ele vor învia în conştiinţa ei câte ceva din trecutul satului, datinile, obiceiurile de atunci, mici crâmpeie din trecut care constituie de 12

fapt rădăcinile noastre. Respect pentru ceea ce s-a păstrat şi durere cumplită pentru tot ceea ce am pierdut! Ne doare când vedem şanţurile din dreptul gospodăriilor, pline de iarbă, mărăcini şi nămol. Ne doare să constatăm că nu mai există comunicare între cei din trecut şi cei de astăzi! Comunicarea este iubire şi iubirea înseamnă Dumnezeu! Nu este cu putinţă să ne rupem de trecut şi de rădăcinile adânc legate de fiinţa noastră. Adunăm bunuri materiale, averi, case, maşini, dar uităm de acea comunicare şi esenţa ei: iubirea, care este însuşi Dumnezeu! În Cuhureştiul de astăzi există multe familii cu situaţii materiale foarte bune, însă ele se preocupă numai de propriile lor interese, scăpând din vedere binele comun, interesul general, acela de a dezvolta şi înfrumuseţa satul. O seamă de personalităţi, care au condus destinele locuitorilor din Cuhureşti, au omis, de asemenea, din preocupările lor, construcţia şi dezvoltarea localităţii. În zilele noastre, un om cu remarcabile abilităţi manageriale a preluat frâiele satului. Cinstit şi cu mult simţ de răspundere, domnul primar munceşte cu devotament şi credinţă, iar rezultatele strădaniei domniei sale se văd de la o zi la alta. Planurile şi proiectele dezvoltate de instituţia condusă de domnia sa sunt numai în folosul locuitorilor. 13

Trebuie amintit, de asemenea, interesul permanent pe care domnul primar îl arată faţă de tineretul satului. Plecând de la dictonul că speranţa moare ultima, putem afirma că această comună îşi va reveni, încetul cu încetul, la ceea ce a fost odinioară. Toate se pot realiza dacă ne îndreptăm privirea de trecut, muncind pentru un viitor mai bun. Acest viitor poate deveni realitate dacă tineretul va munci, la fel de mult şi de bine ca moşii şi strămoşii lor!

14

Învăţătorul

Inconfundabil în peisajul eterogen al satului nostru, cu ţinuta sa impecabilă, aerul intelectual şi cartea ori ziarul de care era nedespărţit, domnul Dorogan fusese parcă predestinat să fie învăţător. Formaţia sa înnăscută de dascăl era evidentă chiar şi pentru cei care nu-l cunoşteau... Cât despre noi, copiii de atunci, fiecare pas pe care-l făceam în clasa domnului Dorojan însemna o nouă poartă deschisă spre viitor, o nouă aventură spre lumi nebănuite şi magice: abecedarul din clasa primară, ilustraţiile din cărţi, hărţile pe care călătoream cu degetul, dimensiunile de pe un desen, buchiile pe 15

care le încropeam, stângaci, crâmpeiele de viaţă reală povestite cu pasiune... Nu se limita niciodată la a preda lecţia în notele reci ale manualului. Ne învăţa să căutăm povestea din spatele poveştii, să o înţelegem şi să o asimilăm... Multă vreme, în sfânta noastră naivitate de copii, aveam să credem că domnul Dorojan este fiul lui Dumnezeu, pentru că, mai presus de dragostea de carte, reuşise să ne insufle valori mult mai înalte: respectul faţă de părinţi, de bătrâni, de preot, dragostea pentru natură, în toate formele ei. „Răsădiţi pomi, şi pomi sădiţi, copilaşi dragi şi iubiţi”, pe notele acestui cântecel aveam să plecăm la un moment dat cu clasa, spre Ciorna. „Dacă fiecare dintre voi va planta 5 arbori, veţi creşte frumoşi, viguroşi şi în belşug deplin”, aşa ne spusese domnul Dorogan iar noi, însufleţiţi de îndemnul lui, decisesem să nu ne oprim la 5 arbori; plănuisem să împădurim toată zona! Eram atât de captivaţi de domnul nostru învăţător şi de talentul lui fascinant de a ne face să vedem dincolo

de litera cărţii încât, în orice moment, cunoştinţele noastre depăşeau pe cele ale colegilor noştri din clasele superioare. Indiferent de evenimentul pedagogic, clasa noastră era prezentă: inspecţii, concursuri, expoziţii, fel de fel de întreceri. Invariabil ne întorceam încununaţi de lauri, dar, dincolo de premiile pe care le acumulam, ne câştigam prestigiul de a fi elevii domnului Dorogan. Un prestigiu câştigat prin muncă asiduă, prin cunoaştere şi învăţătură necontenită, dar care era un fel de cheie universală pentru porţile la care 16

aveam să batem la şcoala vieţii. Era suficient să spui că ai fost elevul lui Dorogan; îţi era asigurată intrarea la liceu, la şcoli normale ori alte institute, fără examen de admitere! Vibra, însă, la unison cu noi, dincolo de graniţele unui dascăl îndrăgostit de meseria lui. Era părintele nostru din cetatea cărţii, cu vorbă bună, cu dojană blândă, cu înţelegere şi uneori chiar compasiune, cu asprime atunci când situaţia o impunea. ...Nu mai reţin exact cadrul în timp, cert este că se încheiase recreaţia mare şi domnul învăţător intra în clasă cu o nuieluşă subţire de alun în mână.... -Nu o să întreb de două ori, zice el calm, vreau să ştiu care dintre voi a ascuns-o în sobă! În confuzia şi nedumerirea generală, mă aplec către Marusica, colega mea de bancă, şi o întreb în şoaptă: „Cine şi ce a ascuns în sobă?”... „Nu ştiu, dragă”, îmi răspunde ea, pe acelaşi ton, „habar n-am!”... -Bineeee, zice domnul Dorogan, toată lumea să pună mâinile pe bancă, cu palmele în sus! Şi jap!, şi trosc!, şi pleosc! nuieluşa se ridica şi se cobora ritmic, în timp ce palmele noastre se umflau ca nişte perniţe şi noi ne înghiţeam cu stoicism lacrimile de usturime, solidari ca întotdeauna, cumplit de nedumeriţi şi inventatori ad-hoc ai unor scenarii de coşmar care să justifice, cât de cât, corecţia (pentru câteva secunde am crezut că cineva ascunsese un cadavru în sobă)... Şirul gândurilor avea să ne fie curmat brusc 17

de liniştea nefirească ce se lăsase în clasă. Nuieluşa rămăsese încremenită ameninţător în văzduh, deasupra băncii în care stătea Şomea Zeltzer, un evreiaş dintr-o familie bogată şi alintat dincolo de orice limite... -Zeltzer, spune domnul învăţător, parcă am zis să pui mâinile pe bancă, cu palmele în sus, nu să le ţii în buzunare... -Domn’ învăţător, pe mine nu m-a bătut nimeni niciodată, aş putea să leşin şi să mor de spaimă şi de durere, ce ar zice tata? Am numai note de 10, pe linie, nu cred că merit să mă bateţi... -Şomea, din două nuiele la palmă nu a murit nimeni... -Pentru mine e prea mult, domnule învăţător, decât să îndur durerea mai bine vă spun ce ştiu! -Vezi, Şomea dragă, că ne înţelegem, spuse domnul Dorogan, mai destins, ştiam eu că eşti cel mai bun din clasa asta... Ei, ia zi-mi, cine a ascuns-o în sobă? -Vă spun, domnule învăţător, numai că băieţii m-au ameninţat că mă bat şi mă spânzură dacă suflu vreo vorbă... -Nu avea tu grija lor, mă ocup eu de ei, zi-mi numai adevărul! -Păi, Vanea Jelezneac şi cu fraţii Hanganu au găsit-o în şanţul din spatele şcolii... Costică Fârnâitu zicea că este o grenadă, până să vină soldaţii de la batalion să le culeagă cică erau o grămadă din astea pe imaş, acolo unde ducea el vitele la păscut, şi în pădure... -Şi, mă rog frumos, ce vroiau să facă băieţii cu ea? -Plănuiseră să facă un foc mare mai jos de 18

stână şi să o arunce drept în foc, să bufnească tare, să creadă babele din sat că a venit sfârşitul lumii şi să sperie oile... Ce ne-am mai fi distrat! Conflictul s-a stins aici, domnul Dorogan având grijă să rezolve totul cu maximă înţelepciune şi diplomaţie, dar mai ales într-o discreţie absolută, în ciuda gravităţii situaţiei şi a faptului că fuseserăm cât pe aici să ne şuiere, literalmente, grenada pe la urechi. O altă mică furtună avea să se işte de Hramul Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril, atunci când băieţii au venit la şcoală pregătiţi, în felul lor, să sărbătorească cum se cuvine: ţigări regale, vin, tobă, cârnaţi şi chiftele, sustrase de acasă ori procurate de pe cine ştie unde. Era stabilit şi locul în care vom petrece: feriţi de priviri indiscrete, lângă o căpiţă de fân din spatele şcolii. Scăpasem însă din vedere un element esenţial: lipsa noastră de la ore, care avea să atragă atenţia. Şi după ce băieţii îşi aprinseseră ţigările iar noi, ceilalţi, începuserăm a ciocni sărbătoreşte, aveam să ne bucurăm de prezenţa

unui invitat surpriză: domnul Dorogan, care aflase prin intermediul inevitabilului Şomea motivul pentru care onorasem prin lipsă orele de clasă. Deznodământul petrecerii noastre ad-hoc rămâne istorie... Cert este că mai apoi, atunci când fiecare ne întorseserăm la casele noastre, discuţiile care se purtau parcă erau trase la indigo: - De ce te tot freci la palme, măi, Vasilică? Ia arată-mi, ce ai? Aoleu, unde ai căzut, de ce-ţi sunt mâinile umflate în aşa hal? -Nu am căzut, mămucă, spunea Vasilică ori alt împricinat, domnul Dorogan ne-a bătut la palmă 19

cu nuiaua de alun, două plezniturí la fiecare palmă... -V-o bătut? Bine v-o făcut! Trebuie că aţi făcut o mare trăznaie de l-aţi scos pe bietul om din răbdări, nu e nebun să vă bată degeaba... Băgaţi-vă minţile în cap, când aveţi de gând să deveniţi şcoleri ca lumea, spurcăciunilor? Bine vă face... Ieşi afară şi lasă scâncitul! Într-o dimineaţă, la începerea orelor, cineva ne anunţă că domnul Dorogan este la primărie, urmând să plece, neîntârziat, la Soroca. Nu trebuia să ştim mai mult! Vanea Jelezneac a scos din dulap vioara domnului învăţător şi, scârţâind şi zdrăngănind pe coarde a început să schiţeze o sârbă. La rându-ne, poate şi ameţiţi de temporara noastră libertate, ne-am încins la joc de ne sfârâiau călcâiele şi, când am constatat că nu mai avem loc, am împins băncile la o parte... Şi dă-i, dă-i înainte cu cazaciocul, devenise deja un concurs care sare mai sus, colbul se ridica până în tavan şi, în entuziasmul nostru tineresc observam, poate prea târziu, prin perdeaua apăsătoare de praf, silueta domnului învăţător care se profila în cadrul uşii... Cel mai mult ne-a impresionat delicateţea cu care ni s-a adresat. „Voi când aveţi de gând să vă cuminţiţi, măi copii? Uitaţi-vă în ce hal arată sala de clasă... Dacă vine domnul director şi vede? După masă, la ora 4.00, vreau ca toată lumea să fie prezentă aici, o să faceţi clasa lună, farmacie, nu alta! Păi, se poate?" Toate acele cuvinte ale lui au avut un efect mult mai profund asupra noastră decât obişnuita nuieluşă de alun... Căpătaserăm o lecţie de pedago20

gie şi de umilinţă pe care nu aveam să o uităm niciodată şi care dădea respectului nostru faţă de domnul învăţător o cu totul altă dimensiune. ...Prin intermediul domnului Dorogan, asiduu colaborator şi prieten al echipelor regale încartiruite în Cuhureşti, aveam să cunosc magia filmului, a teatrului, să asimilez datinile şi obiceiurile strămoşeşti, să mă bucur ori să plâng atunci când citeam literatură română pe nerăsuflate, să iubesc poeţii şi scriitorii români, zugrăviţi cu neasemuit talent de dânsul. -Ce-i cu hărmălaia asta, oameni buni? Ce e cu toată copchilăraia asta adunată pe şuşea? -Mă mir că n-ai auzit, vecină, doar fata dumitale e acolo, cu ei... -Ce să aud, fa, spune odată ce se întâmplă? -Regimentul din Floreşti trece prin Cuhureşti, urmează să treacă Nestrul şi să se lupte cu ruşii pentru apărarea Basarabiei şi a graniţelor româneşti... În coloană e şi domnul învăţător Dorogan... -De unde ai auzit tu asta? -De la băieţii din Unchiţeşti care au făcut şcoala aici şi care sunt grămadă în urma coloanei... Cică în 10 minute or să ajungă în dreptul nostru... ...Şi l-am văzut! Împietrită de durere lângă fântâna acelui an 1943, surdă la strigătele colegilor ce alergau după coloana de soldaţi, l-am văzut în hainele milităreşti prea mari, cu arma atârnată pe umăr şi i-am prins privirea care încerca să 21

îmbrăţişeze, printre lacrimi, satul... L-am urmărit cum se pierde în zare în pasul ritmat al coloanei, umbră a omului falnic în costum impecabil şi cu cămaşă scrobită... Peste câteva luni aveam să aflu de la un consătean al dânsului, din Bădiceni, că pierise, răpus de un glonţ rusesc, undeva dincolo de Odessa, nu se ştie exact unde, dar şi acum aş fi în stare să îmbrăţişez bucata de ţărână pe care, în acele momente cumplite, şi-a lăsat urma. A murit ca un erou, la datorie, dar n-a murit în sufletele noastre. Dumnezeu să-l odihnească şi să-l aşeze la dreapta lui şi fie ca harul lui, peste ani, să ne facă pe toţi mai buni şi mai oameni!

22

Daria

Înainte de toate, mamă. O mamă care-şi iubea cei doi copii cu o intensitate aproape mistică, care era capabilă să facă din noapte zi şi din zi noapte atunci când interesele familiei o cereau, dar care nu se sfia să „coboare milităria jos din pod” dacă situaţia o impunea... Mai apoi, un OM. Un om care-şi îmbogăţea viaţa dăruind, un om care nu cunoştea zgârcenia sau lăcomia, un om pe care te puteai baza la nevoie, un om care înţelegea suferinţa şi necazul, un om care nu putea săţină supărare cu nimeni. Dar, peste toate, Daria era un personaj complex şi chiar emblematic pentru Cuhureşti. Imensa ei dragoste pentru oameni, pentru copii în special („copii, mamă, deh, ce să le faci?”), altruismul, gesturile de bun creştin, erau ponderate de celelalte trăsături de caracter ale sale, care ţineau, în ultimă instanţă, de construcţia ei de om dintr-o bucată. Nu înghiţea minciuna, lăcomia, nedreptatea de orice fel, dar, mai presus de orice, nu suporta nerespectarea cuvântului dat. Nu admitea să se profite de bunătatea şi altruismul ei, iar dacă se întâmpla ca cineva să calce strâmb în faţa ei, se schimba pe dată la 180° şi puteai fi convins că a doua zi te ştia tot satul... -Vecinăăă, cine strigă în deal atât de tare de 23

se aude până aici, la izvoraş? -Cine să fie, e Daria, se ceartă cu vecinii care s-au obişnuit să-şi crească păsările şi câinii şi pisicile la ea în grădină, săraca, nu mai are linişte cu ei... De exemplu, zilele trecute, calul vecinului i-a intrat în curte şi i-a făcut grădina de zarzavat harcea-parcea... Credeam că după ce l-a blagoslovit cum se cuvine nu o să-şi mai vorbească toată viaţa... -Da’ de unde, vecină, nu ştii că Daria e foc de paie şi nu ţine supărare? Nu-i plăceau dezordinea şi risipa, mergea încet pe uliţele satului privind atent gospodăriile şi nu pregeta în a-i atrage atenţia gospodarului dacă vedea că acareturile nu sunt bine îngrijite sau întreţinute... „Măi, Vologhea, ăsta zici tu că e gard? De ce nu-l reparaţi, măi, de ce nu puneţi o poartă? Văd că de băutură, în schimb, aveţi vreme... Ia uite: ograda în paragină, gardul rupt, fără poartă, adunaţi-vă minţile, mai ziceţi că sunteţi gospodari...” -Cumătrăăă, sunt tare supărată, uite, ăl mic, Ionel, arde ca focu’, are temperatură mare şi n-am nici un ban în casă să-l duc la doctor... -Du-te, fată, la Daria, te ajută negreşit! -Mi-i ruşine, cumătră, nu cutez să-i cer, n-ai auzit scandalul, nu ai auzit ce rău ne-am certat? -Du-te liniştită, ştii că Daria nu ţine supărare... Da, Daria nu ţinea supărare, îşi oferea ajutorul indiferent cât de mult ai fi supărat-o; dacă 24

aveai copilul bolnav, dacă un bătrân era suferind, chiar dacă nu aveai bani să-ţi trimiţi copilul la şcoală, Daria era acolo fiindcă, mai mult decât oricine ştia să preţuiască viaţa şi educaţia şi să se pună în locul celor aflaţi la ananghie. Centru de gravitaţie al familiei sale, mamă şi mai târziu bunică, Daria avea darul rar de a atinge vieţi şi de a forma oameni prin bunătatea ei. -Măi Saşa, aveam să zic eu la un moment dat, frumoasă gospodărie v-aţi făcut tu şi cu frate-tău, Andrei... Bravo, să ştii că-mi place! -Eeeei, dacă nu era doamna Daria nu făceam noi nimic! Ne-am aciuat şi noi, copii săraci, pe lângă dumneaei, dânsa ne-a crescut şi s-a ocupat de educaţia noastră, ca o mamă... Mai târziu ne-a ajutat cu bani să ne cumpărăm o viţică, peste un an aveam vacă de lapte, pe urmă iar ne-a sprijinit să ne cumpărăm o maşină veche, cu care ne-am făcut treaba... Şi acum ţin minte cum „ne trăgea cu grebla pe spinare” atunci când mai făceam vreo trăznaie sau greşeam ceva, dar era o întreagă academie în cuvintele dânsei de dojană. Niciodată nu o să putem să ne arătăm recunoştinţa aşa cum trebuie pentru tot ce a făcut dânsa pentru noi! Înzestrată cu o voce minunată (ca şi soţul ei), Daria ştia să creeze o atmosferă extraordinară la orice petrecere, de orice natură ar fi fost ea. Cunoştea cântecele lui Gică Petrescu şi ale lui Ion Vasilescu, nu-i erau străine poezia, literatura, teatrul ori muzica. Devenea rapid sufletul petrecerii şi nu de puţine ori auzeai conversaţii de genul ăsta: 25

-Măi, Daria vine la petrecere sâmbătă? -Nu ştiu, zău... -Dacă nu vine, nu venim nici noi... ...Daria avea însă să plece dintre noi mult prea devreme, înainte de a apuca să se bucure de ceilalţi doi nepoţi ai ei, Cristina şi Antoniu, ori de cei trei strănepoţi, Elisabeta, Daniel şi Genovieva... S-ar fi bucurat, cu siguranţă, şi de nepoţii lui Valeriu, sau ai lui Slavic. Ea rămâne, însă, vie, prin povestirile noastre şi amintirile noastre, prin binele făcut, prin ajutorul dat, prin bunătatea-i nemărginită... Daria este şi va fi o parte din noi şi, din sufletele noastre curate, ne rugăm pentru odihna ei de-a dreapta Tatălui.

La Şteap

-Bre, Alexandre, ştii la ce m-am gândit? -La ce te-ai gândit bre, Anică? -Să facem cum om face şi să plecăm săptămâna asta la Şteap. Luăm şi copiii cu noi, bate iarna la uşă, iar ei nu au nimic gros de îmbrăcat... - Bine, bine, ne ducem noi la Şteap, dar parale avem? Ştii foarte bine cum merge treaba la târg, nu poţi intra dacă nu ai buzunarele pline... -Lasă, bre Alexandre, pentru câte un paltonaş şi câte o pereche de ghetuţe au să ne ajungă paralele! Pe deasupra, tot ce le mai trebuie le-oi împleti eu din lână, avem destulă în magazie, e

păcat de ea, o mănâncă moliile... Zis şi făcut. După ce ne-am conformat instrucţiunilor părinţilor să ne spălăm bine pe cap, prin urechi şi pe picioare, şi după ce îi anunţasem pe toţi copiii vecinilor, duminica ne urcam cu toţii în căruţă, cu destinaţia Şteap. Şteapul era un târg situat pe malul Nistrului, al cărui comerţ înfloritor atrăgea ca un magnet locuitorii satelor şi comunelor din jur, care veneau aici să-şi vândă produsele agricole sau animalele care le prisoseau ori să-şi procure cele de trebuinţă. Negustorii din Şteap ştiau cu precizie ce nevoi aveau ţăranii, indiferent de anotimp, de vârstă sau de gusturi, aşa că găseai acolo practic orice. Iată-ne, deci, ajunşi la Şteap, după o călătorie fascinantă (în mintea noastră de copii), cu noi aşezaţi în spate, pe nişte fân acoperit cu un covor gros şi cu părinţii în faţă, pe sidenie (un fel de scaun cu spătar). Am coborât din căruţă şi, după ce am tropăit niţel ca să ne dezmorţim picioarele, am pornit să cutreierăm târgul, încântaţi la culme de magazine, de vitrine şi mai ales de mărfurile expuse... Negustorii ne-au reperat imediat, intuind că e loc de afaceri rentabile... -Da' de ce vă uitaţi la vitrine şi nu intraţi înăuntru, bade? -O să intrăm şi pe la dumneavostră, da' amu ne ducem în recunoaştere să vedem ce mai e prin târgul ista... S-au schimbat multe, au apărut prăvălii care mai de care mai luminoase şi mai atrăgătoare, ateliere de meşteşugari şi tot felul de naţii de oameni, mari specialişti în meseriile lor...

-Aşa este, bade, noi, negustorii din Şteap, ne gândim tot timpul la trebuinţele oamenilor... Nu găseşti în toată ţara mărfuri de calitate şi ieftine ca la noi! Dar, poftiţi de intraţi, nu e nevoie să cumpăraţi nimic... Nu vedeţi ce scrie pe firma magazinului? Universal! Cea mai bogată gamă de mărfuri, la cele mai mici preţuri! Numai Dumnezeu v-a îndreptat paşii către magazinul nostru... -Hai, Alexandre, zice mama, să intrăm să ne facem şi noi o idee cum e la Universal... -Ei, acum că aţi intrat, vă putem socoti clienţii noştri. Să facem cunoştinţă: pe mine mă cheamă Mişu, am lucrat în Constanţa cu nişte turci, în Deltă cu nişte lipoveni, în Bucureşti la o moară, iar acum, după cum vedeţi, sunt patron la Universal! E adevărat, soţia mea m-a ridicat mult...Este fata unei lipovence, făcută cu un ovrei bogat, am pus ochii pe ea din Deltă şi nu am mai lăsat-o să-mi scape; uitaţi-vă ce frumuseţe am lângă mine!... Am înţeles că pe dumneata te cheamă Alexandru, de unde sunteţi, bade Alexandre? -Din Cuhureştii de Sus, să fie cam la vreo 8-9 kilometri de aici... -Păi bine, măi omule, de ce nu ai zis aşa de la început? Eu am foarte mulţi prieteni acolo, chiar şi rude; verişorii soţiei mele au un magazin de coloniale şi mărunţişuri chiar la voi în sat! Am auzit de dumneata, că eşti gospodar straşnic,

înstărit, cu pământ şi animale... De la bun început mi-am dat seama că între noi se va lega o prietenie strânsă şi că pot să am încredere în dumneata! -Chiar aşa să ne socotiţi, suntem oameni cinstiţi, muncitori şi cu frica lui Dumnezeu! 29

-Bade, copiii ăştia sunt ai voştri? -Da, domnul Mişu, ai noştri sunt! -Vai de mine şi de mine, aşa nişte oameni frumoşi cu nişte copii aşa urâţei... Ei, ce să facem, aşa ni i-a dat Dumnezeu... Sunt cazuri în care copiii sunt urâţi când sunt mici – aşa, ca ai voştri – şi când cresc se dreg foarte bine! -Ei, aşa o fi... -Da' nevasta dumitale are o prezenţă de adevărată chiaburească... Să fii sănătoasă, coană Anică! Momeala fiind aruncată şi terenul pregătit, domnul Mişu a trecut la atac. -Ei, acum vă poftesc să vă aruncaţi ochii prin umilul meu magazin şi, dacă vă place ceva, vă servesc cu dragă inimă... Ce ziceţi de paltonaşele astea pentru copii? Ce materiale, ce croială, au şi buzunare şi parcă sunt făcute exact pentru ei! -Dar cât costă, domn' Mişu? -Păi vezi, bade, că eşti prost? Am cerut eu vreun ban? Un om deştept ca dumneata ar trebui să ştie că ne înţelegem şi sunt convins că te vei achita onorabil! -Bine, bine, oftă tata, luăm paltonaşele... -Parcă v-am auzit pomenind ceva şi de nişte ghetuţe pentru copii... -Am dori noi şi aşa ceva, numai că ne îndatorăm prea mult şi nu cred că ne putem permite... -Ţi-a cerut cineva vreun ban, bade Alexandre? Ai destulă vreme să te achiţi şi de hăinuţe, şi de ghetuţe... Omule, nu fi prost, te văd om deştept! Coanei Anica nu-i cumperi nimic? Uite, 30

am un cupon de material – stofă englezească, nu alta – de culoarea aurului, o minune! -Domn' Mişu, nu ne îngloda în datorii, poate nu putem să le răzbim... -Bade Alexandre, ia mata cuponul, nu vorbim de bani decât după treieratul grâului... Până atunci, luaţi-le şi purtaţi-le sănătoşi! Vezi ce fel de negustori suntem noi? Vă lăsăm marfa pe datorie până la vară, unde mai găsiţi aşa ceva? Eeeei, am o surpriză şi pentru dumneata! -Ce-ai mai născocit, Mişulică? -Nimic, bade, hai să-ţi arăt ce marfă am primit chiar ieri de la Bucureşti, nişte ciuboţele din piele de Şevro, nu alta... Uite, chiar o singură pereche a mai rămas pentru mărimea dumitale... -Lasă-le încolo de ciuboţele, văd că ştii şi ce număr port la încălţări... -Nu ţi-am spus eu, bade Alexandre, că eşti prost? Un om deştept ca dumneata se uită cu atenţie, le măsoară, dacă vrea, le cumpără, dacă nu umblă în galoşi toată iarna... Aşa o minte şi o judecată, mai rar! -Ei, hai, pune-le şi pe astea la socoteală, le iau, spune tata. Om vedea noi la vară cum ne-om descâlci... -Zi mersi, bade, că ai găsit un negustor care să vă dea atâta marfă pe datorie, şi încă până la vară! Să mă bată Dumnezeu dacă am mai servit pe cineva cu atâta atenţie şi dragoste ca pe dumneata! - Te cred, domn' Mişu... - Nu vrei dumneata şi câteva kilograme de peşte sărat? Acum au adus la magazinul de peste drum un transport, direct de la Brăila, ar fi păcat să pierzi ocazia, aşa marfă nu a văzut Cuhureştiul 31

vostru niciodată şi, oricum, am văzut că aţi venit cu căruţa... -Lasă-mă în pace, nu vreau să mă îndatorez şi cu peştele vostru, mai am doar câţiva bănuţi prin buzunar... -Zău, bade Alexandre, chiar nu te-am crezut aşa de prost! Te-a întrebat cineva ceva de bani? Alege cât peşte vrei, după pofta inimii, eu o să-mi notez la mine în carnet şi le-om socoti pe toate odată! Am ajuns acasă, cu hăinuţe, cu ghetuţe, cu ciuboţelele de şevro, cu un cupon de stofă englezească (zicea Mişu) – cea mai bună, prima-ntâia – şi un lighean plin cu peşte sărat, 2 kg sare la 2 kg peşte, 4 kg se plăteşte... *** Anul acela vara adusese o recoltă foarte bogată. Cu câteva zile înainte de Sfântă Mărie (15 august) avea loc în curtea noastră treieratul grâului, un adevărat ceremonial, o simfonie a sunetelor de motor ale maşinii de treierat ce crea o atmosferă de autentică sărbătoare. Perioada treieratului era dominată de voie bună, de conştiinţa muncii bine făcute şi de mândrie a gospodarului care vedea roadele ogorului adunate în hambare. Sentimentul de sărbătoare, frenezia şi bucuria treieratului îi încercau şi pe părinţii mei, care în zilele acelea păreau mai tineri, mai sănătoşi şi mai înalţi. În liniştea şi armonia acelei seri, atunci când toate

treburile se terminaseră şi viaţa intra, încetîncet, pe făgaşul ei firesc, eu mă căţărasem pe poartă şi mă dădeam huţa, muşcând cu poftă dintr-un 32

măr imens... Din poziţia mea de stăpân absolut al universului meu de copil, aveam să observ căruţa cu trei oameni în ea, care trăsese lângă poartă şi între ei pe domn' Mişu, care cobora tacticos şi bătea cu bastonul în stâlpul porţii. - Bade Alexandre, eşti acasă? - Acasă, se aude răspunsul tatei, da' cine-i acolo? - Dă-te încoace, spre poartă, că ai musafiri! Tata se îndrepta spre poartă, târşindu-şi picioarele, urmat, la câţiva paşi în spate, de mama, căreia i se citeau pe faţă cele mai sumbre temeri. - Ce-i bre, ce s-a întâmplat? întreabă ea, îngrijorată. - Ce să se întâmple, zice tata, iaca, a venit domn' Mişu, de la Şteap, să-i plătim datoria pentru mărfurile pe care le-am luat astă-iarnă de la dumnealui... - Alea erau mărfuri? sare mama ca arsă, alea erau nişte terfe ce ne-au fost băgate pe gât de speculantul aista; până la Crăciun s-au rupt şi ghetuţele, şi paltoanele – un fel de vatelină – ucigă-l crucea să-l ucidă de venetic şi de speculant! - Ce tot bălmăjeşti acolo, coană Anică? Spune mai tare ce ai de spus! - Alexandre, zice mama, termină mai repede socoteala cu omul ăsta, tu nu vezi că ne-a tumănit pe amândoi? - Da, bade Alexandre, intervine şi domn' Mişu, hai să o rezolvăm repede, ca între bărbaţi. Uite aici carneţelul cu mărfurile pe care le-ai luat: două paltonaşe pentru copii, ei, astea costă doi saci de grâu; ghetuţe – astea merg cam la o jumătate de sac de grâu; cuponul de stofă prima-ntâia pentru 33

coana Anica – tot cam un sac jumate'. Mai rămân numai ciubotele dumitale de şevro – pe astea ţi le las la doi saci de grâu, la nimeni atcineva nu le-aş da la un preţ aşa bun. Ţi-am făcut, bade Alexandre, reducere ca pentru propriul meu frate! - Adică dumneata, domn' Mişu, vrei să-mi spui că trebuie să-ţi dau aproape o tonă de grâu pentru nişte amărâte de lucruşoare? - Vezi, bade, cât de prost eşti şi cum judeci? Da' ce, ai fi vrut să-ţi dau marfa pe gratis? M-ai întrebat dumneata cât costă toate astea atunci când le-ai luat? Nu ştii dumneata ce greu şi cât de scump e transportul de la Bucureşti şi, dacă-mi fac socoteala, eu nu câştig mai nimic la afacerea asta. Măi Iura, măi Colea, se întoarce el către cei doi inşi rămaşi în căruţă, ajutaţi să încărcăm mai repede sacii şi să o luăm din loc. - Nu te-ar răbda Dumnezeu şi Maica Domnului să mănânci tu pâine din grâuşorul meu şi din sudoarea mea!, răbufneşte mama. - Coană Anică, ce stai dumneata acolo, la colţul casei, şi-ţi faci cruce, şi blestemi, şi înjuri? Dacă nu ţi-a plăcut marfa, de ce ai luat-o? Ce, ţi-am băgat-o noi pe gât? Te-am silit noi în vreun fel să o cumperi? - Chiar nu-ţi aduci aminte, şarlatane? Şi tu, şi nevastă-ta, v-aţi ţinut amândoi de capul nostru să vă cumpărăm marfa, corciturilor şi veneticilor... Cum v-aţi pripăşit voi pe aici, să jecmăniţi şi să jupuiţi oamenii până la piele? Să dea Dumnezeu şi Maica Domnului să sfârşiţi cu capul şi cu căruţa cu saci cu tot drept în Nestru şi să nu ieşiţi de acolo în vecii vecilor! Aşa vă bateţi joc de nişte creştini ca noi? Ce liftă păgână sunteţi de sugeţi şi sângele din 34

noi? Dezertorii dracului, marş de la poarta mea! - Coană Anică, stau şi mă uit la dumneata, cum poţi să spui aşa cuvinte grele? Sau crezi că Dumnezeu se uită în gura dumitale? - Da' tu ce crezi, măi, şarlatane, că Dumnezeu are să rabde faptele tale? Pentru ce ne-ai jupuit, potlogarule, de aproape o tonă de grâu? În imprecaţiile mamei, Mişu porneşte căruţa, dar, după nici un minut, se iţeşte iarăşi la poartă: - Coană Anică, zice el, poţi înjura şi blestema cât vrei, dar aţi uitat să-mi achitaţi peştele... - Care peşte? Vorbeşti de chelea aia mare de peşte uscat, înşirată pe oase şi împănată cu boţuri de sare, pe care am găsit-o împachetată în bucata aia de ziar? Aşa peşte să mănânci tu şi cu mă-ta, şi pe lumea ailaltă tot de peşte din ăsta să aveţi parte, spurcăciunilor! Dacă pun mâna acum pe un par te trăznesc de nu te vezi, eu ajung în puşcărie şi tu nu mai vezi Şteapu în vecii vecilor... Căraţi-vă chiar acum, până nu intru în păcat... - Hai, măi Colea, hai Iura, cu aşa oameni dobitoci nu scoatem la capăt! ...Şi duşi au

fost. În urmă, tata şi mama, loviţi parcă de trăznet, nu găseau puterea să se mişte din loc. - Bre, cu ce am greşit noi în faţa lui Dumnezeu de am păţit un aşa mare necaz? rupe tata tăcerea într-un târziu. - Ce s-a ales, Alexandre, de munca şi sudoarea noastră de un an de zile? I-am spus eu mamei, când am fost la Ţepordei, că mi se zbate ochiul stâng de mai bine de o lună... Vezi, Anică, a zis mama, ăsta nu e semn bun, aveţi mare grijă de casă, de animale, şi mai ales de împieliţaţii ăştia de 35

copii, tu nu vezi că de la o vreme nu vă mai ascultă deloc? Joacă mingea, ţurca, vor mâncare cât mai bună, da' de ajutat nu vă ajută cu nimic... - Bre, Anică, eu am făcut războiul şi am văzut nenorociri mult mai mari; cu ajutorul lui Dumnezeu, om trece noi şi peste asta... -Aşa o fi, omule, oftă mama, ce să mai facem... În tot acest timp eu rămăsesem cocoţată în vârful porţii, martor mut la întâmplările ce se desfăşurau sub ochii mei. Şi, pe măsură ce mama şi tata se urneau cu greu către casă, constatam cu spaimă şi nespusă durere, cum, cu fiecare pas, deveneau din ce în ce mai bătrâni, mai gârboviţi şi mai mici, umbre ale părinţilor mei din perioada treieratului. Încărunţiseră, parcă, în câteva clipe, sub privirile mele şi sub povara durerii şi a şocului. Am coborât de pe poartă, m-am alăturat lor pe prispă şi i-am privit, într-o apăsătoare tăcere, cum încercau să facă faţă, resemnaţi, durerii şi loviturii la care fuseseră supuşi de către oameni, semeni de ai lor. Aş fi vrut să-i alin, aş fi vrut să-i ajut, aş fi vrut să-i strâng în braţe şi să le redau voioşia şi tinereţea, aş fi vrut să le aduc bogăţii nenumărate, dar nu ştiam ce era potrivit să spun sau să fac în momentul acela – prea mature decizii pentru un copil; tot ce ştiu era revolta sfântă care clocotea în mine la adresa celor care-i supăraseră şi gândul limpede că pentru prima oară în scurta mea existenţă văzusem faţa hâdă şi rea a lumii. Şi mai ştiu că am adormit în acea noapte flămândă şi îndurerată, dar că somnul zbuciumat 36

m-a condus spre zorii unei dimineţi care mă găsea maturizată. Naivitatea şi zâmbetele copilăriei dispăruseră; ceva se rupsese iremediabil în mine şi un gol îşi făcuse cuib în sufletul meu. Timpul le rezolvă pe toate, însă. Amintiri se estompează, amintiri dispar... Peste toate cele care mai stăruie, însă, imaginea aceea a mamei şi tata, icoanele sufletului meu, tăcuţi, pe prispă, uniţi în durerea lor...

37

Senea şi Ştefănică
... de două ori repetenţi

Fraţi buni, Anton şi Alexandru erau gospodari de vază în Cuhureştii de sus. Oameni muncitori şi înstăriţi, aveau un cult pentru muncă şi pentru familie. Se ocupau intens de agricultură şi creşterea animalelor. Caii erau, însă, pasiunea celor doi fraţi. Mândria lor era să aibă cei mai frumoşi cai din tot satul. Datorită muncii lor asidue gospodăriile prosperau în belşug şi bunăstare. Dumnezeu i-a binecuvântat pe cei doi fraţi cu câte un fecior: Senea, pentru Alexandru şi Ştefănică 38

pentru Anton. Cei doi verişori aveau să crească împreună, într-un mediu de pace, linişte şi bunăstare, neavând să ducă lipsă de nimic şi fără să fi avut probleme majore. Toamna acelui an, an în care cei doi împlineau 8 anişori, debutase, ca de obicei, cu sunetul cristalin al clopoţelului, dumnezeiască chemare a copiilor la şcoală, la cultură. Până atunci, singura şi cea mai mare preocupare a celor doi fusese plecatul cu vitele la păscut, pe câmp, obligaţie de care se achitaseră, ce-i drept, fără nici un fel de problemă. - Ce facem, cumnată, pe ai noştri nu-i trimitem la şcoală? -Ba, eu m-am gândit să-i trimitem, luna asta împlinesc amândoi 8 anişori şi nici unul nu ştie vreo buche... Zis şi făcut; a doua zi copiii au fost duşi la şcoală. În câteva

săptămâni, însă, se plictisiseră de atâta învăţat şi reveniseră la vechile lor giumbuşlucuri, drăcii, pocnitori, prostii, şoricei, păsărele pe care le găseau moarte în pădure şi pe care le foloseau în clasă, deranjând foarte des lecţia. Unii copii se speriau de râmele pe care le găseau în ghiozdane, alţii râdeau şi se grupau în alte bănci. Numai Senea şi Ştefănică erau în culmea fericirii: le ieşise scenariul foarte bine! -Mare pacoste şi şcoala asta, măi Senia! -Lasă, Ştefănică, nu te speria, că le venim noi de hac la sfrijiţii ăştia de învăţători... Tu nu vezi ce ogârjiţi şi străvezii sunt, parcă-s ofticoşi? 39

-Ei, aştia nu mănâncă bine, cum mâncăm noi: tot felul de plăcinte şi jamboane, cum ne fac mamele noastre... -Se vede că nu le-a plăcut munca şi s-au dus pe la şcoli să se facă învăţători. Tu nu vezi că nici unul nu-i din sat de la noi? -Nişte venetici şi atâta tot... Oamenii de pe la noi muncesc din greu să facă averi şi bani, nu trândăvesc prin şcoli ca să ajungă slabi şi leneşi... -Ai dreptate! Dă-i în brusturii mă-sii cu şcoala lor cu tot, om scoate-o noi cumva la capăt! Vacanţa mare avea să vină însoţită atât de bucuria copiilor, cât şi de cea a părinţilor: aveau cu cine trimite vitele la păscut! Pe câmp – o mulţime pestriţă: copii din sat, care mai mari, care mai mici, cu apucături din cele mai diverse, în funcţie de familiile din care proveneau. Drumul spre emancipare al celor doi veri era deschis; au învăţat să fumeze, să înjure mai colorat şi mai variat, au asimilat argoul golanilor din mahalaua Dealul Crucii din capul satului... Furau porumb şi cartofi şi-i coceau în spuza pe care o întreţineau permanent. Unul, Dumitru, îi învăţase cum să facă un vas perfect dintr-un dovleac scobit şi să mulgă zilnic câte o vacă pentru a avea lapte proaspăt şi cald. Ce nu se putea învăţa la aceste şcoli de calificare şi recalificare din Ciorna, Bălţata, Vasca sau Piscul Popii! A trecut şi vara, a venit iarăşi toamna, în sunetele – de data asta parcă ameninţătoare – ale clopoţelului, zdrăngănit de Moş Vaniuşca, omul de serviciu, până ne tulbura creierii în cap. Senia şi 40

Ştefănică erau întâmpinaţi, când treceau prin dreptul moşului, de aceleaşi vorbe: „Măi, împieliţaţilor şi derbedeilor, v-aţi mai cuminţit sau tot puşlamale aţi rămas? Credeţi că nu ştiu când aţi sărit gardul, v-aţi furişat în grădină şi aţi furat merele cele mai frumoase? Am vrut să te spun lui taică-tău, măi Senea, dar mi-a fost ruşine de obrazul omului să audă ce podoabă a crescut... Bine, haimana, nănaşu Alexandru, cel mai prima-ntâi gospodar, şi tu-l faci de ruşine peste tot? Domnii învăţători mi-au spus că tu şi cu ăstălalt, văru-tău, Ştefan, sunteţi cei mai răi din toată şcoala... Hai, marş la clasă şi potoliţi-vă, că dacă nu, o să ajungeţi la puşcărie!". Iată-ne un an mai târziu, în clasa a treia şi, surpriză mare, aveam parte de colege noi: fata lui Peisic – de la moară, fata lui Avrum şi o mândreţe de fată, a lui Vovâl... Familiile lor – familii de evrei – se mutaseră din Bălţi în Cuhureşti pentru a-şi deschide magazine ori a se ocupa cu alte gheşefturi. Frumoase, bine îmbrăcate şi bine educate, Raia, Clara şi Rifca aveau să devină ţintele predilecte pentru ghiduşiile lui Senia şi Ştefănică. Le luau mâncarea din ghiozdane, mâncau, râdeau şi le atrăgeau atenţia ca a doua zi să aducă mai multe bunătăţi. Fetele aveau să fie şicanate, smotocite şi gâdilate cu fel de fel de obiecte stranii pe sub bancă, spre amuzamentul celor doi, până când ei înşişi au constatat că împinseseră gluma prea departe. Drept pentru care s-au reprofilat, imediat, pe alte năzbâtii... Îşi umpleau, dis-de-dimineaţă, buzunarele cu nuci, pâine, luau la ei şi o jumătate de litru de vin şi, în recreaţia mare, se aşezau gospodăreşte în 41

spatele unei căpiţe de paie din curtea şcolii, mâncau nuci cu pâine şi împărţeau frăţeşte jumătatea de litru de vin, ca să revină în clasă, la sfârşitul pauzei, plini de vervă şi de bună dispoziţie, dispuşi să râdă din absolut orice. Tensiune şi teroare pe capul bietului învăţător, care-şi vedea subminată autoritatea şi zădărnicite orice eforturi de a-i disciplina. Li se dusese vestea că sunt bătăuşii şcolii, oricine făcea ceva greşit la adresa lor se trezea imediat cu o scatoalcă zdravănă peste ceafă. Nici serbarea de sfârşit de an, atunci când erau anunţate

rezultatele la învăţătură, nu a constituit un motiv de prezenţă pentru cei doi. Aveau preocupări mai importante; pregăteau caii pentru un concurs pe tarlaua de la Bălţata... - Ştefănică, numai să îndrăznească unul să mi-o ia înainte, îl mănânc cu fulgi cu tot... Caii sunt viaţa mea şi nu o să las pe nimeni să mă depăşească!, zice Senia, ridicând, ameninţător, pumnul către cer... - Da, dar iară vine toamna, iar Moş Vaniuşca cu clopoţelul lui care mă zgârie pe nervi... 'tu-i geografia şi clopoţelul mă-sii! Dar, stupoare! Aveau să afle că erau singurii care rămăseseră repetenţi, toţi ceilalţi copiii trecuseră în clasa a patra, inclusiv Raia, Clara şi Rifea... - Ce ne facem, Ştefănică, rămânem în clasa a treia, ori plecăm şi-l lăsăm pe învăţător cu şcoala mamii mă-sii? - Eu zic să rămânem anul ăsta, dar vai de 42

mama lor ce-or să pată cu noi... Timpul a trecut pe nesimţite, cei doi veri au ajuns în clasa a V-a, târâş-grăpiş, nu e treaba noastră să întrebăm cum... În prima zi de şcoală aveau să constate că sunt colegi cu Timofei a Vasâlinei – repetent pentru a treia oarăşi cu Arcadie şi Costea Murzacu – repetenţi pentru a doua oară. Au făcut front comun şi s-au mutat cu toţii în ultimele bănci, chiar în dreptul uşii, cu gândul că, dacă va fi vreodată cazul, s-o zbughească rapid afară. Timofei a Vasâlinei era cel mai înalt din clasă, chiar mai înalt decât domnul învăţător Ursu (cam cu vreo două laturi de palmă). Când era scos la lecţie, treceau minute bune până când Timofei îşi extrăgea picioarele lungi de sub bancă ca să poată sta în picioare. Era respectat pentru că era cel mai înalt din clasă, cel mai voinic, dar şi pentru averea pe care Vasâlina o moştenise de la răposatul ei soţ: 10 hectare de pământ, o casă nou-nouţă şi o livadă cât vedeai cu ochii de meri domneşti şi pere goldane. Prin sat mergea vorba că Vasâlina este foarte bogată şi ţine banii ascunşi într-o sobă dezafectată... Ca o confirmare mută a zvonurilor, Vasâlina îşi zidise geamurile de la casă cu câte două rânduri de chirpici, asigurându-şi, în felul ei, protecţia împotriva hoţilor. Timofei profita din plin de această faimă, permiţându-şi să-i trateze pe toţi cu superioritate, inclusiv pe învăţători... Ce dacă repeta de două-trei ori o clasă? – Vasâlina ştia că băiatul ei e deştept, ştie să citească şi să socotească, ce altceva mai 43

puteau cere de la el? „Cumătră Anică" – se plângea ea – „băiatul mi-a spus că învăţătorii nu sunt buni, îi buimăcesc pe copii cu tot felul de cai verzi pe pereţi; te cruceşti de câte auzi: ape mari, oraşe şi mai mari, cam de zece ori cât Cuhureştiul şi, minunea lui Dumnezeu, case puse una peste alta, în care trăiesc oameni; că Pământul se învârte în jurul Soarelui şi alte multe bazaconii... Păi, dacă s-ar învârti, crezi cumătră că nu am simţi? Eu mă gândesc să-l las şi anul ăsta la şcoală, că dacă mi-l mai lasă şi anul ăsta repetent or să-l ia direct în armată"... După câteva săptămâni fără evenimente deosebite, într-o sâmbătă, domnul învăţător Ursu anunţă că pleacă pentru 3 luni la un curs de comandanţi de străjerie şi că altcineva va veni să-i ţină locul... „Mamă!..., cine crezi că va veni la şcoală să ne înveţe?" zice Senia. „Cine, dragul mamei?"... „Băiatul pădurarului Sfeclă, mamă!". „Da' de când e ăsta învăţător?". „Nu ştiu, mamă, se zice că a trândăvit pe la un liceu din Soroca şi acum s-a găsit s-o facă pe deşteptul cu noi ca mare profesor!"... „Lasă-l în pace, îi ştiu eu pe ăştia ai lui Sfeclă, toţi au lenevit prin şcoli, nici unuia nu i-a plăcut munca...". Luni dimineaţa, la prima oră, se prezintă la clasă domnul învăţător Sergiu Sfeclă. Proaspăt ferchezuit, cu un costum gri foarte strâmt pe trupul lui slab şi gălbejit de atâta şcoală la Soroca... -Începând de astăzi, dragi elevi, veţi învăţa cu mine până la finele anului. Sper să ne înţelegem 44

foarte bine şi să avem cele mai bune rezultate. Grupul de repetenţi, în frunte cu Senea şi Ştefănică, sărbătorea acum evenimentul, în spatele căpiţei de paie, cu pâine, cu nuci, cu deja obişnuita gură de vin din sticla de jumătate, fumând şi încercând să imite, care cât mai bine, prestaţia domnului Sfeclă. La o lecţie despre metale, domnul Sfeclă îl întreabă pe Senea ce culoare are aurul.. - Negricios, domnule învăţător, răspunde el în râsetele clasei. Domnul învăţător pune calm mâna pe nuieluşa de pe catedră şi se îndreaptă, liniştit, către băncile din

spate. Senea, care deja văzuse intenţia învăţătorului, se lasă pe spate, evitând lovitura de nuia şi îl izbeşte pe acesta cu piciorul drept în burtă, făcându-l să se întoarcă la catedră ameţit şi descumpănit. Râsete, chicoteli... Domnul învăţător a întrerupt ora, a relatat cazul la cancelarie şi nimic mai mult. Pedagog subtil, învăţătorul nu a lăsat să se întrevadă nici un fel de dorinţă de răzbunare. Ecourile evenimentului vor fi făcut înconjurul satului, dar nimeni nu ştia că sentinţa va fi pe măsură! Tot grupul de repetenţi din clasa a cincea, în frunte cu Senia, continuau să se ţină de şotii, fără să le pese că aveau nota 5 ori 6 la purtare. Se apropia serbarea de sfârşit de an, copiii se pregăteau de zor: cor, dansuri, poezii, teatru şi gimnastică. Senea şi Ştefănică se pregăteau şi ei, în felul lor: ce pocnitori să mai născocească, ce praştii 45

să folosească, făcuseră chiar rost de o cioară moartă pe care s-o arunce pe scenă în timpul serbării şi să se amuze, mai apoi, copios. Socoteala de acasă nu avea să se potrivească, însă, cu cea din târg, nici de data asta... Cu câteva zile înainte de serbare, cineva de la cancelarie le-a spus băieţilor că sunt pe lista repetenţilor şi că o să audă tot satul când vor fi citiţi, la serbare... -Ce facem, măi, Ştefănică, ne lăsară ăştia repetenţi! -Ne lăsară, măi Senea, am rămas tot în clasa a cincea, băga-i-aş în p... mă-sii de învăţători! Eu zic ca mâine dimineaţă să plecăm cu toate vitele la Bălţata. Vom pleca călări, pe cai, în urma vitelor, ca să vadă toţi că nu suntem proşti... Hai să ne facem noi serbarea noastră, că doar nu moare nimeni din repetenţie... Păi, ce? Tu nu vezi că toţi trăiesc în case cu chirie şi cumpără mâncare de la magazin? Ce, se măsoară ei cu noi? Uite ce case avem noi, magazii pline, vaci cu lapte, porci, păsări... Ei arată de parcă mănâncă numai de post. Asta e! Ne-au făcut-o şi gata! Povestea repetenţiei a fost uitată repede şi uşor... Cei doi au intrat în adolescenţă, care avea să treacă la fel de lipsită de griji şi de necazuri ca şi copilăria. Avea să urmeze recrutarea, care la vremea aceea era o adevărată sărbătoare şi o mare onoare pentru toţi flăcăii satului. Patriotismul în sine era cea mai înaltă şcoală pe care o puteai absolvi... Şi-au satisfăcut şi stagiul militar, cu laude pentru faptele de vitejie pe care fiecare dintre ei le 46

făcuse la unitatea lui. Timpul nu ştirbise însă nimic din personalitatea lor, rămăseseră aceiaşi doi magneţi care polarizau în jurul lor tineretul. Împreună organizau serate, clăci, şezători, hora satului, jocul de pe pisc, iar toată buna lor dispoziţie şi pofta lor de viaţă era contagioasă, molipsind tot satul. S-au însurat, au devenit gospodari „primantâia" şi, la rândul lor, au devenit părinţi, cu câte doi băieţi fiecare. La un moment dat, însă, Senea devenise din ce în ce mai abătut şi tot mai îngândurat... Era o idee care nu-i dădea pace şi cu cine ar fi putut s-o împărtăşească decât cu bunul lui văr şi prieten, Ştefănică? -Măi, zice Senea, copiii noştri au crescut şi în toamna asta trebuie să fie daţi la şcoală. Ce facem, însă, îi lăsăm de izbelişte, necontrolaţi, aşa cum am fost noi? -Ei, replică Ştefănică, nici vorbă! Vremurile s-au schimbat acum, cine are carte are parte... Îi dăm la şcoală, plătim cât trebuie, trebuie să înveţe cât mai mult, şi 20 de clase dacă e necesar... -Ai dreptate, nu ne-ar sta nouă bine să avem în familie un preot, un doctor, un învăţător? Uite, ai lui Sfeclă au ajuns cu toţii învăţători... -Daaa, chiar şi Sergiu, ăla pe care l-ai pocnit tu cu piciorul în burtă... -Numai noi am rămas repetenţi de două ori, credeam că toată lumea e a noastră... Ei, aşa a fost atunci, e cu totul altfel acum... Fără carte nu poţi face nici un pas. Cum de nu ne era nouă ruşine când rămâneam repetenţi şi, pe deasupra, luam la bătaie învăţătorii şi ne băteam joc de toţi? -Eu le-am spus copiilor mei să respecte şi să 47

cinstească preotul şi învăţătorul, pentru că sunt trimişi de Dumnezeu. Greşelile lor i-au ajutat să-şi ferească copiii, nepoţii şi strănepoţii de ruşinea repetenţiei, pentru că un popor care nu iubeşte şi nu preţuieşte cultura poate să-şi facă testamentul...

…ţi s-a spart ulciorul!

Zavastine, gata!

Unic în felul său, Zavastin era sarea şi piperul petrecerilor de orice fel. Ştia să cânte romanţe, să danseze cazacioc şi să întreţină atmosfera cu tot felul de întâmplări pe care – spunea el – le trăise aievea. Galant cu femeile, le dansa pe toate (mai ales la valsuri şi tangouri) ţinându-le aproape, la marele sentiment... Nu venea niciodată de unul singur, era însoţit la fiecare hram de ginerii săi – unul cu baianul (un fel de armonică) după el – şi de nevestele acestora. Bine v-am găsit, să trăiţi o mie de ani, cu noroc şi bucurii, aşa îşi făcea Zavastin intrarea la noi în curte, de fiecare hram, ce de pregătiri aţi făcut nănaşule, cum mai luceşte gospodăria! Şi cum noi aveam singura gospodărie din Cuhureşti la care petrecerile se desfăşurau cu muzică, iar aranja49

mentul muzical era asigurat graţie ginerelui lui Zavastin, puteam începe... Se ciocneau primele pahare, menite a dezlega limbile, şi apoi, ca într-un ritual, cele ce urmau se ridicau în cinstea gazdei şi a mesenilor, însoţite de urări alese şi de aprecieri: „Să fiţi sănătoşi, cumetre Pavluşca şi matale, cumetriţă Evdochia, să aveţi parte de belşug, de bani mulţi, de copii frumoşi şi sănătoşi şi să ne întâlnim la anul şi în fiecare an aici, la nănaşul!”... „Oameni buni, în multe case am fost poftiţi de hramuri dar ca aici, la nănaşul Alexandru, nu am găsit nicăieri mai bine!”, zicea Zavastin în sunetul vesel al paharelor şi al tacâmurilor. „Măi Serghei, ce stai cu harmoşca aia degeaba în braţe? Ia trage-i tu nişte sârbe să se audă până-n Unchiţeşti!”, iar Serghei nu stătea mult pe gânduri, umfla burduful harmoştei şi încropea ritmul alert al unei sârbe. Preşurile erau date la o parte, scaunele împinse spre uşă, musafirii se prindeau în joc şi, pe măsură ce atmosfera se încingea, Zavastin începea să fâlfâie o năframă de mătase, dând semnalul „Periniţei”... Trage-o uşurel din horă, pune-o în genunchi şi apoi sărut-o. Bărbaţi şi femei, cu batiste fluturând, făceau schimb de perechi şi se sărutau, în genunchi, pe duşumea, conform regulii dansului. Epuizaţi de dans şi de pupături, musafirii se retrăgeau să-şi mai tragă sufletul, la un pahar sau două de vin. După o binemeritată pauză, Serghei umfla din nou harmoşca şi pornea o căzăcească de la mama ei, de la poalele Kremlinului. În mijlocul cercului format pe loc – Zavastin, vedeta petrecerii. 50

Şi dă-i: bătăi de palme pe carâmbul cizmelor, piruete, acrobaţii, figuri care mai de care... „Mai târziu am să vă arăt câteva numere pe care le-am învăţat în timpul războiului din Mongolia”, promitea el, acceptând cu modestie de artist şi cu sentimentul datoriei împlinite aplauzele şi paharele de vin recompensă. În toiul unei astfel de petreceri de hram îşi face apariţia şi nenea Miliţă, un vecin de-al nostru, de sub pădure. Şi primul de care dă cu ochii este, inevitabil, Zavastin... - Măi Zavastine, începe el, ia zi-mi, ai lipsit tu oare vreodată de la vreun hram din Cuhureşti? Te văd în fiecare an pe aici, cu căţel, cu purcel, cu ginerii, cu nurorile... Şi nu stai o zi-două, stai până se goleşte balercuţa de vin, aia de 10 vedre... - Aşa-i, recunoaşte Zavastin, dar nu-l putem refuza pe nănaşul, ne pofteşte de fiecare dată, mai ales că suntem şi rude... - Chiar aşa, măi Zavastine? Eu ştiam că suntem numai cumetri, poate mă lămureşti tu în ce fel suntem rude, intervine şi mama. - Ei, nănaşă Anică, oftează Zavastin, mata nu mai ţii minte când Parasca lui moş Antoşca a fugit cu un soldat de la batalion? - Ba ţin minte, zice mama, brusc curioasă, da’ ce legătură are asta cu noi? - Păi cum să nu aibă? Antoşca nu era rudă cu nănaşul Alexandru? Nu dumneavoastră aţi botezat-o pe Parasca? Parasca nu s-a dus cu nenorocitul ăla de soldat în România, în munţii ăia sălbatici, Apuseni, acolo unde se vorbeşte limba aia păsărească de nu înţelegi mai nimic? 51

- Tot nu văd legătura... - Ei bine, la întoarcerea din Apuseni, Parasca şi-a însurat feciorul cu fata nepotului meu din Coşerniţa, iar taică-său se trage din familia lui moş Antoşca... -Zavastine, Zavastine, spune mama, eu am mai auzit aiureli la viaţa mea, dar prostiile pe care le îndrugi tu acolo opresc apele de pe pârâu... Trecând netulburat peste remarca mamei, Zavastin se întorcea la ciocnitul paharelor cu mesenii, cu zâmbetul pe buze, parcă mai dornic ca oricând de o nouă căzăcească şi evident dispus să şi deschidă – spre deliciul ascultătorilor – tolba plină de glume, bancuri, poveşti şi întâmplări din experienţa personală. - Acum doi ani, începe el, mă duc la marginea pădurii, unde am eu lanul de grâu... Ascut gospodăreşte coasa, dau să intru în brazdă şi, ce să vezi? O ditamai dihania, neagră şi fioroasă, se iţeşte, uşor-uşor, din lan. O cântăresc din priviri; era mult mai mare decât un balaur (văzuse mulţi la viaţa lui, n.a.), zic: dacă se năpusteşte asupra mea mă face fărâme... Îmi încremeniseră mâinile pe coasă, nu puteam să mă mişc şi atunci am făcut semnul crucii cu limba-n cerul gurii şi am spus Tatăl Nostru de trei ori, în gând... Minune! Mâinile mi s-au slobozit, am apucat să trag coasa, dihania s-a mişcat încet-încet spre iazul lui nea Dumitru Chioru, s-a aruncat în apă şi dusă a fost! Ei, ce ziceţi? -Ce să zicem, Zavastine, probabil că e un semn de la Dumnezeu că se apropie sfârşitul lumii, numai că nu vrem noi să pricepem. Poate că ar trebui să fim mai credincioşi şi să mergem la 52

biserică mai des... - Păi da, spune Zavastin, din aşa întâmplări şi necazuri numai Dumnezeu ne poate scoate! Altădată, zice el după o scurtă pauză, eram în pădure, încărcasem carul cu lemne, potrivisem boii în jug şi, înainte să le dau bice, mă uit în spate... O namilă de ursoaică, cu o spurcăciune de pui după ea... Doamne, zic, ajută-mă şi de data asta... Pun mâna pe furcă, ursoaica întinde laba către mine, pac! îi înfig furca drept în ochi... Geme de durere, se izbeşte, oarbă, de un copac, eu după ea, dă-i şi dă-i în moalele capului... I-am ars vreo câteva şi ăluia micu', i-am pus pe amândoi la pământ, am avut eu grijă după aia ce să fac cu ei! Pentru meseni nu avea importanţă dacă scenariile lui Zavastin aveau ori nu vreun sâmbure de adevăr; povestea frumos şi, indiferent dacă poveştile lui se refereau la iubite din tinereţe, creaturi de legendă ori fapte de curaj, era ascultat întotdeauna cu multă atenţie, pe fundalul râsului lui zgomotos şi al clinchetului de pahare. Buna lui dispoziţie, istorioarele şi talentele lui artistice îi deschiseseră drum şi către alte gospodării din sat, unde se prezenta, ca de obicei, însoţit de suita lui. În cele 3-4 zile cât dura hramul la Cuhureşti, Zavastin şi familia lui petreceau la cel puţin trei sau patru gospodari, cu precădere la doi verişori ai tatei, Sarion şi Miliţă. Mult mai tineri ca tata, Sarion şi Miliţă îl acceptau pe Zavastin pentru veselia lui debordantă şi pentru atmosfera de petrecere pe care o crea, convinşi fiind, în acelaşi timp, că toate istorisirile 53

lui erau pure născociri. Nu se puteau dumiri în nici un fel cum de intra atâta mâncare şi băutură în Zavastin şi familia lui, din moment ce se mutau de la o casă la alta după ce epuizau tot meniul – stropit cu vin din belşug – de la început până la sfârşit. Îi tare bine aici, la dumneavoastră, straşnic de bine!, aşa se exprima Zavastin, lăsând să-i scape – fără să vrea – faptul că se pricepea de minune să îmbine utilul cu plăcutul. - Nănaşule, îi zice într-un an Sarion lui tata, duminică e Sântămărie, eu şi cu Miliţă ne-am gândit aşa: hai să mergem la Coşerniţa, să sărbătorim hramul Sfintei Mării la Zavastin acasă. De şapte ani încoace el sărbătoreşte hramul de Arhanghel la noi, la Cuhureşti, măcar o dată să ajungem şi noi la el... - Măi băieţi, spune tata, luaţi-vă nevestele şi duceţi-vă voi, noi nu putem să mergem, avem un botez la Ţepordei. Zis şi făcut; în dimineaţa de Sântămărie, Sarion şi Miliţă, împreună cu nevestele, gătiţi de sărbătoare, descindeau din şarabană direct în curtea lui Zavastin din Coşereşti. Ar fi strigat la poartă, dar poartă nu era! În curte – ţipenie, uşile încuiate, singurele semne de viaţă erau câinele vecinului care lătra de dincolo de gard şi un fir de fum care străbătea spre cer, de undeva, din fundul grădinii, de la un cuptoraş de vară. Lângă cuptor –

gospodina, suflând în nişte beţe umede, care ori nu se aprindeau de loc, ori nu ardeau cum trebuie. 54

- Cum să faci un blid de mâncare, dacă nu ai cu ce face un foc ca lumea? Şi spurcăciunile astea de măsele s-au găsit să mă doară chiar azi, zise, într-un târziu, gospodina casei, luându-i ca martori pe noii veniţi şi acoperindu-şi demonstrativ jumătate de faţă cu o broboadă groasă... Staţi, oameni buni, trebuie să apară şi prăpăditul ăsta de om al meu, bătu-l-ar Dumnezeu, că tot timpul îmi face pocinoage din astea, de câte ori avem oaspeţi zice că pleacă pentru un ceas şi cine ştie pe unde se încâlceşte... O fi ajuns la stână, deh, e tare departe, se ajunge greu, ştiu şi eu ce să zic? - Descurcă-te, Ilinco, îşi continuă femeia tirada, aşa îmi spune de fiecare dată: descurcă-te, că de aia eşti femeie, să te descurci! Trăzni-l-ar dracu' de om, a lăsat gospodăria baltă şi a dispărut, taman azi, când mă dor măselele... Unde o fi Culiţă, zise ea ca pentru sine, unde o fi dispărut băiatul ăsta... Culiţăăăăă! Culiţăăăă! Din spatele casei îşi face apariţia un băiat de vreo 10-11 anişori, cu părul zburlit şi scărpinându-se peste tot, ca de râie... - Da, mămucă, ce vrei? - Du-te tu, puiule, pân' la comparativă, vezi dacă a venit vânzătorul. Dacă a venit om lua şi noi o sticlă de rachiu, să ne cinstim musafirii, uite, săracii de ei, aşteaptă de azi dimineaţă şi Zavastin nicăiri! - Vă spun drept, cumetrilor, de când m-am luat cu omul ăsta numai aşa mi-a mâncat zilişoarele şi sănătatea, reia Ilinca discuţia într-un târziu. Mă jeluiesc la dumneavoastră ca la fraţii mei.... 55

- Mămucă, strigă Culiţă sărind gardul din vecini, mămucă, comparativa e tot închisă, nu o venit omul acela care vinde! - Ei, poftim, răbufneşte Ilinca, vedeţi şi dumneavoastră ce spurcăciune de om e vânzătorul ăsta, ţine închis taman azi, de hram, să nu ai de unde să cumperi un pahar de rachiu să cinsteşti nişte oameni... - Te-am înţeles, coană Ilincă, eşti obijduită, trebuie să te lupţi cu toate... Apoi rămâi sănătoasă, noi plecăm! - Mergeţi sănătoşi, cumetrilor, şi cerem de scuzare că prăpăditul ăsta de om n-o reuşit să se întoarcă acasă, lua-l-ar dracu' de diavol! Ajunşi acasă, Sarion şi Miliţă au întins masa, i-au chemat pe tata şi pe mama şi cu toţii s-au amuzat copios pe seama petrecerii de hram la care participaseră la Coşerniţa, dar mai ales pe seama cumetrei Ilinca şi al modului în care îl striga pe Culiţă, care stătea de fapt ascuns în nişte boji, după casă, simulând că merge la comparativă... Timpul trecea pe nesimţite, sosea şi noiembrie, cu hambare pline şi cu ziua de 8, ziua Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril, hramul bisericii din Cuhureşti. Toată suflarea creştinească se pregătise de sărbătoare, Miliţă şi cu Sarion se pregătiseră şi ei, e drept, ceva mai mult, pregăteau o surpriză pentru Zavastin... Zavastin şi-a făcut apariţia neîntârziat, însoţit, fireşte, de ginerele cu harmoşca şi de restul familiei, cu toţii numai un zâmbet şi dornici să înceapă petrecerea. Nici nu apucaseră bine să 56

coboare din căruţă, însă, că Sarion apare ca din senin: - Eu zic, Zavastine, să treceţi întâi pe la mine pe acasă, puteţi să veniţi mai târziu pe la nănaşu' Alexandru… - Cum să nu? se învoieşte Zavastin degrabă, mulţumim de invitaţie... Ajunşi la Sarion, cinstiţii oaspeţi sunt rugaţi să lase căruţa în faţa porţii, să nu o bage în curte şi sunt poftiţi să facă un tur al gospodăriei, să vadă cum s-a pregătit Sarion pentru petrecerea de hram. Şi-i plimbă Sarion prin pivniţa cu butoaie pline, prin cămările umplute ochi cu farfurii cu piftii, cărnuri şi şunci fel de fel spânzurate de un băţ gros, sarmale, fripturi, cozonaci, prăjituri, câte şi mai câte! - Ei, vedeţi, zice Sarion, noi aşa ne pregătim de hram la Cuhureşti... Acum voi suiţi-vă în căruţă şi faceţi cale-ntoarsă către Coşerniţa! Păi ce credeţi, măi sărăntocilor, aşa merge? - Sarioane, începe umil Zavastin, ne rugăm de iertăciune şi de scuzare, se pierduseră două cornute şi două mioare la stână, toată ziua le-am căutat... - Vă pag în p... mamii voastre pe toţi, cu cornutele voastre cu tot, sunteţi nişte jigodii... Vă place să mâncaţi şi să beţi pe la hramuri, în toate satele, nouă nici o cană cu apă nu aţi fost în stare să ne daţi, ba mai mult, ne-aţi minţit în faţă... Începând de azi, să uitaţi

de Cuhureşti! Miliţă apăruse şi el, zâmbind pe sub mustăţi şi, după ce Sarion şi-a încheiat prelegerea, nu a ezitat în a le trage şi el câţiva dumnezei, aşa, ca de 57

bun rămas. Târziu, la noi acasă, Miliţă îi spune tatei: -Nănaşule, eu îi copsesem una şi mai tare: i-aş fi plimbat peste tot, apoi i-aş fi aşezat la masă şi, înainte să se dumirească ce se întâmplă, i-aş fi scos afară pe poartă cu picioare în fund... -Lasă, zice tata, a fost suficientă lecţia pe care au primit-o! Deh, până aici le-a mers ulciorul...

58

Unde eşti tu, Ionică…

Misterioşi, stranii şi izolaţi de oamenii din sat, Ionică şi Liza locuiau într-o căsuţă veche, peste drum de Şcoala Primară. Nici picior de animal în bătătura lor, doar o tufă stufoasă de liliac, cu ramuri groase, în faţa casei. Nu aveau prieteni sau rude în sat şi nu comunicau cu nimeni. Numai bunul Dumnezeu ştia din ce trăiau şi cum se întreţineau, nimeni nu-i văzuse vreodată lucrând ceva sau la cineva… Ce-i drept, nici nu se plânseseră de nimic, niciodată. Liza, soţia lui Ionică, era o femeie voinică, destul de îngrijită, ce-şi petrecea ziua odihnindu-se, fie pe treptele casei, la soare, fie la umbra liliacului. Poreclit şi Hărăluşcă, Ionică îşi petrecea zilele rezemând gardurile Primăriei de dimineaţa, de la 9.00, până după-amiaza târziu. Aşa se explică, 59

probabil, faptul că era cel mai bine informat om din sat: câţi oameni fuseseră la moară, câţi saci de grâu erau de măcinat, cine a furat lemn din pădure şi cât, preţul la vite, preţul la cereale, dar, mai ales ce scria la gazetă. În ciuda faptului că nu comunica cu nimeni, avea să afle primul că Batalionul 39 Infanterie, încartiruit la noi în sat, va fi dizlocat, definitiv, datorită războiului ce bătea la uşă… Războiul avea să se declanşeze, într-adevăr, curând, aducând schimbări majore în marea majoritate a familiilor de români. Cele mai dramatice schimbări s-au produs, însă, în Sfânta Provincie Basarabia, punct strategic al acestui război, provincie care a plătit conflictul cu cele mai mari jerfe omeneşti. La sfârşitul războiului, în 1944, Basarabia avea să fie cedată Uniunii Sovietice şi imediat structurile administrative aveau să fie preluate de noua putere. În iureşul schimbărilor dramatice, pe fondul confuziei generale şi spre stupefacţia tuturor, un nou personaj îşi făcea apariţia pe scena satului – Ionică a Lizei proletarul, cu tot cu recuzita aferentă: clasicul chipiu tras peste ochi, privirea bănuitoare şi aerele de superioritate... „Dumnezeii mamii voastre de chiaburi, o să vă arăt eu cine-i Hărăluşcă... A venit şi rândul nostru, al proletariatului!”. În trei zile satul era deja în fierbere: Ionică fusese uns primar de către însuşi tovarăşul Nacialnic de la Centru. Am dat de dracu!, au spus oamenii în sinea lor... Şi pentru că înalta funcţie pe 60

care o preluase reclama şi protecţia personală, Ionică îşi angajase şi propria gardă: doi foşti puşcăriaşi, condamnaţi de două ori pentru furturi şi alte potlogării, deveniţi însă vajnici comunişti peste noapte, deci oameni loiali şi de încredere, care umblau tot timpul îmbrăcaţi în haine soldăţeşti... Regimul Ionică avea să debuteze în forţă: percheziţii şi rechiziţii. Comisia de la Primărie venea la om în bătătură şi-i lua toate bunurile: cereale, fructe, legume şi cam tot ce se putea strânge. Ca să fie siguri că nu au lăsat nici măcar un bob de fasole chiaburului, măturau cu abnegaţie şi podurile şi hambarele... Dumnezeul mamii lor de chiaburi îmbuibaţi, care ne-au exploatat pe noi, proletariatul... Au urmat arestările în toiul nopţii. Oamenii erau ridicaţi de la casele lor şi trimişi în Siberia, de unde nu ştiau dacă se mai întorc sau nu. Câteodată era ridicat numai capul familiei, alteori întreaga familie, toate acestea petrecându-se în cea mai desăvârşită linişte. Îţi era interzis să ţipi, să protestezi, să pui întrebări, să

comentezi sau să te lamentezi. Arestatul sau arestaţii erau înghesuiţi în dube negre, cei care rămâneau în urmă fiind obligaţi să stingă luminile. Abia a doua sau a treia zi aflai că şi vecinul Nicolae a fost ridicat şi trimis în Siberia. Ionică se achita de sarcinile trasate de la Centru cu maxim de rigurozitate. Era fruntaş la numărul de arestaţi trimişi în Siberia şi la colectarea de bunuri: alimente, vite, păsări... Aceia dintre gospodari care cutezau să se împotrivească rechiziţiilor sfârşeau prin a fi bătuţi crunt de 61

străjerii-consilieri ai tovarăşului primar. Unii dintre bătrânii satului, cei care scăpaseră de deportare, reuşiseră să mai păstreze pe lângă casă câte ceva din agoniseala de o viaţă: o văcuţă de lapte, o capră, chiar şi câte un cal. Foarte la îndemână pentru tovarăşul primar care, ori de câte ori avea treburi urgente de rezolvat la câmp sau la pădure, lua calul din grajdul omului şi-l folosea cât dorea. Senea, care locuia cu părinţii, era fericit că-i rămăsese Roibu. Armăsar de rasă, bun la călărie, Roibu reprezenta pentru Senea mai mult decât un animal devotat: un scump şi apropiat prieten, un motiv de fericire şi de bucurie. Cândva, la o petrecere, Senea se îmbătase aşa de rău încât căzuse şi nu mai era capabil să încalece şi atunci, calul, intuind parcă situaţia stăpânului său, s-a culcat pe jos ca să-l ajute. Purul adevăr, când au ajuns acasă, Roibu s-a culcat pe prag, din nou, ca stăpânul să poată descăleca. Ataşamentul era reciproc, Senea ar fi fost capabil să facă orice pentru prietenul său... Într-o seară, bâjbâind pe întuneric prin cămară, Senea dă peste o oală plină. Convins că în ea se află dovleac, Senea înşfacă oala şi i-o pune în faţă calului. Erau, de fapt, sarmalele pentru a doua zi, pregătite pentru întâmpinarea unor neamuri de la Ţipordei... Ce a urmat, e lesne de înţeles! Cum nici noi nu scăpaserăm de incursiunile lui Ionică prin grajdurile oamenilor, începuserăm să ne trezim cu el din ce în ce mai des în curte. Lua 62

armăsarul, pleca fără să scoată vreo vorbă şi, după ce-l folosea toată ziua, uneori şi noaptea, lăsa bietul animal pe unde se nimerea. Roibu venea singur acasă şi nu de puţine ori se auzeau bătăi în poartă, la ore târzii. „Bre, sculaţi unul dintre voi, trebuie că este Roibu la poartă!". Aşa era, calul aştepta, cuminte, să fie lăsat în curte. Părea o dimineaţă ca oricare altele... Conform obiceiului său, Ionică intră pe poartă cu deja clasicul chipiu tras peste ochi, trece fără să scoată o vorbă pe lângă Senea, care se spăla în curte, şi se duce aţă la grajd. Ghinionul lui! Senea azvârle săpunul şi prosopul cât colo, pune mâna pe un par şi, în timp ce Ionică dezlega netulburat calul, intră şi el în grajd şi pune zăvorul. - Ce cauţi aici, măi, Ionică, ce treabă ai tu la mine în grajd? - Iaca, răspunde Ionică, îmi trebuie calul, fac o cursă până la Poiana-Cunicea! - Tu să iei calul mă-tii, nu calul meu! Acestea fiind zise, jap!, Ionică începe să-şi croiască cu parul argumentaţia pe spinarea tovarăşului primar... Păi, 'tu-ţi tămădăul mă-tii, cât mai ai de de gând, potlogarule, să ne terorizezi şi să-ţi baţi joc de satul ăsta? şi jap! şi trosc! şi pleosc! - Văleu, nu mai da, măi, Senea, că mă omori! - Te omor, veneticule! Jap! De aia rezemai tu gardul Primăriei cât era ziulica de mare, ne spionai... jap! -Senea, mă rog, dă-mi drumul, nu mai fac! -Ce nu mai faci? Nu ai făcut deja destule? Ai trimis oameni nevinovaţi în Siberia, ne-ai golit 63

casele şi ne-ai luat şi bruma de mălai rămasă pe fundul sacului... jap! - Măi, Senea, mă jur că nu mai fac, numai dă-mi drumul, te rog! - Eu îţi dau drumul, dar ţine minte: asta a fost doar o mică gustare... Habar n-ai ce te aşteaptă, măi, Ionică, nu o să mai treacă mult şi oamenii o să-ţi pregătească şi prânzul cel mare, s-au săturat cu toţii de tine, spion nenorocit ce eşti!...
- ...Senea, dragul mamei, ce i-ai făcut lui Ionică? Se auzea din casă cum urla şi gemea de durere... Puteai să-l omori, mamă, intrai la puşcărie pe viaţă! - Nu era nici un păcat dacă-l omoram, la câte sute şi sute de oameni a nenorocit bestia asta! - Vai de capul şi de sufletul nostru, ce-o să mai păţim... O să se răzbune rău de tot, e în stare să ne dea foc la casă, ori să-l otrăvească pe Roibu, ori vaca... Dar cel mai rău mi-e frică să nu aranjeze cu gealaţii lui să te

ridice într-o noapte şi... direcţia Siberia! Rău ai făcut căţi-ai pus mintea cu el... - Să poftească, mamă, îi aştept... O să-mi pregătesc un par gros în tindă şi unul lângă pat... Care îndrăzneşte să deschidă poarta, l-am şi pus la pământ! -Să ne ferească Dumnezeu, dragul, mamei de furia şi răzbunarea lui Ionică, e tare periculos! Niciuna dintre temerile mamei nu s-a adeverit, avea să urmeze o perioadă de mai bine de două luni de calm aparent, în care cei doi se întâlneau pe stradă şi se salutau amabili, de parcă 64

nimic nu s-ar fi întâmplat. Pacea avea să fie curmată brusc de o a doua confruntare între cei doi. Flăcău frumos, băiat de gospodari prima-ntâi, Senea avea o iubită care lucra la Oficiul Poştal. Atribuţiile ei de serviciu acopereau şi telefonia, în ture de noapte, de două ori pe săptămână. La un moment dat, cei doi se înţeleg, ca în noaptea ce urma, Senea să vină să-i ţină de urât fetei la locul de muncă. Zis şi făcut, în noaptea respectivă cei doi şi-au făcut un culcuş moale din ziare (doar nu ducea Poşta lipsă de ziare...) şi probabil că se simţeau destul de bine în momentul în care, după miezul nopţii, cineva a început să bată cu putere în uşă... Irinuţa (aşa o chema pe fată) încremenise cu un prosop în mână, Senia şi-a făcut curaj şi a deschis uşa. Ionică! - Ce faceţi voi aici? - Ia, şi noi, ca tinerii, ce să facem?, răspunde Senia. - Las' că vă arăt eu vouă... Febril, Ionică scoate o coală de hârtie şi întocmeşte la repezeală un proces-verbal, pe care-l întinde mai apoi, triumfător, celor doi, să-l semneze. Senea ia procesul-verbal, îl citeşte imperturbabil şi, tacticos, îl rupe bucăţele-bucăţele pe care i le aruncă lui Ionică în faţă. - Măi, banditule, de ce te porţi aşa? sare Ionică, indignat. O să vedeţi voi mâine cât are să vă coste fapta voastră! Fulgerător, Senia îl înşfacă de gât, îl propteşte între perete şi un dulap şi metodic, ca la militărie, începe să-i administreze tovarăşului 65

primar corecţia... - Nu mai da, Senea, ai să vezi tu ce-ai să păţeşti! - Ce-o să păţesc, nenorocitule şi bestie ordinară? Ai distrus satul, ai despărţit soţi de soţii, părinţi de copii, frate de soră şi vrei să-mi fie milă de tine? - Senea, dă-i drumul, zice şi Irinuţa tremurând, hai să ne aşezăm în genunchi şi să-i cerem iertare tovarăşului primar... - Noi? În genunchi în faţa spurcăciunii ăsteia, care a distrus familii şi a omorât oameni? se indignează Senea, accentuând fiecare vorbă cu ploaie de lovituri. - Ce vrei Senea, de la mine? De vrei să mă omori? se bâlbâie Ionică. - În noaptea asta, Ionică, eu trebuie să închei socotelile cu tine. Unu: te duci la nevasta ta, care e vânjoasă, grasă şi sănătoasă ca o cămilă şi nu mai umbli după fetişcane din astea tinere, boşorogule, sub motiv că ai venit să faci control după miezul nopţii. Doi: dacă te pune mama dracului să sufli vreun cuvânt despre ceea ce s-a întâmplat în noaptea asta aici, poţi să-ţi faci testamentul, ai înţeles? - Am înţeles, măi, Senia, dă-mi drumul acum... - Hai, pleacă, tămădăul mă-tii de zdreanţă, şi rap! două picioare în spate şi un vânt gospodăresc pe scări în jos... Nu uita, te aşteaptă zile mult mai grele, jigodie! Ionică a priceput mesajul; nu a suflat o vorbă despre cele petrecute în noaptea aceea. Senea îi dăduse serios de gândit... 66

Câteva săptămâni după seara cu pricina, Ionică şi Senea dau nas în nas pe stradă. - Auzi, măi Senea, vreau să-ţi spun ceva, zice Ionică, pe un ton cât se poate de prietenos. - Ce mai vrei, mă, de la mine? - Uite, spune Ionică împăciuitor, dacă vrei o relaţie cu vreo fată, spune-mi mie şi aranjez eu tot, orice trampă... Nu e bine cum ai procedat tu, eu am o răspundere: să ştiu ce se întâmplă în satul ăsta, la orice moment... - Mă, tu eşti primar sau vânător de fuste? Tu te-ai ocupat de îmbârligăturile alea dintre tinerii satului, care s-au lăsat cu scandal? Ascultă, canalie, mie dacă mi-e dragă o fată o cuceresc şi singur, fără ajutorul tău preţios. Fii mulţumit că ai scăpat numai cu cât ai luat de la mine, de la alţii o să primeşti mult mai mult, cu vârf şi îndesat. Acum marş în p... mă-tii de aici! Conflictele dintre Ionică şi Senea erau, însă, numai manifestări vizibile ale nemulţumirii pe care sătenii o acumulaseră la adresa tovarăşului primar. Satul clocotea de furie şi nu mai lipsea mult să izbucnească. - Ce-i cu ăştia 2 purcei, mătuşă? Am auzit că ţi-a fătat şi vaca, unde-i viţelul?, se oţăra tovarăşul primar la bieţii

oameni. - Ionică, Măria Ta, mai îngăduie şi matale să mai păstrăm şi noi câte un animal pe lângă casă... - Gura, exploatatorilor! Vreţi să vă închiaburiţi din nou, Dumnezeii voştri! Oamenii tăceau, resemnaţi şi terorizaţi. Însă mânia lor începea să se reverse... 67

- Mare secetă a fost anul ăsta, oameni buni! Puţine roade am strâns, şi de pe câmp şi din livezi. Dar, cu voia lui Dumnezeu, vom trece noi şi peste asta... -Nu prea cred, nea Sarioane, am auzit că s-a format o echipă şi de luni va merge din casă în casă să strângă uiumul de la oameni şi să-l trimită la Centru! -Ce spui, mă? Dacă stăm şi de data asta precum chita pe lopată înseamnă că suntem cei mai proşti oameni din lume... Uite ce zic eu: luni toţi gospodarii să rămână acasă. Când ajunge comisia, să-i luăm la goană cu bâtele şi ciomegele, să nu intre în curte la nimeni din sat. Să nu-i lăsăm să ne ia munca noastră, adunată cu sudoare. - Bine, bine, zice Melinte, alungăm noi comisia, dar ce ne facem dacă apare tovarăşul primar şi începe să ne înjure şi să ne ameninţe cu Siberia? - Atât îi trebuie, zice unul, Costache, eu simt că i-a venit ceasul şi ăstuia. Luni – hărmălaie mare în tot satul, oamenii refuzau să lase comisia să intre în gospodării şi cu atât mai mult să-i lase pe oamenii primarului să le ia agoniseala. Evident, scandalul iscat a determinat apariţia la faţa locului a tovarăşului primar, încruntat şi autoritar. Scânteia avea să fie declanşată de încercarea lui Ionică de a pătrunde cu forţa în curtea lui Melinte. Fără să stea prea mult pe gânduri, Melinte, un om puternic şi înalt, avea cam la vreo 2 metri l-a înfăşcat pe Ionică şi a început să strige la vecini să-i facă repede rost de o funie. I-a legat lui Ionică 68

mâinile la spate şi l-a înfăşurat strâns în restul de funie ca pe o mumie, scrâşnind, cu obidă: „Să nu cârâi nici un cuvânt, Ionică, bestie şi canalie ce eşti... Tu nu ne-ai dat voie niciodată să ne spunem păsurile ori să vorbim. Gura!, aşa ne ziceai... Na, că ţi-a venit rândul să plăteşti. Gura!”. Şi alaiul s-a pornit către marginea satului, către Niculăieni. Toată suflarea satului se adunase pe stradă. - Ce se întâmplă, oameni buni? - Ce să se întâmple, iaca, îl duc pe Ionică al Lizei să-l spânzure... - Asta trebuia făcut mai demult, acum e prea târziu, ne-a secătuit pe toţi! - Bănuiam eu că se va întâmpla ceva rău în satul nostru. De-o săptămână ţipă o bufniţă cât e nopticica de lungă. Semn rău, conchide una dintre femeile adunate în jurul fântânii. - Să vă zic eu una de o să vă cutremuraţi, spune o alta. - Spune, Domnică, tu ştii multe, o încurajară vecinele. - Sâmbăta trecută veneam de peste izitură (râpă), de la finul Toader, cam pe la miezul nopţii. În dreptul izvoraşului vedem pe unul în pielea goală, fugind înspre sălcii. Ne uităm bine, şi eu şi bărbatu-meu: leit Ionică al Lizei... - Se poate, zise alta, ăsta oricum a venit cu Scaraoţchi în el. Nimeni nu i-a intrat în casă, nimeni nu l-a văzut trecând pragul Bisericii ori făcându-şi măcar cruce. Nu-i de mirare că umbla noaptea prin sălcii. Lăsaţi oamenii să-l judece cum ştiu ei! 69

Alaiul se întorcea dinspre marginea satului, agitaţie, nerăbdare... - Gata? L-aţi spânzurat? întreabă vecinele în cor... - Nu, nu l-am spânzurat, l-am legat strâns de frasinul ăla gros de pe hotar, în aşa fel încât să nu poată mişca. Dacă lui nu i-a fost milă de oamenii din sat, nouă de ce era să ne fie milă de el? Să facă bunul Dumnezeu ce o vrea cu el... Viaţa şi-a urmat cursul ei firesc, cu bune şi cu rele, Ionică a devenit o pagină uitată de istorie... Din când în când, atunci când cineva făcea o faptă urâtă, i se spunea: „parc-ai fi Ionică a Lizei”... Faptele pe care vi le-am povestit sunt complet adevărate şi constituie o fărâmă de dureroasă istorie, într-o anumită perioadă a ocupaţiei sovietice în Basarabia. 8 februarie 2011

70

Robică...
(amintiri de neşters) Era un personaj destul de colorat, de statură mijlocie, cu picioarele puţin

încovoiate formând un oval perfect, dezordonat în vestimentaţie, cu părul încâlcit ca o lână roşie, spălăcită şi cu ochii plini de şiretenie, întotdeauna întrebători. Robică era angajat la telefoane ca linior, responsabil fiind cu supravegherea firelor telefonice şi telegrafice şi, mândru de funcţia sa, se considera funcţionar de gradul I... Privea de sus pe toată lumea şi pretindea să i se arate respectul cuvenit unui membru al breslei funcţionarilor! Robică povestea oamenilor din sat că este de loc din partea Donduşenilor, unde îndeplinise numai funcţii importante şi că a fost nevoit să părăsească locurile natale ca urmare a numirii lui ca linior la Cuhureşti de către ministrul însuşi... Lucrase ca perceptor, fusese şi notar (dar nu-i plăcuse), fusese şi preot mulţi ani, chiar şi agent sanitar vreo doi ani. „Să ştiţi, oameni buni, că multe vieţi am salvat eu la Donduşeni ca agent sanitar... Am asistat chiar şi la o naştere, iar datorită mie cazul, destul de grav, a fost rezolvat...”. Pentru cazurile mai dificile, pentru probleme grave, oamenii din Donduşeni se consultau cu Robică, pentru că dumnealui găsea soluţii la toate... Vedeţi şi dumneavoastră, dragi cititori, ce 71

mană cerească se abătuse asupra satului Cuhureştii de Sus! La sosirea în Cuhureşti, primarul satului i-a rugat pe părinţii mei să-l primească în gazdă pe dl. Robică pentru câteva săptămâni. În această perioadă, Robică s-a ataşat sincer de familia noastră, în special de mama mea, care i-a fost de mare ajutor. Strânsa relaţie de prietenie s-a permanentizat, continuând chiar şi după cele câteva săptămâni în care Robică a locuit la noi. Au trecut anii, s-a încheiat şi războiul... Basarabia a rămas în spaţiul sovietic, iar Robică a rămas în Cuhureşti. În timpul luptelor şi bombardamentelor, intelectualii de valoare, învăţători, profesori, preoţi, se refugiaseră în Vechiul Regat, satele, chiar şi oraşele, fiind văduvite astfel de aportul acestor pături sociale pentru o bună bucată de vreme. Nici în Cuhureşti situaţia nu se prezenta mai roză din acest punct de vedere. La Primărie se instalase în funcţie Ionică a Lizei. Făcând parte din pătura cea mai de jos a satului, Ionică a Lizei devenise comunist peste noapte şi, ca „proletar de viţă veche”, odată instalat în funcţia de primar, a instaurat „disciplina” în sat şi început să lucreze cu febrilitate pentru a elimina „burghezia”. La Şcoala Primară se instalaseră doi băieţi tineri, absolvenţi ai şcolii primare, care urmau să fie învăţători pentru copiii cuhureştenilor. Acestea nu erau, însă, cele mai mari probleme cu care se confrunta satul... Pentru grupurile de săteni ce se adunau în centrul satului, subiectul principal de dezbatere şi de analiză era 72

situaţia Bisericii, rămasă fără preot. În ciuda numeroaselor propuneri şi variante discutate, soluţia întârzia, frământarea sătenilor creştea de la o zi la alta, zvonurile se multiplicau iar prevestirile erau din ce în ce mai sumbre. - Ce facem, oameni buni, dacă moare cineva? De unde preot, care să-l înmormânteze creştineşte? Dacă se naşte un copil, nu trebuie botezat? - Dimineaţă m-am întâlnit cu mătuşa Catica şi mi-a spus că moş Onofrei trage să moară, spune badea Manole... Ce ne facem dacă moare? - La Japca, la mănăstire, este un singur călugăr care face toate rânduielile de preot; îl cheamă Ghenadie, este foarte bătrân şi nu se poate deplasa în alte sate... -La Cuşilovca au rămas doar câteva călugăriţe în vârstă, şi bolnave... Aşteaptă să le vină un preot de la Dobruşa, dar deocamdată nu a sosit... În toiul discuţiilor, atunci când oamenii se aprinseseră mai tare – fără, însă, să găsească vreo soluţie concretă – iată că-şi face apariţia domnul Robică... - Ce faceţi, oameni buni, de ce sunteţi aşa agitaţi? - Cum să nu fim, măi Robică, nu vezi că satul a rămas fără preot? Dacă moare cineva, cum o să-l îngropăm fără rânduială creştinească? Dacă se naşte vreun copil înainte de vreme, mai slăbit şi mai bolnav, nu trebuie botezat imediat? Dar cu sărbătorile, cu parastasele şi pomenile, cum rămâne? De trei săptămâni nu am mai auzit clopotele de la Biserică, satul parcă-i mort... Asta-i 73

marea noastră supărare... Robică îi ascultă pe oameni cu multă răbdare, apoi li se adresează pe un ton grav şi autoritar: - Păi bine, oameni buni, aveţi preotul chiar în faţa dvs. Şi staţi văitându-vă ca nişte babe că nu stiţi ce să faceţi? - Ce tot vorbeşti, măi Robică, ce preot avem

în faţa noastră şi nu-l ştim şi nu-l vedem? - Dar eu ce sunt? Habar nu aveţi că sunt şi preot de meserie, spuse Robică. - Măi, Robică, noi ştiam că tu te ocupi de traseele telefonice şi telegrafice, cine ar fi bănuit că eşti şi preot... Dar ia spune-ne, tu ai vreun fel de şcoală la viaţa ta, ca să te recomanzi ca preot? - Oho! şi încă ce şcoală... De la 7 ani până la 14 ani am trăit la mănăstire, ajutat de călugărul fratele Frasin... Ziua păşteam vitele iar seara stăteam în Biserică până se termina Vecernia! Fratele Frasin m-a învăţat şi carte şi, credeţi-mă, după 7 ani de stat la mănăstire ştiam mai multe decât un seminarist, sau un dascăl! Ştiu să scriu foarte frumos, pot citi orice carte, oricât de mărunt ar fi scrisă... Ştiu pe de rost toate rânduielile legate de botez, de cununii, de înmormântări şi pe deasupra am şi o voce de bariton, de se cutremură şi icoanele cât de sus pot ridica eu glasul... Eu vă garantez, oameni buni, că un preot mai bun ca mine nu găsiţi în tot judeţul! Un bărbat mai hâtru şi mai şugubăţ, după ce-l măsoară din cap până-n picioare de câteva ori, se apropie de Robică şi-i zice: - Dacă tot ce ai spus de faţă cu noi toţi este adevărat, uite ce îţi propun eu, măi Robică: du-te 74

zilele astea la Soroca, la protoerie, să te verifice părintele protopop. Dacă ai să faci dovada că, într-adevăr, cunoşti rânduielile şi poţi sluji în Biserică, să-ţi dea binecuvântarea şi un document ştampilat ca să te putem primi în Biserică... A doua zi dimineaţă, cu autobuzul de la ora 00 6 , Robică a plecat la Socola, la protoerie. Nu putea să rateze o asemenea şansă, mai ales că nu se întrevedeau contracandidaţi... După nici trei zile îşi face apariţia, radiind de bucurie şi cu documentul de la protoerie! Cu o ţinută gravă şi plină de importanţă, se adresează oamenilor cam aşa: - Vă rog să trimiteţi vorbă lui moş Iacob, starostele Bisericii, să vină la mine să-i spun ce are de făcut! Chiar duminica aceasta, oameni buni, părintele protopop va veni la noi în sat să mă ungă ca preot aici! Se vede că în ultima vreme cuhureştenii nu duseseră lipsă de evenimente şi senzaţii tari. Chiar de a doua zi a apărut o altă întrebare: - Bine, bine, măi Robică, dar tu nu ştii că nu poţi fi uns ca preot dacă nu eşti însurat? - M-am gândit şi la treaba asta, oameni buni, şi o rezolvăm numaidecât mâine dimineaţă! În seara asta o anunţ pe Daşa să se pregătească, că mâine o duc la Primărie şi o fac coana preoteasă... - Dar ea ştie? O să vrea?... - Ei, cum să nu vrea, doar ibovnicim de 2 ani! A tot aşteptat ea, săraca, să se mărite şi iată că nu a aşteptat degeaba! Daşa şi Maşa erau două surori trecute binişor de 40 de ani, nemăritate şi uitate de flăcăi... 75

Însă aşa o bucurie mare se abătuse asupra familiei Malanciuc, că vestea era prezentă în toate casele oamenilor! Robică preot, Daşa preoteasă, Ionică a Lizei primar, Antonică şi Costică învăţători la şcoală, Simionică a Măcăi le citea oamenilor ştirile din ziarele luate de la factorul poştal... Toate aceste lucruri fiind aranjate şi rezolvate, oamenii aşteptau cu bucurie ziua de duminică, zi în care toată suflarea din Cuhureşti avea să fie prezentă la ungerea lui Robică ca preot de către părintele protopop. Încă de sâmbătă seara dangătele încărcate de Dumnezeiască chemare ale clopotelor Bisericii – care nu se mai auziseră de mult în Cuhureşti – au început să răsune întru chemarea pentru a doua zi. Tot satul era parcă îmbrăcat în haină de sărbătoare iar în aer plutea o stare înălţătoare, de linişte, de pace, de bună învoire între oameni... Dimineaţa ce a urmat a fost mai luminoasă ca oricând, cu o mireasmă parfumată ce se pogora blând din cer... Oameni în haine curate, de sărbătoare, cu lumânări în mână, se îndreptau grupuri-grupuri spre Sfânta Biserică, urmând să participe la un eveniment religios de o maximă importanţă pentru viaţa comunităţii lor. După terminarea serviciului religios şi înscăunarea părintelui Robică la Biserica din Cuhureşti, sătenii s-au pus pe petrecere. S-au aşezat mese în curtea Bisericii iar gospodinele s-au întrecut în a aduce la Sfânta Masă bucate din cele mai alese; nu au lipsit sarmalele, piftiile, farfuriile încărcate cu plăcinte poale-n brâu învârtite cu brânză de oi; cozonacii străjuiau precum soldaţii de la un capăt la celălalt al mesei! În capul mesei a fost aşezat 76

părintele protopop, având de-a dreapta pe părintele Robică iar la stânga Sfinţiei Sale pe coana preoteasă Daşa. Cei care, din motive obiective, au lipsit din localitate în acea duminică, au avut ce regreta toată viaţa lor! Mai mult de două săptămâni oamenii au comentat evenimentul, dându-i dimensiuni hiperbolice. Se povestea cum părintele protopop înfuleca ciotoaie rumenite şi turna pahar după pahar, lăudând vinul cuhureştenilor şi mai ales plăcintele unse cu unt proaspăt... Unele femei nu o scăpaseră din ochi pe Daşa, proaspăta coană preoteasă... Ba că se boise prea tare cu ruj, ba că-şi dăduse cu prea mult creion negru pe sprâncene, ba că-şi clădise pe faţă un strat gros de pudră ca să nu i se observe zbârciturile... Cârcotaşii satului spunea că toată familia Malanciuc te privea cu superioritate de acum, că doar erau rudă cu cea mai importantă persoană din sat, părintele Robică! Ileana lui Moisei se jura că a văzut cu ochii ei cum părintele protopop se ştergea pe mustăţi şi pe barbă cu un colţ de la faţa de masă. Robică, fire mai practică, luase un prosop de pe colaci şi-l folosea cu succes pentru toate trebuinţele... La sfârşitul mesei şi al petrecerii, două femei, din cele mai evlavioase, au strâns de pe masă bucatele şi sticlele de vin neîncepute şi le-au aşezat într-un coş, hotărând să le ducă la părinte acasă. „Nu se cuvine ca din ce am adus să ducem înapoi acasă, creştineşte este ca tot ce rămâne să se strângă şi să se ducă la Sfinţia Sa, părintele!”. Într-o zi, Saşa, sora coanei preotese, se duce la cooperativă să facă cumpărături şi observă că 77

vânzătorul primise de la depozit o putină mare cu măsline, iar oamenii cumpărau cu kilogramele. Se uită atent la putină, se uită la oameni şi se adresează vânzătorului: -Măi, Sarioane dragă, ia pune tu câteva kilograme de măsline deoparte pentru părintele! Eu mă duc acasă să o anunţ pe soru-mea, preoteasa, să vină să le ia! Altă viaţă, altă morgă... Croitoreasa le servea mai întâi pe coana preoteasă şi pe sora domniei sale, domnişoara Saşa. Avrum trimitea vorbă că a primit marfă lux, de la Bucureşti şi poate doreşte coana preoteasa vreun cupon de rochie sau „custium”! Bună-voinţă şi amabilitate peste tot: la măcelărie, la cizmărie, chiar şi la farmacie! Robică îşi confecţionase o reasă nouă, la un atelier renumit din Floreşti. Îmbrăcat în reasa sa nouă, se plimba important pe uliţele satului, primind salutul smerit al oamenilor. Într-o după-amiază soseşte la noi acasă în vizită însuşi părintele Robică. - Măi, măi, ce te-ai mai schimbat, măi Robică, era gata-gata să nu te mai cunosc! Hai, poftim în casă la o gustare şi un pahar de vin, să mai stăm de vorbă! Robică se aşează pe scaunul din capul mesei, cu cuşma flocoasă pe cap şi îşi aprinde o ţigară, aşteptând ca mama să termine de aşezat bucatele pe masă. Mama pune pe masă şi un ulceruş de vin, scos chiar atunci din beci, se aşează şi dânsa pe un scaun, se uită la Robică, îl analizează, îl măsoară şi deja i se citeşte pe faţă frumoasa oră de dirigenţie ce urma să se desfăşoare... 78

- Stau, măi Robică, mă tot uit la tine şi nu-mi vine a crede ce-mi văd ochii! - Dar ce s-a întâmplat, mătuşa Anică? - Cum ce s-a întâmplat? Nu-ţi e ruşine şi frică de Dumnezeu să te aşezi sub Sfintele Icoane cu ţigarea aprinsă şi cu cuşmariu ăla flocos pe cap? Ce fel de preot eşti tu, măi omule? Eu am crezut că te-ai schimbat cu totul, că ai lăsat năravurile proaste la o parte! Tu crezi, măi Robică, că eşti ca pe vremuri, când întindeai sârmele pe stâlpii de telefoane? Bagă de seamă cum te porţi cu oamenii, măsoară-ţi bine cuvintele şi lasă-te de tutun! Eu am fost plecată la Ţepordei, la fata mea care născuse un băiat, şi din acest motiv nu am fost la înscăunarea ta! ...dar mi-au spus oamenii că aveai o privire sălbatică şi te uitai speriat în toate părţile prin Biserică! - Ei, mătuşă Anică, nu-i chiar aşa, uite, duminica trecută am făcut o slujbă a dracului de frumoasă şi, să vezi matale, duminica viitoare mă gândesc să o fac şi mai a dracului... Să steie sătenii, fir-ar-ai dracului, cu gurile căscate când mi-oi da eu drumul la voce! - Dar de ce tot îl tot pomeneşti tu pe Necuratul? Ăstea sunt vorbe de preot? Eu te povăţuiesc să te spovedeşti, să te împărtăşeşti şi să promiţi Tatălui Ceresc că te vei spăla de păcate! - Sărut-mâna, mătuşă Anică, da’ bine mi-ai tras cu grebla pe spinare! Nu voi uita aceste sfaturi! De când am venit la Cuhureşti m-ai omenit şi m-ai învăţat de bine... Înţeleg, eu

înţeleg, dar cu secretul nostru cum rămâne? - Cum, care secret? Ţigăncuşa de la Donduşani care te-a căutat la noi, atunci când erai chiriaşul 79

nostru? - Aaaaaa.... Păi aia era fata unor rudari şi ea a venit peste mine... E adevărat, am trăit mai mulţi ani împreună, dar nu ne-am cununat legal niciodată! - Şi de cei trei copii, despre care ne spunea ţigăncuşa că sunt ai tăi, cum rămâne? - Nu ştiu, mătuşă Anică... Ea nu era femeie de casă, venea pe la mine, stătea vreo 2-3 luni, iar atunci când nu-i convenea ceva pleca la rudarii ei şi se întorcea, iarăşi, după o vreme, blândă, mieroasă, o primeam, o iertam – că aşa sunt eu, nu rezist când văd o femeie cum plânge... Şi uite aşa m-am trezit, după câţiva ani, cu trei puradei în ograda mea. Am întrebat-o pe Cireşica – că aşa o chema – cu cine a făcut aceşti trei copii, că pe la mine venea destul de rar şi nu-mi ieşeau mie legăturile... Gura lumii spune că ar fi fost văzută la potcovarul din capul iazului facându-i ordine prin curte, ori că au văzut-o într-o cârciumă cu pădurarul, care era văduv şi foarte bogat. Tot gura lumii spune că Cireşica l-a uşurat pe pădurar de bani, iar acesta se dădea de ceasul morţii şi spunea prin sat că cine va face ca el, ca el să păţească. După scandaluri, bătăi şi ameninţări, Robică părăsise căsuţa lui veche, din chirpici, plecând în lume să-şi caute destinul. Aşa se face că ajunsese la Cuhureştii de Sus, ca mare specialist (aşa-l caracteriza mama), la înşiratul sârmelor pe stâlpii de telegraf, fericit că a găsit un alt drum în viaţă şi pregătit să facă orice pentru a se ridica la un nivel mai înalt. Daşa, coana preoteasă, îl stimula foarte 80

mult... Chiar şi în familia lor discuţiile se purtau cam aşa: „Părinte, poftiţi la masă, este gata mâncarea”, ori „Părinte, nu doriţi să vă fac un ceai?”, ori „Părinte, v-a căutat un om, are copilul bolnav, vrea să-l împărtăşiţi!”... Două destine s-au împlinit în acel an. Înarmat cu practica făcută la mănăstire cu părintele călugăr Frasin şi lasând în urmă pagina cu Cireşica şi dezamăgirile ulterioare, Robică reuşea să se aşeze, cu multă voinţă şi perseverenţă, în fruntea satului, ca preot. Daşa – trecută de 40 de ani, la fel ca şi sora ei, Saşa – ieşea din conul de umbră în care trăise atât de mulţi ani şi-şi vedea acum visul cu ochii: cineva îi bătuse la poarta inimii. Doi oameni, două destine pe care Dumnezeu a hotărât să le împletească într-un drum comun. Circulau zvonuri cum că părintele Robică se gândise că numai bun ar fi fost văduvul din Unchiţeşti pentru cumnata sa, Saşa... „Soţia i-o murit acum cinci săptămâni, omul nu se poate descurca singur... Nu are copii, are o gospodărie mare, o casă cât un palat, o stână plină de oi şi beciuri pline cu de toate... Nu vă uitaţi aşa la mine, cumetrelor, că tot ce vă spun este adevărul curat, curat!”. „Apoi nimic nu te mai poate mira”, zice o femeie, „parcă o şi văd pe Saşa peste vreo lunădouă cu cheile de la toate cămările la brâu...”. „Să nu vă miraţi dacă nu-şi va angaja şi servitoare...”, zice alta. „Treaba este ca şi făcută, urmează numai să se înscrie la Primărie!” Ce nu se poate face în lumea asta cu aşa 81

relaţii... Cine mai credea, în Cuhureşti, că fetele lui Malanciuc, care muceziseră atâta amar de vreme, vor ajunge aşa cucoane mari? Cu vocea lui sonoră, Robică făcea apel la credincioşi să fie cât mai uniţi în jurul Bisericii. Cu sprijinul mamei mele şi al celorlalţi oameni din sat, a reuşit, în scurt timp, să-şi câştige respectul şi stima clamate de funcţia pe care o îndeplinea. Viaţa îşi urma cursul ei firesc, cu bune şi cu rele, în Cuhureştiul nostru. Ani de-a rândul nimic nu avea să-l abată pe Robică din misiunea lui preoţească. Liniştea i-a fost, însă, tulburată de un ordin care venise de la Chişinău, care preciza că în data de întâi a lunii va veni la Cuhureşti un preot cu seminarul şi teologia terminate. Ordinul era semnat de conducerea Sfântului Sinod. Preotul actual – ce slujise provizoriu – era rugat să predea gestiunea, fiind eliberat din funcţie pe motiv de lipsă a studiilor teologice. Nimic nu este veşnic pe lumea asta! Societatea evolua şi oamenii erau nevoiţi să se supună schimbărilor vremurilor. În vârtejul prefacerilor politice şi sociale care au urmat, oamenii au uitat de Robică. Când s-au dezmeticit, el plecase de mult, împreună cu Daşa, unde, nu se ştia... Ulterior, Saşa avea să spună, cu greu, că Robică

şi cu sora ei ar fi plecat la Chişinău, acolo unde Robică solicitase un post de linior în transmisiuni, sau, în termenii mamei, un post pentru unul care înşiră sârmele pe stâlpii de telegraf. Robică s-a pierdut în negura uitării. Saşa a rămas rezemată de poartă, rămasă văduvă şi cu averea mistuită de război. Biserica din Cuhureşti s-a 82

ales cu un preot tânăr şi foarte învăţat, care stă în gazdă la familia Malanciuc. Dangătul clopotelor dăinuie peste ani, chemându-ne spre cele sfinte. Să nu uităm că suntem creştini...

Simionică al Mâcăi

Situată pe o muchie de deal, undeva la marginea satului, peste izâtură, casa mâcăi avea o singură cameră, construită, totuşi, după toate rigorile arhitecturii moderne: un perete de chirpici, alţi doi din scândură căptuşită cu cartoane şi o uşă – jumătate geam, jumătate scândură – plină de cuie care îndeplineau funcţia de cuier ad-hoc. Sub streaşina casei era încropită bucătăria, cu ceaunul de fontă care domina spaţiul strâmt şi care – atunci când mâca aprindea focul sub pirostrii – era sursa celor mai ademenitoare mirosuri de natură culinară. În mica gospodărie se mânca ecologic: legume şi fructe, care se găseau din belşug pe dealurile Cuhureştiului. Mâca însăşi era o enigmă pentru sat: nu i se cunoştea vârsta, se ştia numai că aproape nu se schimbase în cei 20-30 de ani de când funcţiona în comunitate şi că lucra pe la oameni, pe câmp, pentru un bănuţ. Nu prea venea în sat; nu avea aici nici rude, nici prieteni, nici cunoscuţi... În acest mic univers arhaic avea să-şi găsească adăpost şi Simionică, nepotul mâcăi. Nimeni nu ştia de unde venise ori al cui era. Cert 83

este că mâca adoptase cu dragoste pe „acel băet care stă degeaba în faţa casei, ca o sperietoare" şi că nu de puţine ori fusese auzită chemându-l, părinteşte, la masă: „Simionicăăă, hai, dragul mâcăi, să mănânci, că e borşul gata"! Armonia din micuţa casă era mai mult decât evidentă pentru toţi, un singur regret transpărea, firav, atunci când subiectul intervenea în discuţiile din sat: „Rău a făcut bătrâna că nu l-a dat pe copil la şcoală, dacă apuca pe mâinile domnului Dorogan ar fi învăţat şi el buchiile...". Răstimp, Simionică îşi vedea netulburat de obiceiurile sale cotidiene, care-i intrigau pe unii şi-i nedumereau pe alţii... Dacă nu îl vedeai pe lângă Primărie, ori la Poştă, ori la Batalion, atunci cu siguranţă era pe la magazine ori pe la farmacie, adunând ziare, broşuri, ambalaje, cărticele, afişe, în fine, cam tot ce ar fi putut conţine o slovă. Ce făcea cu ele, era un mister... Cineva lansase ideea cum că le culege ca să facă focul cu ele, altcineva combătuse: „Nu-i adevărat, l-am văzut cu ochii mei, le priveşte, le netezeşte şi apoi vorbeşte cu ele!", iar replica nu întârzia să apară: „O fi ţâcnit, săracu', Dumnezeu cu el, bine că are baba grijă de el şi bine că el o respectă ca pe mâca lui..." „Câţi ani să aibe Simionică, vecină?", „După mine, vreo 16-17...", „Eu cred că vreo 17-18" şi în felul ăsta discuţia se inflama până cineva punea punct dezbaterilor: „Da' de ce ne batem noi capul cu un blenderău ca Simionică, alte treburi nu avem?" La ceva vreme după ce ecourile discuţiilor despre Simionică se estompaseră, într-o duminică, 84

nepotul mâcăi descindea glorios în mijlocul satului, lângă sediul batalionului... E adevărat, nu călare pe asin şi purtând ramuri de măslin, dar demn. - Fraţilor, ce e cu toată lumea aia adunată în jurul lui Simionică? - Ce să fie, Simionică se adresează satului, le bagă pe gât tot felul de istorii, sunt uimiţi cu toţii câte ştie! - Asta am văzut şi eu, de unde ştie el însă atâtea? - Cum adică de unde? Din cărţile şi ziarele pe care le citeşte toată ziulica... - Vă bateţi joc de mine? Cum de ştie să citească, n-a fost la şcoală nici măcar o zi?! - Eeeei, nănaşă, vezi? Aici e clenciul... Am desluşit misterul abia astăzi, după ce am ieşit de la biserică. Anul trecut, în iarnă, cică s-a împrietenit cu un caporal teterist care-şi făcea stagiul militar aici, la Batalionul 39 Infanterie... În civilie, caporalul ăsta era învăţător şi s-a oferit să-l înveţe pe Simionică să scrie şi să citească. Simionică s-a dovedit a fi mai mult decât promiţător pentru misiunea pe

care şi-o asumase domnul caporal: învăţa cu multă uşurinţă şi făcea progrese absolut uluitoare de la zi la zi, avea o memorie de elefant şi reţinea pe de rost paragrafe ori chiar capitole întregi, poezii, citate, ori chiar articole din presă. Mai mult, cică era îndrăgostit de istorie, geografie sau ştiinţele naturale... Desluşirea misterului dădea acum o raţiune auditoriului din ce în ce mai numeros – şi preponderent tânăr – care se aduna să-l asculte pe Simion. „Nu veţi găsi un singur învăţător care să se pună cu mine, îi bag pe toţi, la orice oră, în 85

buzunarul de la vestă... Credeţi că ştiu ei atât de multe despre Goga, Vasile Militaru, Coşbuc sau Eminescu pe câte ştiu eu? Săracu' Eminescu, nu a avut parte de noroc în dragoste, cât a iubit-o el pe Veronica... dar şi ea, tot o curvă! Zicea că-l iubeşte, scria poezele de amor, el o credea o sfântă, dar ce credeţi? Într-o noapte, după mai multe ulcele de vin băute în compania bădiei Creangă, pe la 3.00, pe Eminescu îl străbate un dor cumplit de femeia visurilor lui, trebuia să o vadă, măcar un minut... Pleacă în grabă şi când ajunge în faţa porţii, o vede pe Veronica dându-i un sărut de rămas-bun unui ofiţer, chiar în prispa casei. Ei, ce vă spuneam eu, băieţi, până la urmă toate femeile sunt curve!... Zdrobit de durere, Eminescu fuge la gară şi-şi cumpără bilet pentru Bucureşti, gândind că poate tumultul şi efervescenţa Bucureştilor o să-l ajute să o uite. Aşi! S-a îmbolnăvit şi a zăcut prin spitale..." Micul discurs – la care asistaseră câţiva dintre intelectualii satului şi alţi câţiva ofiţeri de la batalion, aflaţi din întâmplare prin preajmă – a fost de natură să pună numele lui Simionică pe buzele tuturor. Satul îl privea acum într-o cu totul altă lumină, aprecierile laudative la adresa lui nu conteneau, tinerii îl salutau cu respect şi cu preţuire... Simionică cucerea teren în conştiinţa oamenilor, din ce în ce mai atraşi de talentul lui oratoric şi de poveştile lui, pline de amănunte inedite. Ascensiunea acestui autodidact nu scăpase nici elitei satului, care începuse să-l curteze asiduu. Aşa se face că, la un moment dat, Simionică onora 86

invitaţia de a le ţine companie la un pahar de bere, la popota batalionului, unor ofiţeri, curioşi, probabil, să sondeze bagajul de cunoştinţe al nepotului mâcăi... Un test mult prea facil pentru Simionică, însă. - Domnilor ofiţeri, vă mulţumesc pentru invitaţie, văd că v-aţi adunat mai mulţi aici, la masă... Am tot vorbit de literatură şi de Eminescu până acum şi, să-mi fie cu iertare, nu prea sunteţi cunoscători! Cu mersul vremurilor, cu politica sunteţi la curent? Nu cred, văd că nu sunteţi familiari cu presa, cu „Curentul" şi cu „Universul"... De Pamfil Şeicaru, marele nostru ziarist care s-a luat de gât cu toţi învăţaţii din Balcani, aţi auzit? Dar de Titu Maiorescu, ori de Spiru Haret? Nu-i nimic, vă spun tot eu, au fost miniştrii Învăţământului, dragii mei... - Simionică, eşti un adevărat fenomen... Hai, mai ia o ţigare, mai serveşte o bere, începi să ne placi din ce în ce mai mult... Asta nu înseamnă că trebuie să te umfli în pene! - Nicidecum, văd însă că nu prea ştiţi mersul lucrurilor... Pun pariu, spre exemplu, că habar nu aveţi cu ce tinichea de coadă a venit domnul căpitan Macovei la batalion, aici, în Cuhureştii de Sus! - Aşa e, nu ştim, au recunoscut ofiţerii. - Ştiţi dumneavoastră cum umblă domnul căpitan: mai tot timpul îngândurat, cu o carte în mână, de parcă înadins caută singurătatea? Ei bine, eu ştiu ce are, ascultaţi aici... Într-o noapte, când maiorul garnizoanei lipsea, domnul căpitan se bucura împreună cu soţia maiorului de plăcerile vieţii, dacă înţelegeţi ce vreau să spun... Spre 87

dimineaţă, pe neaşteptate, maiorul îşi face apariţia şi-i surprinde pe cei doi în pat... În 24 de ore domnul Macovei era deja expulzat din garnizoană către Cuhureştii de Sus... Ăsta este motivul, domnilor, pentru care e atât de posomorât, cu gândul la viaţa tumultuoasă a Bucureştilor şi la bruneta superbă care i s-a dăruit din plin... Aici, în Cuhureşti, a găsit o gazdă primitoare, pe mătuşa Ileana lui Sarhei... Mătuşa e văduvă şi are o fată ca o zână, se numeşte Dochiţa... Până-n toamnă, ascultaţi ce vă spun, Dochiţa o să-i sucească minţile şi o să-l ducă la Primărie şi apoi în faţa popii. - Dar cum de ştii tu toate astea, măi Simionică? - Simplu: îmi

ţin mintea deschisă larg către ce e nou, sunt atent în permanenţă la tot ce mişcă în satul ăsta, şi, fără supărare, citesc mai mult decât toţi învăţătorii la un loc... Spre exemplu, dumneavoastră ştiaţi că regele nostru, Carol al II-lea, are o amantă? Daaaa, are o amantă evreică, foarte frumoasă, se numeşte Elena Lupescu... Săraca regină, rabdă, n-are ce face... De ce râdeţi? E rege, poate să aibă şi zece amante, te pui cu el? Dar asta e nimic, în momentul ăsta mă frământă nişte chestii foarte grave care ţin de vremurile pe care le trăim... -Eeeei, ce poate să fie atât de îngrijorător? -Acum 3 zile eram la domnul director Bejan, zice Simionică după o pauză de efect, ascultam la galenă ce se mai întâmplă prin lume... E de rău, domnilor, cică nemţii vor să pornească război împotriva ruşilor... -Hai, domnule Simion, asta e prea de tot! 88

Dacă ar fi să se întâmple aşa, înseamnă că vor fi nevoiţi să traverseze România şi Basarabia ca să ajungă la ruşi! - Păi eu de ce vă zic că e de rău? Exact aşa se va întâmpla, o să vedeţi cum o să treacă de la noi spre Nestru şi o să ne ia şi pe noi cu ei, să le ţinem de urât pe post de carne de tun... Şi încă una: acum vreo săptămână eram la Vadu-Roşcov, stăteam pe malul Nestrului, cu picioarele în apă... - Hai, domnule, până acum ne-ai menţinut atenţia trează, ce-ţi veni cu Vadu-Roşcov? - ...cum stăteam cu picioarele în apă, zic, îmi arunc privirea pe luciul Nestrului şi ce-mi văd ochii? Unu', Herşcovici, în apă până la brâu, cu o prăjină cu ceva în vârf într-o mână şi cu un fel de cutie în care vorbea, în cealaltă mână... Drace, îmi zic, ce caută evreul în mijlocul apei vorbind de unul singur? Când mă uit la atent, pe malul celălalt al Nestrului, adăpostit de nişte frunzari, un altul, care vorbea cu ăsta! Nu am înţeles prea bine ce spuneau, cert este că tot ziceau ceva de Hitler, oivei, oi-vei! E limpede, ăia doi erau spioni ruşi... - Domnule, ne-ai zăpăcit complet... - În fine, om trăi şi om vedea, domnilor! Ascensiunea lui Simionică o bucura nespus pe mâca, mândră că nepotul ei ajunsese la aşa mare căutare în sat. Ce-i drept, evoluase mult: vocabularul elevat, politeţea, setea lui constantă de informaţii îi determinau pe oameni să apeleze din ce în ce mai mult la el pentru un sfat, pentru o vorbă bună, pentru noutăţi. Viaţa liniştită a locuitorilor Cuhureştiului avea să fie tulburată, de la o vreme, de o agitaţie 89

inexplicabilă, apăsătoare... Ceva se petrecea în spatele zidurilor batalionului, acolo unde forfota şi vânzoleala creşteau, ce-i drept, bine ţinute sub control. Într-o dimineaţă, atunci când fierberea atinsese punctul maxim, aveam să aflăm că din batalionul din Cuhureşti plecase în cursul nopţii, cu toată tehnica militară şi în efectiv complet, iar la ordinul colonelului Burdujea plecase şi Simionică cu ei, probabil pe post de oracol... Ofiţerii îşi luaseră câte un mic bagaj, domnul căpitan Macovei îşi luase şi el un bagaj, ceva mai consistent: pe Dochiţa... Şi atunci să nu crezi în prezicerile lui Simion? Basarabia era cedată ruşilor în 1940. În 1941 nemţii declarau război Rusiei comuniste. Simionică, împreună cu batalionul din Cuhureşti erau încartiruiţi la Focşani, în aşteptarea de noi ordine. Perfect adaptat la orice situaţie, Simion devenise responsabilul cu buna dispoziţie a batalionului. Umplea scurtele momente de respiro ale soldaţilor cu epigrame, cu pamflete, cu zicători şi ghicitori culese din ziare şi reviste... Devenise sarea şi piperul batalionului, reuşind să împrăştie optimism şi veselie, să încurajeze şi să îmbărbăteze oamenii în acele momente cumplite. Prezenţă aproape permanentă la masa ofiţerilor, i se cereau şi i se apreciau sfaturile, dovedite a fi pertinente şi valoroase... Avea să-şi continue activitatea de menţinere a moralului chiar şi după ce Batalionul 39 Infanterie primea ordin să se deplaseze la Sevastopol, pentru a intra în luptă. Şi o făcea bine, aşa cum o făcuse întotdeauna, chiar şi printre gloanţe şi trupuri frânte... 90

În urmă, la Cuhureşti, veştile de pe front ajungeau din ce în ce mai greu... Oamenii fugeau de la casele lor de frica tăvălugului morţii... De Mâca nu mai ştia nimeni nimic de o vreme; din căsuţa de pe muchia de deal rămăseseră numai pirostriile de la ceaun, cu ceva cenuşă sub ele.

- Măi Trofin, mai ai ceva veşti despre Simionică? - S-o prăpădit, zice omul proaspăt venit de pe front. S-a aruncat în faţa ploii de gloanţe să-l protejeze pe domn' maior Botez şi a adormit pe veci în pământ rusesc. Straşnic băiat, continuă el, sub povara tristeţii şi a propriei răni. Nu cred că o să mai existe cineva ca băiatul ăsta pe pământurile astea ori în toată Europa. Ştiaţi că avea de gând să ceară audienţă la Nicolae Iorga, să fie examinat, să constate şi academicianul câte cărţi citise Simionică al nostru? - Nu cred că e vorba de câte citise, e vorba de câte ştia pe de rost, la virgulă... Păcat de el şi păcat de noi că am pierdut un asemenea fenomen... - Căpitanul Macovei povestea că, în perioada de şedere la Focşani, învăţase şi limba germană, de la un camarad de al lui... Avem tot dreptul să-l pomenim, să-l regretăm şi să-l preţuim, chiar şi în nefiinţă, ne-am mândrit cu el. Dumnezeu să-l odihnească! Cât despre noi, trăitori ai acelor vremuri şi supravieţuitori, să aprindem o lumânare la Mormântul Eroului Necunoscut, în memoria lui Simionică al Mâcăi, un om ce ne-a făcut viaţa mai bogată şi mai veselă în acele clipe de cumplită restrişte... 91

Refugiul (I)
Spre sfârşitul războiului, perioada 1944-1945

- Vecină, ai auzit? - Ce să mai aud, Frăsâno, că de o vreme încoace m-ai înnebunit cu zvonurile tale... - Au dat la ora 10.00 la aparat, naşă Anică! - Spune odată ce au dat, numai gura ta se aude în toată mahalaua... - Au zis că ruşii au spart frontul şi-i împing 92

pe nemţi către noi, spre Nistru! -Vai de noi şi de păcatele noastre, dacă trec Nistrul o să fie pârjol, nu alta! - Ce pârjol, naşă Anică, dumneata n-ai aflat nimic, nimic? - Nu, ce să aflu, de la cine, ce? - Dochiţa ştie tot de la bărbatu-său, care a fugit într-o noapte când făcea de strajă... - Chiar, ce face acum Grigore, fugaru', dezertoru'? - Ce să facă? Stă ascuns într-o căpiţă de ciocleji în fundul grădinii... Te îngrozeşti ce povesteşte omul ista despre ruşi... Când ajung prin sate, caută mai întâi mâncare şi băutură. După ce se satură, năvălesc în casele oamenilor după femei şi întreabă pe ruseşte: gde hazeaica? Săracele femei, de frică se ascund şi dorm pe unde apucă: prin grajduri, prin păduri, pe sub căpiţe de fân... Asta nu-i nimic; te îngrozeşti dacă-ţi zic ce spunea Grigore... Cică într-o sâmbătă după-masă, un pluton rusesc cu căruţe, cu cai şi cu două tunuri a apărut în Jurilovca. Împuşcături, răcnete, bărbaţii satului înarmaţi cu furci, sape şi hârleţe, nimeni nu ştia ce se întâmplă, ce vor soldaţii de la ei... Hazeaica, devuşca, aia vroiau... Nu toate femeile au scăpat cu fuga, se spune că au pus mâna pe două fete care s-au împotrivit din răsputeri atunci când soldaţii au încercat să le necinstească şi s-au ales cu ţâţele tăiate... Aşa că vremurile sunt tulburi, naşă Anică, dacă vin ruşii peste noi o să ne ia dracu' pe toţi! Trivoga e aproape de noi, aici, pe malul Nestrului şi nu mai e mult până o să ne trezim cu ruşii în sat! Bieţii gospodari care au fete nu mai pot dormi de grija barbarilor ăstora! 93

- Alexandre, zice mama, eu mă duc până la părintele Gârlea, să mă sfătuiesc cu dumnealui cu facem cu fata! Părintele Gârlea avea să-i confirme mamei că nu era de bine cu venirea ruşilor şi o anunţase că intelectualii satului aveau să se întâlnească a doua zi la ora 10.00 pentru a stabili ce era de făcut. Peste noapte, însă, ştirile proaste aveau să se înteţească... - Oameni buni, ruşii au trecut Nestrul şi vin puhoi peste noi; nu-i de şagă, trebuie să fugim din calea lor, că ne omoară pe toţi Dinspre gară, prin pădure, îşi face apariţia Iuri Melnic, făcând semne disperate către oameni... - Ce-i, măi, Iura? Unde alergi aşa? - Fraţilor, diseară soseşte la noi în gară un tren de marfă cu 17 vagoane... Şeful gării zice să nu mai stăm pe gânduri; luaţi-vă mâncare pentru două-trei zile, ne îmbarcăm şi ne ducem direct la Iaşi. Stăm acolo vreo câteva zile, până ce ai noştri or să-i întoarcă pe ruşi... Să vedeţi voi ce mămulică de bătaie or să le tragă ai noştri, împreună cu nemţii! O să le zboare călcâiele până la Moscova, mama lor de

sălbăticiuni... Nimeni nu a mai aşteptat un al doilea îndemn; într-o viteză uimitoare, intelectualii şi crema gospodarilor erau în tren şi la orele 23.00 plecau spre Iaşi. Probabil că dintre toţi călătorii cea mai fericită eram eu; fusesem acceptată să călătoresc la Iaşi! Câtă fericire pe mine! Aveam să văd Iaşiul lui Eminescu, Alecsandri, Sadoveanu, Topârceanu, 94

oraşul încărcat de istorie, cetate a culturii româneşti de care eram îndrăgostită până peste cap! Să fi fost orele 9.00 dimineaţa când un soldat a apărut la uşa vagonului: - Nu coboară nimeni din vagoane, ruşii s-au întărit al dracului şi-i fugăresc pe nemţi către Prut... - Mare ţi-e minunea, Doamne, zice cineva, te pomeneşti că bestiile astea vor trece şi Prutul... - Atenţiune, atenţiune! Alarmă aeriană! şi imediat ce vocea impersonală termina anunţul, o escadrilă de avioane avea să survoleze, într-un zgomot infernal, Iaşiul, ţintind cu predilecţie periferia oraşului, acolo unde era zona industrială. În câteva clipe, care mi-au părut o veşnicie, totul avea să fie pus la pământ de bombe. Raidurile şi bombardamentele au continuat în tot cursul zilei... La un moment dat, acelaşi soldat avertiza toţi călătorii români să se urce în vagoane, pentru că trenul avea să plece într-un sfert de oră cu direcţia Bucureşti; Iaşiul nu mai prezenta siguranţă. Panică, speranţe zdrobite, mâncarea ni se terminase... Trenul pufăia şi gemea indiferent la durerea noastră printre dealurile şi colinele Moldovei în jos... Plecasem din Iaşi pe 4 martie... După 20 de kilometri trenul a oprit în plin câmp, ordinul era clar: în timpul alarmei nu se circulă. Nici acum nu ştiu ale cui avioane erau: ale ruşilor? ale americanilor? ale nemţilor? Cert este că staţionam zile şi nopţi de-a rândul prin gări mici ori pe câmp, bine camuflaţi... Chiar înainte de Bârlad 95

eram informaţi că vom mai rămâne în plin câmp vreo două zile: fusese bombardată calea ferată... Plecasem din Cuhureşti de frica ruşilor care veneau puhoi în urma noastră, cu gândul că în câteva zile ne vom putea întoarce la familiile şi casele noastre, după ce ruşii vor fi fost împinşi înapoi. Realitatea, însă, contrazisese dur speranţele noastre... În atmosfera apăsătoare din vagoane, sfâşiaţi de dorul cumplit de casă, năpădiţi de păduchi, drămuind bruma de mâncare care ne mai rămăsese, ne confruntam cu cele mai sumbre temeri: ce se va întâmpla cu noi? ce vis groaznic trăiam? vom mai ajunge vreodată acasă? Singura nădejde ne rămăsese în Dumnezeu... - Atenţiune, atenţiune, comunicat important pentru ţară! Aşteptam cu sufletul la gură ca domn' sergent să ne citească documentul. Începând de astăzi, România a întors armele împotriva nemţilor... - Cum adică au întors, întreabă unul, nu am luptat alături de nemţi împotriva ruşilor? - Lasă, mă, nene, filozofia... N-auzi? De azi încolo suntem fraţi cu marele popor sovietic şi luptăm alături de el... - Înseamnă că ne putem întoarce acasă, în Basarabia? - Unde să te întorci? Cum să te întorci? Basarabia a fost eliberată de sub jugul fascist, nu ai auzit? Face parte acum din Uniunea Sovietică... - Deci s-a închis graniţa? - De câte ori vreţi să vă explic? Ordinul e ordin: rămâneţi în vagoane, peste un sfert de oră plecăm spre Bucureşti! Durere, desnădejde, resemnare, revoltă, 96

disperare; rugăciuni îndreptate către cer din suflete sfâşiate; potop de înjurături la adresa celor care porniseră acest război... Trenul se punea în mişcare lent, ca într-un vis urât ce nu se mai termina... - Atenţiune, atenţiune! Se anunţă un atac aerian american! se auzi vocea sergentului. Când o să sune alarma, trenul o să se oprească şi din acel moment nu mai vreau să văd nici o mişcare, continuă el, ameninţător. - Dar, dom' sergent... îndrăzni cineva. - Gura, dumnezeii mă-tii, vrei să ne descopere inamicul? Paştele şi grijania mamii voastre de bolşevici, continuă el, spre stupefacţia celor din vagon, care nu se dumireau când intervenise întorsătura în comportamentul sergentului. Era momentul care avea să dea tonul atmosferei în care ne vom fi continuat drumul nesfârşit către Bucureşti. Înghiţeam cu umilinţă şi resemnare înjuriile şi vorbele grele pe care ni le aruncau tot felul de nulităţi, deveniţi, peste noapte, şefi, iar eu, adolescentă cu 4 clase de liceu, crescută la ţară, eram martoră neputincioasă a lacrimilor şi

durerii din jurul meu, incapabilă să-mi răspund la întrebarea ce mă chinuia de la începutul drumului: oare o să mai pot râde vreodată? De ce plecasem din Cuhureşti, unde râdeam toată ziua din orice nimic? Ce făceau părinţii mei, pe care-i lăsasem în gară, fără să ne spunem nici un cuvânt (fireşte, nimeni nu se gândea la întorsătura pe care o vor fi luat lucrurile)? Ce o fi fost în sufletul lor? Dar Senea, care rămăsese în urmă, grav bolnav, ţintuit la pat, ce mai făcea? 97

Oare se va vindeca, revenind la glumele şi şotiile lui? Înaintam cumplit de lent către Bucureşti, cu opriri nenumărate din cauza alarmelor care, în cele mai multe cazuri, erau urmate de bombardamente. Era o degringoladă şi o confuzie generală; nu mai ştiai care îţi este duşman şi care aliat... Scenele de luptă pe care le surprindeam uneori pe câmp luau în mintea mea de adolescentă aspecte groteşti şi de neînţeles – nu pricepeam ce aveau de împărţit oamenii ăia unii cu alţii... Una dintre aceste scene mi-a rămas, totuşi, întipărită în memorie, la fel de vie ca şi atunci când mi s-a desfăşurat în faţa ochilor... Din uşa vagonului aveam să fiu martoră, la un moment dat, la capturarea a doi ofiţeri nemţi de către un grup de soldaţi ruşi. Mai întâi, ofiţerilor li s-au smuls chipiele de pe cap şi le-au fost aruncate, în batjocură, pe câmp. Apoi au fost scuipaţi şi le-au fost rupte însemnele de ofiţeri de pe uniforme. La final, au fost dezbrăcaţi până la brâu, loviţi cu patul armelor, scuipaţi din nou şi, după câteva picioare în spate, lăsaţi, totuşi, să plece. La o vârsta aceea fragedă, scena avea să mă cutremure, nu pentru violenţa fizică, ci pentru modul în care acei ofiţeri fuseseră literalmente înjosiţi şi umiliţi... Dintre toate experienţele pe care le poate trăi un om, cred şi acum că strivirea morală este cea mai cumplită dintre toate... Munca grea, gerul, căldura, foamea, setea, boala, pot fi învinse, dar înjosirea, umilirea, te distrug, îţi omoară spiritul şi personalitatea şi, în cele din urmă, îţi ştirbesc ireparabil fiinţa. Vae victis, vai de 98

cei învinşi, spuneau latinii... Ofiţerii nemţi nu aveau altă vină decât aceea de a fi urmat nişte ordine în plin război, de a fi respectat un jurământ militar. ...Domn' sergent apăruse cu o hârtie în mână şi toţi fremătam de nerăbdare sperând că acel petec de hârtie ne va aduce, în sfârşit, o veste bună, o urmă de speranţă... - Băi, începu el autoritar, fiţi atenţi la mine! Noaptea asta vom ajunge în Bucureşti, aţi înţeles? - 'Nţeles, domn' sergent! - Cum ajungem, vom deschide obloanele şi veţi elibera vagoanele fără zgomot şi fără vorbă, că vă ia mama dracului, aţi înţeles? De acolo sunteţi liberi să plecaţi unde vă vor duce doi ochi, Dumnezeii mamii voastre, nu v-am chemat noi aici... Avem probleme grave cu războiul ăsta, lumea e în fierbere, numai voi ne mai lipseaţi!... Şi încă ceva: care dintre voi e spion sau bolşevic? - Doamne fereşte, spuse cineva, noi tocmai din cauza bolşevicilor am fugit, de spioni habar nu avem, nici măcar nu ştim ce sunt ăia... - Lasă gura, nu fii clănţos şi nu vorbi neîntrebat! Pe nesimţite a venit şi seara, s-a lăsat şi noaptea şi, târâş-grăpiş, trenul nostru ajungea în Bucureşti puţin după miezul nopţii. Cu bagajele făcute, aşteptam înfriguraţi sosirea dimineţii, atunci când vom fi plecat care încotro, în căutarea rudelor sau prietenilor... Numai că Bucureştii zilei de 4 aprilie aveau să întoarcă spre noi faţa hâdă a războiului. Nici nu apucaserăm să coborâm din vagoane că s-a 99

dezlănţuit infernul, cu mesagerii lui, zecile de avioane de luptă americane... Priveam, dezorientaţi şi îngroziţi, acoperişuri smulse, bucăţi de mobilă, paturi, dulapuri, geamuri, plutind prin aer ca nişte frunze în bătaia vântului, sub covorul de bombe aruncate deasupra oraşului... Clădirile se prăbuşeau precum castelele din cărţi de joc şi zgomotul aducător de moarte al avioanelor era acoperit numai de ţipetele şi urletele oamenilor, care fugeau panicaţi în căutarea unui adăpost... Confruntarea avea să capete aspecte şi mai dramatice în momentul în care avioanele româneşti au fost angajate în conflict, cu greaua misiune de a respinge asaltul aerian american. Emblematic, chiar simbolic, este episodul în care unul dintre piloţii

români a urmărit, îngrozit, cum un avion american bombarda strada Mântuleasa şi cum una dintre bombele lansate de acesta lovea casa în care locuia mama lui. Reacţia lui a fost aproape reflexă; s-a desprins de formaţia de zbor şi a pornit în urmărirea rece şi calculată a avionului american, cu luciditatea omului care vrea să-şi răzbune mama ucisă. În apropiere de Constanţa, Nicu (aşa se numea românul) l-a prins în colimator pe american şi l-a doborât. Nimeni din echipajul american nu a supravieţuit, aparatul a fost distrus complet, dar nimic nu avea să recompenseze faptul că românul îşi pierduse mama, icoana sufletului său... În timp ce Nicu îşi ducea la capăt răzbunarea sfântă, aviaţia americană se retrăgea spre Apus, lăsând în urmă un Bucureşti desenat în tuşe apocaliptice... Odată cu vaierul alarmelor antiaeriene, ce se stingea treptat, oamenii ieşeau pe străzi să vadă ce mai rămăsese şi, mai ales, cine 100

mai rămăsese. Femei şi bărbaţi răniţi grav, copii ţipând îngroziţi; cai morţi pe caldarâm; căruţe abandonate, maşini arse; mormane de moloz şi fiare contorsionate acolo unde, cu câteva ore în urmă, erau magazine sau case; priviri încărcate de jale şi gândul dureros că munca de o viaţă ţi-a fost îngropată în câteva clipe; brancardieri transportând cadavre ori răniţi către spitale... Începusem, deci, un nou capitol al vieţii noastre, dar ce început! Coboram din vagoane tăcuţi, marcaţi de tragedia tabloului ce ni se înfăţişase în toată cruzimea lui, apăsaţi de propriile noastre drame, dar pregătiţi, totuşi pentru confruntările la care viaţa avea să ne supună pe drumul ce ni-l hărăzise bunul Dumnezeu. Iar confruntările nu au întârziat să apară... Priviţi cu milă, cu suspiciune şi reticenţă de români de-ai noştri, trebuia să facem constant faţă huiduielilor şi reproşurilor... Ce căutaţi pe capul nostru? Nu vedeţi că războiul ne-a sărăcit? Unde să vă găzduim şi pe voi? Cu ce? Abia ne ţinem noi, nu mai avem de nici unele... - Cine sunt ăştia de la voi din curte, fină Veto? - Nu ştim sigur, naşă, am primit ordin de la Primărie să le asigurăm o cameră de locuit... - Şi cum arată, fină? Deh, prin gard nu i-am putut vedea foarte bine... - Vaaai, naşă... Nişte amărâţi, nişte jerpeliţi... Cred că au profitat de război ca să fugă de nevoi şi de sărăcie. Poate va da Stalin un ordin să-i adune pe toţi şi să-i ducă la mama dracului, de unde au 101

venit... - Cam aşa le-ar trebui, fină... Toţi basarabenii refugiaţi aveau să fie martori voluntari sau involuntari ai unor asemenea discuţii... Fugiserăm de hoardele ruseşti, cu frica morţii şi abuzurilor în suflet, către fraţii şi surorile noastre din patria-mamă, România, şi ne alesesem cu stigmatul de venetici... Venetici? Eram de-un sânge, tot români şi noi... - Cum adică de un sânge? În ce parte a Africii se află Basarabia asta? Cum îşi permit să spună că sunt fraţi cu noi? Am auzit că sunt de religie păgână, că în unele sate, mai răzleţe, cuvântul basarabean era sinonim cu bandit, hoţ ori haiduc... Ce liftă păgânească am pripăşit la noi în ţară? ...Cu luciditatea specifică vârstei, în primul moment în care o oarecare stare de acalmie se instaurase în Bucureşti, mi-am adus aminte că aveam o cunoştinţă la Palatul Telefoanelor, clădirea cea mai mare din Capitală, pe vremea aceea. După ore de mers pe jos, domnul Director m-a primit, a înţeles gravitatea situaţiei în care eram şi disperarea mea şi a hotărât: - O să primeşti o cameră unde să dormi, vei mânca la cantina noastră, iar de mâine vei merge la nişte cursuri de specializare în telecomunicaţii... Ai grijă. şcoala a început de şase luni de zile, pune-te cu burta pe carte şi recuperează... Du-te! Din iad în rai... Eram absolut copleşită de schimbările radicale petrecute într-un interval atât de scurt de timp. Lumină, căldură, apă caldă; 102

lenjerie moale şi imaculată pe pat (prima noapte am dormit pe marginea patului ca să nu cumva să şifonez cearceafurile...). Salariaţi îmbrăcaţi în haine luxoase, femeile – cu rochii şi poşete scumpe. A doua zi dimineaţă – ceai cald, cu brânză şi cu şuncă la micul dejun, aproape le şi uitasem gustul de când plecasem din Cuhureşti... Fascinaţia lucrurilor noi pe care le învăţam: cursuri de istorie, geografie, etică, codul bunelor maniere, limba franceză... Ce putea

fi mai interesant – la vremea aceea – decât să afli că, prin nişte mişcări simple, poţi să suni de la Bucureşti la Suceava ori Iaşi şi să auzi vocea unui om aflat la sute de kilometri depărtare? Pasiunea şi asiduitatea mea în învăţătură mi-au adus, la sfârşitul cursurilor, premiul I, depăşindu-mi colegele... 18 dintre absolvente am fost repartizate la Cluj-Napoca, oraş eliberat doar de câteva luni de sub administraţia maghiară. Chiar în momentul în care ajungeam la Cluj, lupte crâncene se desfăşurau la Oarba de Mureş, acolo unde nemţii, cu una dintre ultimele zvâcniri, au luptat cu cerbicie, presărând câmpul cu trupurile soldaţilor români...

103

Refugiul (II)
Bucureşti – prima poartă deschisă

...Aveam să las în urmă coşmarul drumului interminabil de la Iaşi la Bucureşti şi cumplitul bombardament de la 4 aprilie în momentul în care un om cu suflet mare m-a ajutat să intru la Şcoala de Telefonie. Adăpostită de Palatul Telefoanelor – clădire impunătoare, ce domina arhitectura bucureş104

teană la vremea aceea – şcoala de telefonie a fost un adevărat rai pentru mine, după ce mă aflasem la doi paşi de iadul războiului. Profesori reputaţi, blânzi şi omenoşi, colege cu nume de rezonanţă: Alice Averescu, nepoata generalului Averescu, comandantul Corpului IV al Armatei Române; nepoata lui Nechifor Crainic; Alice Presbiterianu, a cărei familie descindea din Banii Craiovei... Toţi aceşti oameni extraordinari au creat în jurul meu o atmosferă caldă, de înţelegere şi chiar compasiune pentru statutul meu de refugiată, ajutându-mă şi chiar încurajându-mă să recuperez materia pe care cele 40 de colege ale mele o aveau în avans. Pentru mine se făcuse o excepţie: la momentul în care fusesem înscrisă la cursuri, şcoala începuse de mai bine de 6 luni, aşa că trebuia să-mi prind colegele din urmă! Eram absolut fascinată, însă, de tot ce studiam, învăţam cu multă plăcere şi mă îndrăgostisem de meseria pentru care mă pregăteam – cea mai frumoasă meserie din lume – şi căreia aveam să-i rămân credincioasă până la pensie... Astfel că, în scurt timp, recuperasem materia şi devenisem fruntaşa clasei. La vremea aceea, telefoanele (comunicaţiile) şi petrolul României erau concesionate americanilor, iar toţi cei care lucrau în aceste domenii erau consideraţi ca făcând parte din elita societăţii româneşti. Pentru mine, o adolescentă venită din cu totul altă lume, era un vis şi o onoare să pot fi asimilată acestei elite, ale cărei semne distinctive erau bunăstarea şi luxul, profesionalismul şi educaţia solidă. Tot corpul profesoral al Şcolii de Telefonie, spre exemplu, era format profesional în America. 105

În acest Bucureşti, care-mi oferise adăpost, hrană, căldură şi, mai presus decât orice, cultură, faptul că mi-am creat un scop nobil din învăţătură a venit firesc şi mă rugam din tot sufletul ca şcoala săţină cât mai mult... - Fetelor, zice şefa clasei surescitată, mâine avem inspecţie mare, domnul director general Racotă vine să asiste la lecţie şi să ne examineze... - Dracu' ne-a luat, se aude o voce răzleaţă, ăsta a studiat materia asta 4 ani, în America! Întrebări, răspunsuri, emoţii, bâlbâieli, transpiraţie... - Dumneata, de aici, din faţă, de ce te uiţi la mine aşa speriată şi tremuri, mi se adresează, la un moment dat, domnul director general. - E din Basarabia, domnule director, a sosit cu trenul ăla de refugiaţi din 4 aprilie, răspund fetele în locul meu. - Îţi place meseria asta? mă întreabă domnul Racotă, ignorând parcă răspunsul colegelor. Să ştii, continuă el, este o meserie foarte grea, dar extraordinar de frumoasă... Ia spune, copilă, ai reuşit să reţii capitalele de judeţ din România? Dar capitalele câtorva ţări europene ştii să-mi numeşti? Învingându-mi emoţia, am început să-i recit reşedinţele de judeţ ale României şi capitalele europene, fără să mă poticnesc şi fără să omit vreuna. Examenul ad-hoc a continuat

cu întrebări din etică şi din franceză; nici o greşeală, nici o ezitare în răspunsurile mele. „Bine", zice domnul Racotă într-un târziu, „stai jos!" şi, după ce mi-a mai adresat câteva cuvinte de laudă, a părăsit clasa. 106

Nu aveam să-mi savurez, însă, micul meu triumf până la capăt... Drumul meu spre dormitor trecea pe lângă cancelarie şi, ca un făcut, uşa cancelariei era întredeschisă, aşa că am auzit fără să vreau câteva dintre comentariile pe care domnul director general le făcea referitor la inspecţia pe care tocmai o încheiase. O frază, însă, mi-a atras atenţia: „Domnilor profesori, să ştiţi că fata asta din Basarabia are aptitudini"... Nu cunoşteam înţelesul acelui cuvânt şi, în ignoranţa mea, am asociat termenul cu ce era mai rău: boală, ruşine... Mi s-au muiat picioarele şi abia am ajuns în dormitor. „Ce cumplit", gândeam, „să constate domnul director aptitudini tocmai la mine... Oare au şi alte colege boala asta? Ce se va alege de mine acum? Mă vor da afară de la cursuri şi mă vor trimite la spălat podele?"... Scenariile sumbre pe care le măcinam erau alimentate şi de atitudinea amabilă şi binevoitoare a profesorilor, pe care de data asta o interpretam exact în sens invers, văzând-o ca pe un semn clar al gravităţii situaţiei mele. În ciuda faptului că, de ruşine, nu împărtăşisem cu niciuna dintre colege frământările mele, în scurtă vreme adevăratul motiv al indispoziţiei şi tristeţii mele avea să iasă la iveală... „De ce nu ai spus nimic, de ce nu ne-ai întrebat?", a fost reacţia generală şi, din acel moment, pentru o bună bucată de timp, cuvântul aptitudini avea să declanşeze un haz nebun, indiferent de contextul în care era folosit. Războiul se apropia de sfârşit... Armata sovietică înainta glorios spre graniţa de Apus, izgonind trupele germane şi lăsând, ca 107

semn al eliberării noastre de sub fascişti, câte un ofiţer (politruc) în fiecare localitate importantă. Bucureştiul a avut parte de un întreg comandament sovietic, pe măsura rangului de capitală şi ca simbol al grijii frăţeşti pe care marele popor sovietic i-o purta poporului român, o grijă atât de mare încât nu avea să-l părăsească mult timp după aceea... Scurta perioadă de acalmie din şcoală avea să fie întreruptă brusc, într-o dimineaţă, de apariţia unui ofiţer sovietic, însoţit de doi soldaţi, la conducerea şcolii... - Băi, tovarăşe director, a început ofiţerul, vrem să ştim cam câţi basarabeni ai matale ascunşi pe aici, pe la tine... - Tovarăşe maior, nu ştiu despre ce vorbiţi, a răspuns, imperturbabil, domnul director. - Cum adică nu ştii? Au fugit din Basarabia şi s-au ascuns aici, la voi, Hristoşii şi dumnezeii mamii lor de spioni. Ăştia sunt în stare, a continuat el emfatic, să vândă toată Uniunea Sovietică, nu le place de noi, de ruşi. Aşa că aduni matale tot ce este picior de basarabean pe aici şi mâine dimineaţă ni-i predai nouă, la comenduire. La Donbas, la scos cărbuni, acolo le e locul, hahalerele dracului! În Siberia, la muncă, cu 60° temperatură, să vedem cine scapă... Iar pentru cine se opune, avem destule gloanţe! Evident că tirada ameninţătoare a maiorului sovietic nu a avut nici un ecou... Nu numai că nu am fost trădaţi; am fost ascunşi, ocrotiţi, hrăniţi şi ajutaţi să scăpăm de raziile ce se efectuau periodic. Cel mai mic semn de pericol ori de primejdie ridica 108

în jurul nostru un adevărat zid de prietenie, solidaritate şi dragoste frăţească. Cum să te uit, atunci, Bucureştiul meu drag, poartă larg deschisă în drumul vieţii mele? Cu o săptămână înainte de absolvire avea să se anunţe, în entuziasmul general, că Ardealul fusese eliberat de sub unguri. Dintre noi, proaspetele telefoniste, 12 primiseră repartiţie chiar acolo, în inima Ardealului, la Cluj. Măsurasem drumul de la Bucureşti la Cluj nu atât ca depărtare în spaţiu ci mai mult ca diferenţă de mediu. Ardealul – aspru, sobru, cu locuitorii săi care nu tolerează lenea şi minciuna, dăltuiţi întru cinste şi adevăr şi în mijlocul cărora te poţi căli. Noi – proaspete absolvente, plecate de la Bucureşti pentru a ne îmbrăţişa meseria pentru care ne pregătisem, dar şi pentru a duce propria noastră luptă: punerea la punct a sistemului de comunicaţii şi transmisiuni. Familia mea rămăsese peste Prut, în Basarabia. Bunele mele

colege, Alice Averescu, Alice Presbiterianu, dar şi nepoata lui Nechifor Crainic s-au retras spre Bucureşti, acolo unde îşi aveau familiile şi rădăcinile şi le-am înţeles alegerea. În ciuda sorţilor care-mi păreau ostili, însă, eu, dezrădăcinata, am prins rădăcini adânci în inima Ardealului... Viaţa este un vis frumos, dar ireal... Să fie oare moartea o realitate? Să fie războiul un fel de selecţie naturală? Toate dramele, toate tragediile pe care le-am trăit atunci au rămas dureros de proaspete în mintea mea... Nimic, însă, nu va ştirbi 109

dulcea amintire a şcolii din Bucureşti, a oamenilor care m-au ajutat şi m-au pregătit pentru meseria de care voi rămâne etern îndrăgostită...

Tovarăşa secretară

…Supravieţuisem ororilor unui război care mă dezrădăcinase din locurile mele natale (în care nu aveam să mă mai întorc niciodată definitiv), un război cu victime şi cu suflete mutilate, cu familii 110

despărţite şi risipite în cele patru zări, care nu aveau să se mai regăsească niciodată şi totuşi, umbra lui ameninţătoare m-a urmărit multă vreme, prin urmările mai puţin vizibile, dar la fel de violente. În iureşul schimbărilor sociale şi politice dezastruoase ce succedau războiului, un monstru avea să-şi arunce umbra hâdă asupra destinelor a milioane de oameni: dictatura proletară – portdrapel al noii orânduiri comuniste. Întregul sistem de valori fusese răsturnat; personaje caricaturale, inculte şi fără de Dumnezeu accedau la funcţii de decizie şi de conducere; snobismul şi parvenitismul deveniseră repere ale noii elite. Destinul mă purtase către frumosul oraş Râmnicu-Vâlcea, acolo unde aveam îmi exercit profesia, până la pensie... Sediul instituţiei la care fusesem arondată adăpostea, într-un spaţiu generos şi luminos, un colectiv de 80 de salariate, toate tinere şi frumoase, harnice şi dornice să înveţe. “Mult prea frumos ca să fie adevărat”, am gândit atunci şi temerile mele s-au dovedit a fi întemeiate, pentru că, la scurt timp, aveam să dau ochii cu ea: brunetă, cu părul cârlionţat, fruntea îngustă, privirea sfredelitoare şi vocea tăioasă, aproape şuierată. Întreaga ei fiinţă era o definiţie a originii sănătoase, a proletarului pur-sânge. - Aşa, mi s-a adresat ea cu dispreţ suveran, de unde zici dumneata că eşti? 111

- Din… ăăăăă… Basarabia, am îngăimat eu, în timp ce singurul gând coerent ce îmi trecea prin cap la momentul acela era: “m-am dat dracului!” - Am înţeles! Carevasăzică, eşti una dintre ăia care au fugit de armatele sovietice, de marele popor sovietic eliberator… - Tovarăşa secretară, să vedeţi, eu… atunci…când… - Destul, tovarăşă mi-a tăiat-o ea scurt, sunt sătulă de justificările voastre! Spune cinstit că aţi fugit de ruşi, în felul ăsta ştim şi noi cu cine avem de-a face… De mâine iei secţia în primire, lucrezi în trei schimburi şi ai foarte mare grijă ce faci şi cum te descurci, sunt cu ochii pe dumneata, nu vreau să-mi aud vorbe de la tovarăşii de la judeţ! - Eu sunt femeie de înţeles, reluă ea, dar dacă aud ceva te expediez în Siberia cu primul tren, fără bilet de întors… Hai, îşi temperă ea tonul, nu mai tremura şi nu mai fi aşa speriată, nu e cazul! Ne descurcăm, nu ştii ce fată bună sunt eu… - Am observat, tovarăşă secretară, am reacţionat eu, aproape instinctiv, umilită şi strivită, puteţi să aveţi încredere, nu o să vă ies niciodată din cuvânt! Munca asiduă, făcută cu dragoste şi pasiune, îmi conferea, peste luni şi ani, un anumit grad de indispensabilitate al postului pe care îl ocupam, dar, în ciuda rezultatelor remarcabile pe care le obţineam şi a eforturilor susţinute pe care le făceam pentru a-i intra în graţii tovarăşei secretare, parcă mă izbeam de un zid… Aceeaşi privire duşmănoasă, aceeaşi vorbă tăioasă. 112

- Tovarăşe director, se plângea ea într-o şedinţă, noi nu mai putem să facem muncă de teren. Avem responsabilităţi pe linie de partid şi de sindicat, avem copii… Propunem, în schimb, ca munca de teren să fie transferată în sarcina tovarăşei Neti; e văduvă, nu are copii, e cea mai potrivită! Se pare că eram foarte potrivită pentru multe alte sarcini: la munci voluntare, la brigăzi artistice, în brigăzile de control, instructori, profesionale, la deplasările în teren indiferent de anotimp… - Măi, îi zice directorul la un moment dat, văd că tovarăşa asta, Neti, trage bine la căruţă şi, mai mult decât atât, nu am auzit-o niciodată să se plângă de ceva… - Ia mai daţi-o dracului, tovarăşe director, izbucni ea, cu siguranţa vătafului de pe plantaţie, să muncească atât cât i se cere dacă vrea să-şi păstreze postul… Dumneavoastră nu ştiţi, poate, că e basarabeancă, fugită de ruşi, e din asta, anticomunistă… Ce ar vrea? Să o punem cu noi la masă? S-o pună dracu' să comenteze sau să cârtească, imediat dau cu ea de azvârlita de nu se vede… Noi, comuniştii, continuă ea, trebuie să fim foarte atenţi la elementele astea duşmănoase… La ceva timp după aceea, venea ziua de 23 august, ziua eliberării poporului român de sub jugul fascist de către trupele sovietice, sau cum avea să fie cunoscută mai târziu, ziua insurecţiei armate antifasciste şi antiimperialiste (aluzie mai mult decât transparentă la înlăturarea burghezo113

moşierimii şi înlocuirea ei cu puterea proletară). Pregătiri febrile: panouri, tablouri cu mai-marii comunişti, cocarde tricolore, lozinci, sloganuri… În masa compactă de oameni ai muncii ce defilau prin faţa tribunelor oficiale – şi eu, urmărită cu îndârjire de pe margine de tovarăşa secretară, cu intenţia abia mascată de a mă raporta la judeţeană în caz că nu m-aş fi comportat conform indicaţiilor primite… Aşa că, în momentul în care oamenii începeau să strige, mecanic, lozincile învăţate pe de rost, am avut impresia că numai eu m-am auzit, din toată mulţimea aia pestriţă. "Sta-lin şi po-porul rus/Li-ber-ta-te ne-au a-dus, P.C.R., P.C.R., viitorul ţării e!", şi multe asemenea lozinci, nu le mai ţin minte pe toate, cert este că am strigat până la sfârşitul manifestaţiei, din toate puterile… O întreagă săptămână după evenimentul cu pricina aveam să fac gargară cu sare, pentru a-mi învinge răguşeala cumplită. Atmosfera dintre mine şi tovarăşa secretară se relaxase, de la o vreme, măcar la nivel formal: ne spuneam pe numele mic (o realizare de proporţii!). Şi, cum constatasem că tovarăşei îi plăceau complimentele şi laudele (cu sau fără temei), mi-am zis să încerc şi eu, nu are cum să strice… -Vaaaai, zic eu admirativ, dragă M., ce bine-ţi vine cu taiorul ăsta… Cine ţi l-a lucrat, dragă? Rezultatul a fost mult peste aşteptările mele. Trăsăturile feţei i s-au îndulcit şi m-a privit brusc cu alţi ochi. 114

- Chiar îţi place? m-a întrebat, oarecum neîncrezătoare. - Oooo, chiar foarte mult! - Dacă vrei, a zis ea însufleţită, te pot duce şi pe tine la croitoreasa mea, Chivuţa! - Mulţumesc, m-am învoit eu, chiar te rog! "Vorba dulce, mult aduce", reflectam eu la încheierea acelei conversaţii scurte care îmi aducea o zi minunată, fără priviri tăioase şi fără tonuri aspre, de politruc. - Neti, mă abordează ea într-o altă zi, dă-mi puţin inelul tău să văd cum mi-ar sta cu el! - Cum să nu, zic eu binevoitoare, uite, probează-l! Chiar îţi stă foarte bine, dragă M.! - Uită-te bine la el, răspunse ea după ce îl studie îndelung, nu o să-l mai vezi înapoi, habar n-ai de câtă vreme râvnesc eu la el! Mulţumesc, Neti, bogdaproste, să fie de sufletul morţilor tăi! - Păstrează-l sănătoasă, zic, absolut dezarmată, mă bucur că-ţi place! "Un preţ mic", gândeam ulterior, "pentru liniştea mea" şi, într-adevăr, avea să urmeze o perioadă calmă, de colaborare şi chiar de schimburi ocazionale de amabilităţi. - Neti dragă, am hotărât la şedinţă ca, de acum încolo, tu să fii responsabila cu gazeta de perete. Ai grijă să oglindeşti cum se cuvine activitatea colectivului şi să menţionezi că toate realizările noastre nu ar fi fost posibile fără atenta îndrumare a Biroului P.C.R.… 115

- …şi al tău, dragă M., doar tu îi conduci şi ne conduci pe toţii, am supralicitat eu preţul propriei mele linişti. - Ai dreptate, a tresărit ea, da, neapărat să pomeneşti şi asta… - Neti, tovarăşul Porumb vrea să te duci la dumnealui în birou, imediat! Vestea mă luase oarecum pe neaşteptate; după săptămâni de linişte, ce putea să fie atât de grav încât să fiu convocată la tovarăşul director însuşi? Ascensiunea tovarăşului Porumb fusese fulminantă: de la văcar, în perioada adolescenţei, la Jibou-Sălaj, trecând prin brigada Tudor Vladimirescu, în timpul războiului, promovat de la gradul de fruntaş la cel de locotenent (probabil pentru merite militare deosebite) şi propulsat de partid, după deconcentrare, în funcţia de director la noi, la Râmnicu Vâlcea. Din spatele biroului la care stătea impozant, tovarăşul Porumb mă săgetă cu privirea lui albicioasă şi inexpresivă, tuşind uscat (tic cu care rămăsese, se pare, din timpul războiului). - Va să zică, aşa… Şi mai ai pretenţia să avem încredere în dumneata, tovarăşă? începu el, dojenitor. Ce încredere vrei să avem noi în dumneata când aflăm că umbli pe la biserici? Ai impresia că socialismul se poate construi cu oameni ca dumneata? - Eu, tovarăşe direc… - Taci din gurăşi nu minţi! Tovarăşa M. te-a văzut cu ochii ei, e secretară de partid, nu minte! 116

- Vroiam să vă spun, tovarăşe director, că cineva din blocul meu se căsătorea şi m-am dus la biserică să văd mireasa! - Puteai să vezi mireasa în curtea blocului, nu să te duci cu tot alaiul până la biserică! replică el, sec. Ce fel de exemplu dai dumneata colegelor şi subalternelor? Ruşine să-ţi fie, tovarăşă! Dacă vrei să rămâi la noi, trebuie să termini cu apucăturile astea burgheze, mistice, să rupi orice fel de legătură cu societatea aia putredă care a supt sângele şi vlaga celor săraci, proletarilor adevăraţi, celor ca părinţii şi rudele mele, oameni simpli, neştiutori de carte… Se întrerupse brusc, zguduit de un acces nervos de tuse, şi continuă: pentru atitudinea dumitale şi episodul de duminică vei fi penalizată cu 6%! - Mulţumesc, tovarăşe director, am zis, complet năucită, nu se va mai întâmpla! Forma pecuniară a pedepsei ce mi se aplicase era numai o mică parte din ceea ce mi se pregătise; din ce în ce mai frecvent eram băgată la înaintare, în punctele cele mai fierbinţi: inspecţii judeţene, interjudeţe şi ministeriale; colocvii, simpozioane, conferinţe judeţene şi la nivel central; cercetări şi anchete în teritoriu… La un moment dat devenisem cea mai cunoscută persoană la nivelul unităţilor din judeţ, tovarăşii M. şi G. declinându-şi elegant deplasarea în teritoriu, pe motiv că au copii. În ciuda tuturor atribuţiilor şi misiunilor posibile şi imposibile pe care partidul mi le pusese 117

în spinare, îmi clădeam uşor, dar sigur o reputaţie solidă, de om capabil să ducă la capăt cu succes orice sarcină de serviciu. Mai mult, toate greutăţile şi piedicile pe care le depă şeam erau de natură să mă călească şi să-mi consolideze poziţia profesională. Micile mele reuşite profesionale nu aveau să scape, însă, ochiului vigilent al tovarăşilor; ridicasem prea mult ştacheta şi se căutau cu asiduitate orice motive pentru a mă compromite. Tovarăşa M., spre exemplu, era neobosită în a mă pune în situaţii deosebite: “lasă, o potcovesc eu, fir-ar a dracului de basarabeancă, îi tai eu elanul”… - Neti, mi se adresează ea într-o bună zi, eu ar trebui să plec mâine la Cacova-Bârlogu, să ţin o cuvântare despre colectivizarea agriculturii. Nu pot merge, însă, am fetiţa bolnavă, aşa că îl iei pe Tomiţă, cu motocicleta, şi te duci tu în locul meu. Te descurci, te pregăteşti, nu mă interesează, cert e că dracu' te ia dacă aud că nu ai făcut figură bună acolo! Ai înţeles? - Staţi liniştită, tovarăşă secretară, nu vă fac de ruşine, am zis eu, revenind, totuşi la pronumele de reverenţă. Ajungeam la Cacova-Bârlogu cu o oarecare strângere de inimă, datorată, în mare parte, lipsei mele de experienţă în ceea ce privea tema cuvântării; nu pusesem în viaţa mea mâna pe o sapă, nu plivisem un amărât de morcov şi iată-mă în mijlocul unor oameni care munciseră pământul toată viaţa lor, încercând să le explic binefacerile cooperativizării agriculturii, în care, ca să fiu 118

sinceră, nu am crezut niciodată. Totul mi-a ieşit de minune, însă, în acea zi, cred că a fost cel mai bun discurs pe care l-am ţinut vreodată. Primarul de la vremea aceea a mulţumit pe cale oficială celor de la centru pentru delegatul care a reuşit să înflăcăreze oamenii şi să-i convingă de avantajele cooperativizării şi, pe lângă felicitările pe care tovarăşa M. le accepta cu modestie pentru sarcina de care se achitase, pare-se, cu succes, încasa şi 20 de lei, bani pe care ar fi trebuit să mi-i dea mie, pentru diurnă şi deplasare. “Vezi, Neti, că banii ăia mi-au trebuit mie pentru ceva”, mi-a zis ea, pe un ton complet indiferent. “Foarte bine, tovarăşă, oricum nu-mi trebuiau!”, am replicat, abia stăpânindu-mi satisfacţia; nu reuşiseră să mă îngenuncheze nici de data asta… O sâmbătă ca oricare alta – zi de bal la căminul cultural. - Aş vrea şi eu un bilet la bal, îndrăznesc eu. - Ce să cauţi tu la bal? sare ca arsă tovarăşa secretară. Balul este organizat de Crucea Roşie pentru noi, membrii de partid, nu ai ce căuta tu acolo… - Aveţi dreptate, zic, aşa e, o să stau la serviciu şi sâmbătă şi duminică, oricum nu am ce face… - Aaaa, îşi aduce ea aminte, vezi că va trebui să acoperi şi tura cealaltă, Tinuţa vine cu noi la bal, aşa că stai până la 11 diseară… - Nici o problemă, duceţi-vă liniştite, distracţie plăcută… Altă dată, agitaţie mare: “cum, nu ştii? 119

tovarăşul ministru a venit în vizită la noi în judeţ, însoţit de doi ingineri, e vorba să vină chiar la noi în unitate”… Fiecare la postul lui, linişte, disciplină, tovarăşul ministru îşi face apariţia şi după o scurtă trecere în revistă a sediului se opreşte, împreună cu inginerii, drept în faţa mea… A urmat o serie lungă de întrebări, la care am răspuns corect, documentat şi la obiect. Mulţumiţi de rezultatele vizitei de lucru, oamenii au plecat fără să mai dea atenţie vreunei alte salariate, dar nici nu se depărtaseră bine că tovarăşa secretară se proţăpea în faţa mea: - Cum ţi-ai permis să te repezi, Neti, în faţa tovarăşilor? se stropşi ea la mine, noi trebuia să le dăm informaţii, noi, cadrele de răspundere, nu tu, deşteapto şi înfigăreaţo! - Nici măcar nu m-am mişcat de la locul meu, tovarăşă secretară… - Să taci, şuieră ea, vânătă de furie, am văzut totul… Toţi ăia veniţi de acolo sunteţi la fel, o apă şi-un pământ! Acum, zise ea, sufocându-se de indignare, caută o cârpă şi du-te de spală geamul ăla din spate, nu vezi ce pată urâtă are pe el? Evident că nu era nici o pată acolo, dar l-am mai spălat încă o dată, sub privirile pline de compătimire şi de înţelegere ale colegelor şi în rânjetul de satisfacţie al tovarăşei M., care reuşea, astfel, să mă umilească şi să mă înjosească taman în ziua în care (aveam să aflu mai târziu), ministrul mă lăudase la tovarăşul director Porumb, o zi pe care nu aveam să o uit uşor… Ni se aprobase o excursie în Cehoslovacia şi 40 de inşi, în frunte cu tovarăşul Porumb Vasile, ne 120

trezeam în munţii Tatra, acolo unde ostaşii români dăduseră bătălii crâncene în cursul războiului. Cineva sugerase o plimbare cu barca pe lacul Matoca, lac subteran, situat în peşteră, şi nu am stat prea mult pe gânduri, era ceva inedit... În peşteră – beznă absolută şi o linişte lugubră, sfâşiată din când în când de sunete nepământene, dătătoare de fiori pe şira spinării… Ca şi când toată această atmosferă nu ar fi fost de ajuns, barca în care ne aflam a început să se clatine periculos… Ne aflam în mijlocul lacului, sub pământ, majoritatea dintre noi nu ştiau să înoate, evident că panica a pus stăpânire pe toţi ocupanţii bărcii… Cel mai terorizat dintre toţi părea a fi, însă, tovarăşul Porumb. - Doamne, Isuse Hristoase, striga tovarăşul director, conştient brusc de propria-i mortalitate, ajută-ne, Doame! - Tovarăşe director, zic, locul ăsta aduce a talpa iadului… Dracu' o să ne ia pe toţi, de buni ce suntem… Jumătate speriată, jumătate amuzată de subita schimbare la faţă a tovarăşului Porumb, mi-am adus aminte de penalizarea de 6% şi de motivul care stătuse la baza ei: prezenţa mea în biserică, la o ceremonie religioasă, în plină construcţie a socialismului luminos… Aşa că nu m-am putut abţine şi i-am şoptit, discret: - Nu simţiţi o umezeală ciudată în jurul dumneavoastră, tovarăşe director? Ori pe la picioare? - Habar nu am ce simt, hai să ne punem

în genunchi şi să ne rugăm la bunul Dumnezeu, poate ne ajută… Şi dacă ieşim de aici, la lumină, ne 121

oprim în prima biserică ce ne iese în cale şi-i mulţumim bunului Dumnezeu! Episodul respectiv mi-a întărit convingerea că, dincolo de persecuţiile, dincolo de sarcinile care mi se puneau în cârcă, dincolo de toate înjosirile şi umilinţele şi vorbele grele care mi se aruncau, ceva urma să se schimbe, mai devreme sau mai târziu, în bine… - Atenţie, eram anunţate, mâine este 1 mai, toată lumea se prezintă o-bli-ga-toriu la manifestaţie şi la defilare, cu buchete de flori în mâini. Când ajungeţi în dreptul tribunei oficiale, ridicaţi buchetele în sus şi strigaţi cu convingere "Trăiască 1 Mai muncitoresc!", zice tovarăşa secretară, pe un ton ce nu admitea replică. - Tovarăşă secretară, îndrăznesc eu, de unde luăm flori? - Păi, vedeţi, tovarăşe director, pufni ea dispreţuitor, ce v-am spus eu că asta nu-i de-a noastră... Faci rost, tovarăşă, mi se adresă ea fără să mă privească, dacă îţi iubeşti ţara şi partidul te descurci şi faci rost de flori, nu întrebi de unde…Şi apoi, ţintuindu-mă cu privirea: spune sincer, tovarăşă dragă, aşa-i că nu-ţi plac comuniştii? Crezi că noi nu ştim că ai fugit de ei? Crezi că noi nu ştim că sunteţi nişte trădători? Hotărât lucru, nu ai sânge de proletar în dumneata şi, sinceră să fiu, prea puţin ne pasă nouă de manierele dumitale! M-am retras, umilită. A doua zi mă prezentam la manifestaţie cu un buchet imens de flori şi cu trei trandafiri, proaspeţi, puşi separat pentru tovarăşa secretară… 122

Un alt episod pe care mi-l amintesc cu strângere de inimă s-a petrecut într-o dimineaţă, atunci când, spre marea mea surpriză, tovarăşa M. mă întâmpina calmă, destinsă şi cu un zâmbet semnificativ în colţul gurii… Având experienţa tristă a relaţiilor mele cu ea, am privit primirea cu suficientă reticenţă, ca pe o prevestire sumbră. - Ascultă tu, îmi zice ea, binedispusă, nu e bine să porţi ceasul ăla de aur pe mână, tovarăşii de la partid te vor judeca aspru: cine dracu' a mai văzut refugiat cu ceas de aur? Vrei să fii judecată şi trimisă cine ştie pe unde? Eu zic aşa: hai să facem schimb. Dă-l încoace şi ia-l tu pe al meu; de mine nu or să zică nimic, eu am origine sănătoasă… Am înghiţit în sec şi am făcut schimbul. Inutil să spun că nu mi-am mai văzut ceasul înapoi şi, ca ultim detaliu, şi brăţara era tot din aur… Privind în urmă, constat că am parcurs mai bine de 35 de ani de colaborare tovărăşească, de relaţii calde, socialiste, de oameni de tip nou, comunişti de nădejde, cu origini sănătoase, care s-au căţărat precum buruienile peste valorile adevărate, care au accedat la posturi din care nu au făcut altceva decât să înjosească, să umilească, să fure şi să mintă. Nu am fost, însă, singura care a trecut prin aşa ceva; toţi confraţii mei refugiaţi au răbdat şi înghiţit cu stoicism şi cu credinţă dispreţul, ameninţările şi umilinţa. După momentul '89, odată cu dispariţia lui Ceauşescu, aveam să ne recăpătăm libertatea şi demnitatea şi să ne regăsim statutul de odinioară. Tovarăşa secretară M., tovarăşul Porumb şi ceilalţi 123

tovarăşi şi tovarăşe au dispărut din peisaj, ca duşi de vânt. Târziu, după multe luni, la o plimbare cu soţul meu pe bulevard, aveam să o revăd pe tovarăşa M. A insistat să-i facem o vizită cândva: "ştiţi, ar fi o onoare pentru mine să-mi faceţi o vizită, doamna Neti, aţi fost cea mai minunată şi capabilă colegă, cu toţii v-am iubit extraordinar de mult!"… …Nu mai ţin minte câte suferinţe am îndurat, ori câte nedreptăţi; le-am pierdut numărul. Dar, deşi nu am uitat, am iertat! Poate că cea mai potrivită răzbunare ar fi să-i întâlnesc acum pe toţi aceşti oameni şi să le arăt că-i iubesc şi că viaţa e mult prea scurtă ca să ne-o irosim în ură, să le arăt că nu m-au îngenuncheat şi că am supravieţuit şi că m-am adaptat vremurilor, în ciuda tuturor obstacolelor pe care ei mi le-au pus în faţă… Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri!

Cu Rifca, la Soroca

Bine închegată, dar nu foarte consistentă ca număr în raport cu populaţia satului, comunitatea evreiască din Cuhureşti trăia în perfectă armonie şi colaborare cu sătenii. Excelenţi negustori, membrii comunităţii achiziţionau produse agricole – vinuri, păsări, animale, piei de astrahan – cu predilecţie toamna, atunci când obţineau un preţ mai ieftin, pentru a le vinde mai scump în sezoanele de iarnăprimăvară, acolo unde ştiau că sunt căutate, apreciate şi, mai ales, acolo unde puteau obţine un profit bun. Activitatea lor prosperă constituia prin ea 125

însăşi un magnet: peste noapte înfloreau alte şi alte magazine şi ateliere, frizerii, croitorii, măcelării ori farmacii, care făceau absolut inutilă deplasarea săteanului de rând la Şteap, Bălţi, Floreşti ori Soroca; găseai de toate aproape de casă! Satul se dezvolta economic văzând cu ochii, dar, mai presus de orice, legăturile dintre săteni şi membrii comunităţii evreieşti evoluau către prietenii sincere, aproape frăţeşti. O astfel de prietenie se legase între mama şi Haica, soţia lui Avrum. Vizitele Haicăi la noi acasă erau însoţite, în mod obişnuit, de ceva dulce de la pruvulie, ori, atunci când Avrum se întorcea de la Soroca cu marfă, de o scrumbie imensă, plină de icre. La rându-i, mama nu pleca în vizită la Haica cu mâna goală; pregătea o strachină cu brânză de vaci proaspătă, ouă, unt... Atât de strâns se legaseră una de alta încât, la un moment dat, s-au făcut surori de cruce, cu tot ritualul aferent: ceremonia în sine, un fel de naşi, martori şi jurăminte în faţa Domnului, în fine, tot tacâmul. Nimic nu avea să altereze, peste ani, această prietenie. Se ajutau, una pe alta, în momentele grele şi, în virtutea legăturii lor de surori de cruce, îşi permiteau acum să-şi împărtă şească una alteia momentele mai dificile din viaţa lor... 'Rifca al meu', spune Haica la un moment dat, 'trebuie să plece mâine la Soroca, unde o aşteaptă ştrul, fratele meu mai mare, interese de familie, trebuie neapărat să fie prezentă…' 126

'Pot să te ajut, soră?' 'Sigur', răspunde Haica, oarecum uşurată, 'roagă-l pe Senea să o ducă cu căruţa până acolo, îi plătim cât cere…' Senea şi-a dat acordul, fără rezerve. A doua zi, el şi Rifca respirau aerul proaspăt de pe drumul către Soroca, încântaţi peste măsură de primăvara care explodase în stânga şi în dreapta drumului . Rifca a ajuns, conform înţelegerii, la unchiul ei Ştrul, pentru discuţii de familie. Senea o aştepta să încheie întrunirea în grădina publică din Soroca, acolo unde, la acel moment, concerta tânărul Gică Petrescu şi octogenarul Zavaidoc, ce-i drept, la fel de vivace. La amiază, să tot fi fost orele 16.00, Rifca îşi făcea apariţia în grădină, îmbujorată şi oarecum stânjenită de propria-i emoţie, purtând un pachet frumos ambalat într-o pungă... 'Trebuie să fi mers bine la unchiul tău, Ştrul', zice Senea. 'Tare bine', răspunde ea, 'tare, tare bine!' Drumul înapoi către Cuhureşti se dovedise a fi chiar mai lent decât îşi închipuiseră; natura îi invita la orice pas să zăbovească... 'Hai să facem un mic popas, Senea, am nişte tort de-al nostru aici, se numeşte preainic, sunt convinsă că are să-ţi placă...' 'Facem popas, cum nu, uite, mergem acolo, mai sus, după tufele ălea, e iarba mai curată, mai moale şi e mai multă linişte, nu ne deranjează nimeni'…

127

Înţeleşi instinctiv, se adăposteau câteva momente mai târziu departe de ochii lumii, lipiţi unul de altul atât de strâns încât nu ştiai unde începe unul şi unde se termină celălalt. Liniştea absolută din jurul lor era parcă anume făcută să tempereze elanul lor tineresc, nu întru totul, dar suficient cât să-i aducă în realitate. 'Putem a gusta acum şi noi din preainic?'… Fără convingere, Rifca încerca să spargă vraja acelui moment... 'Sigur, ia să vedem cam ce fel de tort se face la voi!', răspunde Senea, întinzându-se după jumătatea şi mai bine de preainic pe care i-o oferea fata... Se despărţeau cu părere de rău de acele locuri minunate (pline de tufari,

spini, măceşi, boji şi brusturi…). În mersul domol al cailor, retrăiau în gând, tăcuţi, frumoasele clipe pe care le petrecuseră împreună. 'Nu-i aşa, Senea, că viaţa este atât de frumoasă încât nu poţi pune preţ pe ea?' tresări ea într-un târziu, stârnită parcă de lumina şi liniştea acelei zile binecuvântate. 'Aşa e, ai mare dreptate'… 'Uite ce propun', zice Rifca, cuprinsă de o revelaţie bruscă, 'poate e bine să ne mai odihnim vreun ceas, ce atâta grabă să ajungem la Cuhureşti? Uită-te şi tu în jur: atâta natură, atât de multă pace şi linişte în văzduh, nu ar fi păcat să ne grăbim?' 128

'Aşa e', fu nevoit Senea să-i dea încă o dată dreptate, 'la urma-urmei ce urgenţă ne aşteaptă pe noi acasă?' Şi, în timp ce el deshăma caii şi-i slobozea la păscut, Rifca pregătea, cu mână sigură, culcuşul, în iarba verde şi mătăsoasă. Rifca ascundea multe comori care abia aşteptau să fie descoperite, Senea le intuia; o potrivire perfectă. Martor al momentelor de beţie a simţurilor – gentuţa Rifcăi, ce mai conţinea, pe lângă nimicuri femeieşti şi un sfert de preainic, dovadă latentă a unor alte momente, la fel de intense... 'Senea, ia şi bucata asta de preainic, e a ta', spuse ea, atunci când tumultul simţirilor ei se va fi stins. 'Bine, dar părinţilor tăi nu vrei să le duci o felie?' 'Nici nu mă gândesc', răspunse ea cu hotărâre, 'de unde să ştie ei că am avut preainic?' 'Eu îţi mulţumesc, dar cred că ar trebui să pornim la drum; acuşi-acuşi se întunecă!' 'Ei, şi?', replică ea indiferentă, 'habar nu au la ce oră am ajuns la Soroca ori la ce oră ne-am pornit către casă… Aici nu e America, am auzit că acolo au nişte aparate, telefoane le zic, cu care vorbesc unii cu alţii dintr-o localitate în alta! I-am auzit şi pe unii, pe la Primărie, cum că ar exista aşa ceva, tot nu-mi vine să cred; dacă totuşi e adevărat, 129

în cutiile alea e sigur dracu!' 'Vezi-ţi de treabă', spuse Senea, împăciuitor, 'ăstea sunt scorneli, nu te mai lua după ce spune unul şi altul, cum să afli tu, de la Cuhureşti, printr-un aparat precum amărâtele noastre de lanterne de buzunar, ce fac eu la Soroca? Şi, după mine, ar fi un fel de a pătrunde, fără voie, în cotloanele intime ale inimii omului, numai Scaraoţchi face asta, vorba ta! Lasă-i dracului cu cutiile lor cu tot', continuă el, oarecum amuzat, 'nu ar fi mai bine să ne vedem de vieţile noastre şi să încercăm să mergem mai des la Soroca?' 'Îmi place cum vorbeşti, tu, Senea, dar mai ales îmi place cum gândeşti', zise Rifca înviorată, 'chiar asta aveam şi eu în minte acum!' Din vorbă-n vorbă, încet-încet, ajungeau acasă, la Cuhureşti, acolo unde, aşa cum anticipase Rifca, toate erau normale şi la locul lor. A doua zi mama, aflată cu treburi prin sat, se hotărăşte să-i facă o vizită Haicăi lui Avrum, sora ei de cruce. 'Vai, bine c-ai venit', o întâmpină Haica bucuroasă, 'rămâi să bei un cafeiu cu noi!' 'Mă cam grăbesc', zice mama, 'trecusem numai să vă întreb cum a călătorit Rifca ieri, la Soroca…'

130

'Straşnic de bine, dar de ce nu o întrebi chiar pe ea? Auzi', zise Haica întorcându-se către fată, care tocmai intrase în încăpere, 'te întreabă sora Anica dacă ai fost mulţumită de călătoria la Soroca…' 'Cum să nu fiu? Aşa o vreme, un cer atât de senin, aşa o vegetaţie şi un aer atât de curat că nu te mai săturai de frumos ce era… Iar Senea, un băiat aşa de treabă, s-a purtat ca un adevărat boier!' 'Vedeţi, soră Haica şi dragă Rifca, aşa mi-am învăţat eu băietul să se comporte… Să trateze oamenii cu atenţie şi cu respect, mai ales partea femeiască', zise mama, nu fără o oarecare mândrie în voce. 'Ei, trebuie să plec acum, mulţumesc de cafei şi rămâneţi sănătoşi!' 'Stai puţin, soră Anică', sări Haica, 'nu poţi pleca cu mâna goală de la noi, Rifchi al meu vrea să-ţi dea ceva...' 'Uite, coană Anică', interveni şi Rifca, 'un calup de sopon, un pachet de halva, nişte cutii de chibrite, o lămâie…' Cadoul primit de mama de la Rifca, în ciuda unor zâmbete din partea mai tinerilor noştri cititori, era destul de consistent la vremea aceea, dar, mai presus decât orice, era simbolul unor relaţii de prietenie şi de frăţie care se

închegau şi se întreţineau cu asiduitate. Era simbolul plăcerii de a dărui ori de a primi daruri de la cei apropiaţi sau de 131

la cei dragi, al recunoştinţei şi armoniei ce domina mica noastră comunitate. În zgomotul căruţelor care plecau ori veneau de la câmp, la ani-lumină distanţă de internet şi calculatoare sau telefoane mobile ori interfoane, oamenii îşi trăiau viaţa, aşa cum prinseseră vremurile şi aşa cum le fusese dat: în poezia propriei lor existenţe, neştirbită de cutii cu dracul în ele, inventate de americani, cu propriile lor bucurii sau spaime, având garanţia intimităţii lor dar şi a apartenenţei la ceva mai mare: lumea! ...Undeva, în locuri diferite, Rifca şi Senia plănuiau o nouă călătorie la Soroca. 'De ce neapărat la Soroca', se revoltase Rifca, 'e păcat de o vară atât de frumoasă, hai la Floreşti, la Bălţi, chiar la Şteap, dacă tot ne pornim!'

132

Dar dacă fată iapa ?
- Uite la ce m-am gândit eu toată ziua, Senea dragă... - La ce te-ai mai gândit, mamă? Văd că în ultima vreme îţi vin idei din ce în ce mai năstruşnice... - Săptămâna asta, dacă nu ştiai, este Paştele evreiesc, iar marţi – mare iarmaroc la Vadul Raşcov, aşa că e momentul să facem o afacere babană şi să ne umplem de bani... - Nu înţeleg nimic, zise Senea, nedumerit. - Pe toată perioada Paştelui, evreii mănâncă pască evreiască... La Bălţi şi la Floreşti se prepară aşa ceva cu zecile de tone, ca să ajungă la toată suflarea şi, pentru a prepara pasca asta e nevoie de multă făină, înţelegi? Planul meu este următorul: marţi, adică poimâine, încarci căruţa cu saci de făină de la noi de la moară, din Cuhureşti şi te duci la Vadul Raşcov, la iarmaroc. Într-un ceas te umpli de bani, umblă evreii cu limba scoasă după făină în perioada asta... - Da' de unde ai matale informaţii aşa precise, mamă? întrebă Senea, amuzat. - Păi ieri a fost Dochiţa pe la mine şi mi-a povestit ce a păţit la iarmaroc marţea trecută... Avea în căruţă o torbă mare cu făină şi s-au încăierat evreii pe ea, mai-mai să prăvălească şi căruţa! - Bine, mamă, să zicem că mă duc, dar ce mă 133

fac dacă Maşca (iapa) se găseşte să fete tocmai marţi? - Ei, dă-o boalei de iapă, doar n-o fi nebună să fete taman în zi de iarmaroc; după câte mă pricep eu, ar trebui să fete abia săptămâna cealaltă, m-am uitat atentă la ea, e vioaie, mănâncă bine şi-i place să fie scărpinată între urechi... Dimineaţa aceea prevestea o zi de marţi extraordinar de frumoasă. Senea parcursese aproape jumătate de drum către Vadul Raşcov, îşi făcea socoteala că mai avea un ceas şi ceva până la destinaţie şi, liniştit, plănuia ce va face cu banii pe care îi va fi câştigat pe făină la iarmaroc: „ori clădesc o cramă la via din deal, ori, poate, refac gardul din jurul casei…" -Hopa! Ce-i cu tine Maşca? De ce te împleticeşti? exclamă el la un moment dat, îngrijorat. Hai, fata tatei, hai, că nu mai avem mult şi ajungem... Surdă parcă la îndemnurile blânde ale lui Senea, iapa trage căruţa înspre marginea drumului, acolo unde era un pâlc de iarbă şi se culcă. Semnalul fusese mai mult decât evident; Senea sări din căruţă şi o deshămă rapid. Eliberată din hamuri, iapa se întinde, iar se întinde, şi, ca printr-un miracol lângă ea apare un mânz roib, cu o steluţă albă în frunte. Luat complet pe nepregătite, cu o căruţă plină de saci cu făină şi cu iapa care tocmai ce fătase, Senea se vedea complet depăşit de situaţie. După un ceas de răgaz, se hotărî să apeleze la creştinii care circulau cu căruţele către şi dinspre iarmaroc, într-un du-te vino continuu. 134

- Ajutaţi-mă, rogu-vă, spuse Senea către oamenii cu figuri blânde, care opriseră în dreptul lui, nu ştiu cum să fac să fie mai bine... Hai că iapa, sărăcuţa de ea, poate să mai tragă căruţa până la târg, uşor-uşor, dar ce fac cu mânzul? Nici măcar nu s-a uscat după cât l-a lins mă-sa, d-apăi să mai se şi ţină pe picioare... - Cred că nu prea ai încotro, bade, zise unul, va trebui să-l

urci în căruţă, peste sacii de făină. Zis şi făcut: Uşurel, uşurel, ia stai tu cuminte aici, pe saci... - Bade, dacă tot am fost prezenţi aici, la ceremonia asta cu rodina în familia dumitale, hai să-i punem un nume mânzişorului, primeşti să-i fim nănaşi? - Primesc bucuros, zice Senea uşurat, să-i zicem Floricel! Hai să bem o gură de vin de la mine din traistă în sănătatea lui şi a noastră; aşa e viaţa! - Să trăim sănătoşi, cumetre! Da' bun vin mai ai… - Maşca dragă, zise Senea, după ce îşi luase rămas bun de la proaspeţii cumetri, măcar până la marginea târgului să mă duci, om descărca sacii la familia lui Antonică, să vândă ei făina când vor putea!... De la o vreme, drumul către târg începuse să i se pară lui Senea interminabil, şi nu din cauza pasului lent al Maşcăi, ci a reacţiei bizare a oamenilor prin dreptul cărora treceau. Unii se închinau, alţii râdeau, alţii scuipau şi dădeau bice cailor... Ajuns, într-un final, la convingerea că ceva 135

era în neregulă cu căruţa lui, Senea avea să-şi risipească propriul nor de nedumerire aruncându-şi privirea în spate, către saci, acolo unde proaspătul membru al familiei, Floricel adică, mic şi umed cum era, se tăvălise prin făină devenind o apariţie dacă nu cu ecouri stranii, măcar inedită pentru privitorul neavizat: alb ca varul, cu ochii ca două scântei, cu urechile drept în sus ca două corniţe şi cu o limbă la fel de roşie şi de vioaie ca a unei reptile. Spre marele amuzament al lui Senea, zvonurile şi comentariile se propagau şi se amplificau pe măsură ce se apropiau de destinaţie. L-am văzut cu ochii mei pe Satana, cocoţat pe nişte saci în căruţa unui creştin! Era îmbrăcat în cămeşuţă albă, avea coarne mari şi negre, ochii-i scăpărau flăcări şi tot scotea limba, precum şarpele!... Daaa, şi eu l-am văzut, îi ţinea isonul un altul, e semn de secetă mare, mai ales că ni s-a arătat acum, în preajma sărbătorilor evreieşti. Trebuie să mergem negreşit să îi spunem preotului ce am văzut, să facă nişte slujbe, altfel o să fie un an greu... Odată ajuns la destinaţie, coborât din căruţă şi curăţat temeinic de stratul de făină, Satana, dracul, face-ţi-ai cruce, Scaraoţchi, redevenise Floricel, iar mama lui, Maşca – departe de orice speculaţii, care oricum nu o interesau – îl trata ca atare: cu o porţie generoasă de lapte şi cu delicateţea şi blândeţea specifice unei mame. La ceva timp după ce această aventură se încheiase şi după ce familia se reîntregise cu bine, 136

acasă la noi, Senea i se adresează mamei, nevinovat: - Mamă, de ce mă tot pui dumneata pe drumuri degeaba, numai după gura Dochiţei? - Nu te-ai învăţat până acum cu maică-ta? răspunde tata în locul mamei, toată viaţa ei a fost aşa: lacomă de afaceri, de îmbogăţire, să aibă cât mai multe şi de toate... Omul care-şi dă seama că e muritor poate să fie fericit cu lucruri mult mai puţine şi mult mai simple, numai că puţini sunt oamenii care îşi mai aduc aminte de asta... Cursul liniştit al vieţii cuhureştenilor avea să fie tulburat, câteva zile mai târziu, de potopul de veşti profund neliştitoare care se abăteau asupra noastră din toate satele din judeţ. Se spunea că, marţea trecută, cineva îl văzuse pe Satana urcat pe nişte saci la un creştin în căruţă... Cei din Japca se jurau că Nichipercea luase forma unui căluţ care dansa şi bătea din copite peste sacii omului. În alte sate, pare-se, luase forma unui câine care scotea zgomote drăceşti, plescăind din limba-i roşie şi păroasă. Magazinul la care lucra Senea la vremea aceea devenise un adevărat punct de colectare al diverselor informaţii privitoare la tulburătoarea apariţie; Senea însuşi recepta veştile cu mult interes, absolut fascinat de faptul că dracul a pornit printre oameni, pe Pământ, şi nu mai stă cuminte la el, în iad... Mai mult, spre satisfacţia şi amuzamentul lui lăuntric, constatase că pronosticurile în care se întreceau oamenii mai în vârstă ai satului, referitoare la apropiatul sfârşit al omenirii, îi împiedica să facă legătura între drumul 137

cu peripeţii făcut de el la Vadul Raşcov şi apariţia în sine. Mama nu cunoştea detalii despre drumul lui Senea la iarmaroc din acea zi de marţi şi era convinsă că cineva chiar văzuse diavolul într-o căruţă a unui creştin, undeva, pe drumul dinspre Cuhureşti înspre târg. Aşa că

în momentul în care minciuna prin omisiune a lui Senea a fost deconspirată, explozia de indignare a ei şi a cunoscuţilor noştri a fost mai mult decât firească: - Bine, măi, Senea, nu puteai să ne spui de la bun început despre ce e vorba? Faci ce faci şi ne mai coci o farsă... De asta te iubim, măcar din când în când ne mai binedispunem şi noi... - Păi cu ce m-aş mai fi amuzat preţ de vreo două săptămâni şi mai bine? - Şi nu încetez să mă gândesc la Dochiţa asta a noastră, reluă Senea, după ce atmosfera se destinsese. Care-i treaba ei, de ce nu-şi vede de drum şi continuă să împrăştie zvonuri prin sat, nu pot să înţeleg... Mai ţineţi minte, acum vreo câteva luni, ne anunţa că un hoţ bântuie prin judeţ, unul aşa, ca un fel de om, dar mult mai înalt – cam la vreo doi metri jumate – cu ochii holbaţi, cu păr peste tot, care fură găini din coteţele oamenilor şi le duce în pădure unde le taie şi le mănâncă. Acum, că neam de neamul nostru nu a pomenit picior de hoţ în sat, e una... Dar care hoţ din lumea asta intră în curţile gospodarilor ca să fure numai găini? La noi în sat gospodarii nici măcar nu-şi pun lacăt pe uşi atunci când pleacă de acasă, ba dimpotrivă, lasă o crenguţă de mătură în uşă, semn că stăpânii sunt plecaţi... Cu alte cuvinte ăla, hoţul, cum ar 138

veni, vede că nu e nimeni acasă şi totuşi merge direct înspre coteţ ca să fure găina, în loc să intre în casă, pe linişte... Dochiţa vorbeşte ca să se audă şi ca să fie auzită, nu vă mai luaţi după palavrele ei! - Am fost la Vadul Raşcov pe vorbele Dochiţei, reveni el, după un moment de tăcere, cică se vindea făina cu un pumn de bani kilogramul, şi vedeţi cu ce m-am ales: un mânz fătat în marginea drumului şi cu o armată de draci care tropăiau pe saci... Ştiţi ce? Ia să închinăm noi un pahar de vin în sănătatea lui Floricel şi s-o bată Dumnezeu pe Dochiţa cu zvonurile ei cu tot!

139

Costăchel

Pe Coca o ştiam din momentul în care se angajase la noi în unitate şi nu avea să treacă foarte mult timp până să o îndrăgim pentru onestitatea, demnitatea şi caracterul ei distins. Avea un fiu, Costăchel, de a cărui educaţie şi îngrijire se ocupa împreună cu mama sa – pensionară – într-o cămăruţă modestă pe care o închiriaseră de la domnul Ciomag. Cu alte cuvinte, o existenţă extrem de simplă, dacă nu chiar modestă. Dedesubturile poveştii Cocăi erau, însă, mult mai complicate... Tatăl lui Costăchel fugise din ţară atunci când copilul avea numai doi ani şi jumătate. Nu se mai ştia nimic despre el, nu se păstraseră nici un fel de legături, lucru pozitiv (în tragedia lui) pentru că înlăturase un alt motiv de oprimare asupra lor din partea comuniştilor. Cele două femei proveneau dintr-o familie cu o avere considerabilă, amândouă aveau studii superioare, trebuiau pedepsite exemplar pentru „opulenţa” în care trăiseră, aşa că dictatura analfabeţilor le dăduse afară din casă, obligându-le să se înghesuie în câţiva metri pătraţi. În ciuda vârstei fragede, Costăchel pricepuse exact ceea ce trebuia să priceapă din discuţiile purtate între cele două mame ale sale (aşa le numea el): nedreptăţile inimaginabile suferite de familia lui, mocirla comunistă şi, mai presus de toate, faptul că 140

exista undeva, în lumea mare, o ţară care ne putea scăpa de comunişti: America! Aşa că, în scurt timp, ajutat de inteligenţa lui ieşită din comun şi impulsionat de firea lui vulcanică, Costăchel punea la lucru toate aceste idei, declanşând propriul lui război împotriva comunismului. Începuse prin a arunca cu ce găsea la îndemână în clădirea partidului şi în curtea miliţiei... Bătăile pe care le căpăta de la miliţieni atunci când era prins nu erau însă de natură să-i oprească sfântul demers de a scăpa ţara de comunişti, ci dimpotrivă, îl îndârjeau şi mai tare. Îngrijorată, Coca opina la un moment dat că, poate, „copilul nu ar fi aşa de răzvrătit dacă reuşeam să-l botez...” „Cum adică, Coca”, am sărit noi ca arse, „Costăchel are patru ani şi jumătate şi încă nu l-ai botezat?” „Nu”, a replicat ea, aproape în şoaptă, „nu am avut bani,

nu ne-am permis"... „Copilul trebuie încreştinat, neapărat", am zis noi, sentenţios, „uită de cumetriile şi petrecerile de după botez, nu contează"... „Bine", a ridicat ea ochii din pământ către mine, „vreţi să mi-l botezaţi dumneavoastră?" Am acceptat cu cea mai mare plăcere, am trecut cu bine de Sfânta Taină a Botezului, dar, pentru mine, au rămas fascinante eforturile de a-l face pe copil să treacă prin ritualul încreştinării; nici nu concepea să intre în biserică, drept pentru care am promis că o să-i cumpăr toate armele de foc necesare să extirpe tumoarea comunistă, numai aşa l-am convins!

141

Clasa întâi nu avea să debuteze pentru Costăchel sub cele mai bune auspicii, mai ales că, de la prima întâlnire, i-a adus la cunoştinţă învăţătorului său faptul că el deja ştie să scrie şi să citească de la mama şi bunica lui şi că, în loc să le predea lucruri de mult ştiute, dacălul ar trebui să-i înveţe despre motoare, despre arme, despre avioane, în fine, lucruri la îndemână atunci când plănuieşti să zdrobeşti un întreg regim opresiv. Toate acestea însoţite de o paletă bogată de expresii care mai de care mai folclorice, cu trimiteri specifice la diferite rude ale tovarăşului învăţător... În timpul celor 6 clase, pe care cu greu le scosese la capăt, Costăchel îşi făcuse o grămadă de prieteni, din varii domenii sociale, cărora le împărtăşise planul său suprem, acela de a pleca în America. Aşa că, într-o bună zi de marţi, atunci când planul său căpătase un contur definit, el şi câţiva prieteni aleşi pe sprânceană se suiau în trenul personal Râmnicu Vâlcea – Sibiu, cu destinaţia America. La staţia Călimăneşti, însă, s-a dovedit că planul său avea hibe, toţi au fost coborâţi din tren, bătuţi deopotrivă şi de controlori şi de miliţieni şi trimişi acasă, pe jos, flămânzi şi însetaţi, cale de 20 de kilometri. Prima încercare de a pleca în America eşuase în mod lamentabil, era timpul să se întoarcă la proiect... Între timp, Costăchel îşi continua protestele solitare, scuipându-i şi înjurându-i în mod direct pe toţi cei ce aveau tangenţă cu aparatul comunist: lucrători pe la judeţeana de partid, miliţieni, etc. Îşi asumase, evident, reacţiile 142

autorităţilor, încasa bătăi crunte fără să clipească, iar atunci când mama sa, Coca, îl implora să se cuminţească, răspundea că nu există nici o închisoare care să-i curme visul de a ajunge în America. ...Maşina ce transporta câţiva activişti de partid zăcea, răsturnată într-o rână, într-un şanţ din mijlocul oraşului, şi, de peste drum, Costăchel şi încă trei amici din gaşca lui spărgeau liniştea prăfuită cu un potop de imprecaţii: „ar fi bine să rămâneţi cu toţii morţi acolo, în maşină, fir-aţi ai dracului de comunişti!"... Tocmai în momentul în care începuseră să-şi însoţească blestemele cu pietre şi bulgări de pământ, două echipaje de miliţie, apărute ca din pământ, îi culegeau de pe trotuar şi îi duceau la secţie, sub acuzaţia de huliganism. Toate întrebările ce i-au fost puse, acolo, la secţie, au căpătat, invariabil, acelaşi răspuns, spus pe un ton cât se poate de rece şi impersonal: „Nu mi-e frică şi nu vă suport, în general, pe voi, comuniştii. Nu vreau să învăţ şi nu vreau să muncesc în ţara asta. Vreau să ajung în America!". La o lună după ce Costăchel fusese transferat în puşcăria din Râmnicu Vâlcea pentru răspunsurile sale edificatoare, neavând nici o veste de la el, m-am hotărât să trec pe la Coca, doar-doar voi afla ceva noutăţi despre finul meu... În poarta imobilului, însuşi proprietarul, zâmbind afabil. - Bună ziua, domnule Ciomag, zic eu cu condescendenţă, ce mai faceţi, ce face doamna Surda, soţia? şi, pe măsură ce pronunţam 143

cuvintele, realizam că fac o greşeală îngrozitoare. - Ştii ce, cucoană? a venit răspunsul, care plutea, oricum, în aer. Mă cheamă Rădulescu, Ion, şi pe nevastă-mea Maria! Surdă e mă-ta şi să te duci tot la mă-ta cu ciomagul tău cu tot! Să nu te mai prind pe la poarta mea, du-te şi caută-l în altă parte pe derbedeul ăla al tău, care e spaima oraşului, poate la puşcărie, acolo unde sper că o să-i putrezească oasele! A făcut praf camera, mi-a distrus pereţii, mobilierul, a

spart geamurile, a făcut uşile praf! - Vă rog să mă scuzaţi, domnule Cio... ăăăă... Rădulescu, am îngăimat eu o scuză, nu ştiam că v-a supărat aşa de tare... - Pleacă, acum, nenorocito, a şuierat el, s-ar putea să mă enervez şi mai rău... Luni, la serviciu, Coca avea să-mi explice, cerându-şi mii de scuze, că de fapt Ciomag era numai porecla domnului Rădulescu... Omul fusese gardian la penitenciarul din Aiud şi îşi căpătase renumele datorită faptului că ori de câte ori considera că un deţinut avea nevoie să fie vindecat, îl bătea cu un ciomag noduros până la leşin... Ce-i drept, nu-i prea mergea cu vindecatul la toţi, râsese Coca, câţiva dintre deţinuţi au ripostat şi l-au vindecat pe vindecător cu propriu-i ciomag, dovadă cicatricile adânci de pe faţă... Câteva zile mai târziu, fără să fac de data aceasta nici un efort, aveam să aflu ultimele noutăţi despre Costăchel. Evadase din penitenciarul Râmnicu Vâlcea şi, după căutări asidue şi urmăriri ca-n filme, fusese recuperat, reîncarcerat şi judecat 144

în piaţa publică, cu asesori populari, după tipicul vremii. Acelaşi răspuns în faţa judecătorilor săi: „urăsc comuniştii şi vă urăsc pe voi!”... Două luni după ce fusese zvârlit din nou în puşcărie, Costăchel evada din nou. De data asta parcursese o bucată mai mare din drumul său de vis până la ţinta supremă, America: miliţia de frontieră îl culesese din apele Dunării, în momentul în care înota, relaxat, către graniţa iugoslavă. De data asta, însă, autorităţile vremii realizau că se confruntă cu ceva mult mai serios decât un simplu capriciu adolescentin; omul era determinat să plece cu orice preţ! Aşa că lui Costăchel i s-a schimbat regimul de detenţie către o închisoare cu un grad de siguranţă ridicat: cea de la Turnu-Severin. ... În acea zi, o zi ca oricare la închisoarea din Turnu Severin, directorul îşi parcase maşina pentru câteva momente în curtea închisorii, lăsând, din greşeală, cheile în contact... Cele câteva momente de neatenţie ale gardienilor şi ale domnului director însuşi i-au fost mai mult decât suficiente deţinutului Costăchel Brătescu, aflat, providenţial, la grupul sanitar din curte, pentru a se sui la volanul maşinii şi a demara în trombă către Timişoara, nu înainte de a fi salutat cu respect de către portarul închisorii, căruia i se explica mai târziu că domnul director nu are şofer personal... „O să vă dau afară pe toţi!” a tunat vocea disperată a tovarăşului director atunci când alarma suna strident şi amploarea dezastrului era deja cunoscută... „Lăsaţi, nu-i nevoie”, s-a auzit vocea unui gardian, „o să vină domnul ministru şi o să ne 145

dea afară pe toţi...”. După trei zile de la incident, Costăchel se întorcea, din post în post, la Râmnicu Vâlcea, dezamăgit că benzina i se terminase chiar în apropiere de Timişoara, dar cu credinţa că şansa era de partea lui; în definitiv, fusese, din nou, mai aproape de visul lui. Minor fiind, lui Costăchel nu i se puteau aplica încă pedepse drastice. Nenumăratele interogatorii şi interminabilele discuţii pe care le avusese cu diverşi reprezentanţi ai autorităţii se izbiseră de acelaşi răspuns, de neclintit: „Nu am nici o intenţie să trăiesc în ţara asta atâta vreme cât este condusă de comunişti. Aţi furat averea familiei mele, mi-aţi umilit mama şi bunica, mi-aţi gonit tatăl din ţară. Vreau să plec în America, ţara în care vreau să învăţ şi să muncesc şi care îmi poate garanta libertatea şi care mă respectă ca om! Lăsaţi-mă să plec!” Nu se ştie nici acum cum au decurs lucrurile, cine a intervenit ori la cel nivel, cert este că la un moment dat, Costăchel avea să primească aprobarea de a pleca definitiv din ţară, în condiţiile în care mama lui ar fi avut o cunoştinţă într-o ţară capitalistă şi i-ar fi cumpărat bilet de avion numai dus. Aşa că, imediat ce Coca a reuşit să strângă banii de bilet, Costăchel era suit în avion, cu destinaţia Israel, acolo unde mama lui avea o fostă colegă de liceu. Însă... Însă şi acum îmi reprim fiorul de spaimă pe care îl resimt dureros ori de câte ori îmi amintesc cum a plecat acel copil printre străini. Cea de-a 146

treia condiţie pe care i-o puseseră autorităţile atunci când l-au lăsat să plece a fost „fără bani de schimb”. Adică fără nici un ban în buzunar. Adică fără nici o posibilitate de a-şi lua, pe lungul drum spre exil, măcar un pahar cu apă, ceva de mâncare ori de a beneficia de un mijloc

oarecare de transport de la aterizare până la destinaţie, fără nici o scăpare dacă s-ar fi schimbat ceva între termenii înţelegerii dintre Coca şi fosta ei colegă de liceu. Se spune că atunci când îţi doreşti ceva cu adevărat, din tot sufletul, întreg Universul conspiră întru a-ţi realiza dorinţa. Mânat de propriul ideal, motivat de ura lui aproape viscerală faţă de comunişti dar şi ajutat de o forţă divină pe care, cu siguranţă, a înţeles-o mai târziu, Costăchel avea să treacă şi peste această încercare şi ajungea cu bine în Israel, acolo unde fosta colegă de liceu a Cocăi avea să-l găzduiască vreme de două zile, după care îl îndruma către un şantier de construcţii, într-o echipă de zugravi. Departe de a percepe acest gest ca pe o încercare rece de a i se comunica faptul că acolo este absolut pe cont propriu, Costăchel a considerat lucrul pe şantier în primul rând ca pe o şansă de a strânge ceva bani şi, pe de de altă parte, o haltă temporară în drumul lui către destinaţia ultimă: America! Şi, de îndată ce a strâns bani suficienţi, a plecat cu prima cursă aeriană către New York, fără regrete, fără să se uite înapoi... La scurt timp după sosirea în Statele Unite, Costăchel era angajat la uzinele Ford. Ţara visurilor lui îl primea cu braţele deschise iar românul 147

dovedea, în numai câţiva ani, că nu este numai un angajat oarecare, ci unul care poate să-şi aducă propria contribuţie la visul american, parte din visul lui, cu inovaţii, idei şi chiar mici invenţii care depăşeau cu mult cadrul postului pe care fusese angajat. S-a însurat, şi-a întemeiat propria familie şi a fost binecuvântat cu o fetiţă căreia i-au spus Anastasia, după naşa lui, „cea mai bună şi mai frumoasă naşă din lume”, aşa se lăuda colegilor şi prietenilor. Nimic nu l-a împiedicat mai apoi, după ce atinsese un anumit statut social, să-şi cheme mama în America. Iar la aeroport, Coca a fost întâmpinată de băiatul ei, care purta două buchete mari de flori: unul din partea lui şi unul din partea directorului filialei Ford la care lucra, „în semn de apreciere pentru mama românului extraordinar care lucrează la noi...” După 1989, Costăchel avea să revină în ţară, să-şi umple plămânii cu aerul libertăţii proaspăt căpătate de români şi liber de plaga comunistă. Şi m-am uitat, oarecum curioasă la el, ca şi cum l-aş fi văzut pentru prima oară: da, era exact finul meu, numai că pe faţa lui era întipărită liniştea omului care-şi văzuse visul cu ochii, omul care atinsese propriul lui curcubeu...

148

Iosifaru – o pagină de viaţă

- Mă iertaţi de deranj, domnule director, zise secretara cu sfială, dincolo este un domn care vrea să se angajeze la noi… - Foarte bine, drăguţă, se auzi vocea din spatele biroului, vedeţi dacă postul este diponibil, verificaţi-i actele, puneţi-l să completeze o cerere şi trimiteţi-l cu ea la mine, să o semnez… - Păi tocmai asta e problema, domnule director, nu are nici un fel de acte, zice că le-a pierdut în război… Şi mai zice, îndrăzni ea, că se pricepe să facă sobe de teracotă şi că are o diplomă de doctor în filozofie, luată la Sorbona! Stiloul domnului director îngheţă în aer, la câţiva milimetri de coala de hârtie din faţa lui şi, din spatele ramelor groase ale ochelarilor, o privire de un albastru intens o ţintui pe doamna secretară, cu avidă curiozitate. - Ştiţi, noi, cei de la secretariat, avem impresia că omul e dus niţel cu pluta, se fâstâci ea, făcând binecunoscutul gest cu mâna în dreptul tâmplei. - Invită-l la mine, drăguţă. Acum… Nici o inflexiune, nici o emoţie nu se simţise în tonul domnului director, dar doamna secretară înţelesese că discuţia se încheiase. Câteva momente 149

mai târziu, omul intra stingher directorului şi era poftit să ia loc.

în

cabinetul

- Am înţeles, începu directorul, calm, că dumneata ai o diplomă în filozofie de la Sorbona, dar că nu ai nici un fel de acte care să dovedească asta, mai mult, nu ai nici un fel de acte, punct… M-aş bucura să fie adevărat ceea ce susţii, vezi dumneata, zâmbi el, eu însumi sunt licenţiat în filozofie şi drept, mi-ar face o mare plăcere şi o mare onoare să ajut un confrate filozof. Aşa că eşti amabil să-mi explici? - Cât timp aveţi, domnule director? îndrăzni omul, un pic mai destins. - Nu prea mult, din păcate, aşa că dacă ai ceva de spus te rog să fii cât se poate de succint, am destule pe cap… - Păi, domnule director, foarte scurt: am terminat liceul la Horezu, premiant, şi m-am înscris la Facultatea de Filozofie a Universităţii din Bucureşti, unde i-am avut profesori, ulterior, pe Nae Ionescu şi Nicolae Iorga, am absolvit facultatea în 1937 şi m-am decis să plec la Paris pentru doctorat… - Aşteaptă un pic, te rog, spuse domnul director şi, în timp ce omul stătea pe scaun, încurcat, adăugă: avem nevoie de cafele şi de ţigări, nu crezi?, ai multe de povestit… - Nici o grabă, zâmbi complice domnul director, în timp ce-şi aprindeau ţigările, mi-am cam curăţat agenda pe ziua de azi, continuă, te rog… - Vă spuneam, domnule profesor, că după 150

terminarea facultăţii m-am înscris pentru doctorat la Sorbona… Nu am întâmpinat nici un fel de probleme la înscriere, profesorii mei din Bucureşti erau nişte somităţi în materie, recunoscuţi peste tot în lume… - Te înţeleg, şi eu am avut cam aceiaşi profesori şi aproximativ în aceeaşi perioadă… - Una peste alta, mi-am luat doctoratul în filozofie şi, în acelaşi an de graţie 1938 aveam să cunosc femeia vieţii mele, o franţuzoaică superbă, Josephine o chema… Ştiţi dumneavoastră, domnule profesor, genul acela de femeie pe care e suficient să o priveşti o singură dată şi să ştii că aţi fost hărăziţi unul celuilalt… - În fine, reluă el după ce sorbi o gură de cafea, eram extrem de fericiţi împreună, şi, după ce hotărâserăm logodna şi căsătoria, reveneam în ţară, în ciuda reţinerilor, spre a-mi anunţa părinţii şi a-mi pregăti actele pentru plecarea definitivă în Franţa. Dar, în timp ce eu număram zilele ce-mi rămâneau de petrecut în ţară până la plecarea în Franţa, într-un vis continuu şi un dor nespus de ea, lumea intrase în fierbere: armata şi instituţiile importante ale statului erau consemnate la post, două şedinţe secrete la Palat şi apoi comunicatul care anunţa că Germania a declarat război ruşilor... Graniţele erau închise, bărbaţii între 21-40 de ani erau mobilizaţi pe loc, începuse războiul! Am fost concentrat şi am luptat alături de nemţi până hăt, departe, în Rusia, şi cred că numai fotografia ei, pe care o ţineam în buzunar, la piept, şi gândul necontenit la ea m-a ţinut în viaţă prin tot coşmarul ăla… Şi, nu ştiu dacă mă credeţi, domnule profesor, dar în tot acest 151

timp am avut convingerea că ea este acolo, lângă mine, că-mi zâmbeşte cum numai ea ştia să o facă, că suferă şi luptă alături de mine, că se bucură ori plânge împreună cu mine! - Războiul se încheiase, domnule profesor, dar nu şi pentru mine; în ţară găseam instaurat regimul sovietic care interzisese orice fel de călătorie peste hotare şi, cu un drum, îmi înăbuşise orice fel de speranţă de a o revedea şi de a fi alături de ea. Nu aveam nici o perspectivă, zîmbi el amar, am intrat, deci, în serviciu, dar mi-am calculat greşit mişcarea următoare: m-am însurat cu fata unei familii de bogătaşi… Vă daţi seama că a doua zi am fost dat afară din serviciu şi, în plus, de acum aveam un dosar consistent: de formaţie filozof, şcolit în Franţa, însurat cu fată de chiaburi, ce nevoie avea societatea noastră de un filozof când tezele lui Lenin şi ale lui Stalin erau farul călăuzitor? Curând aveam să fiu ridicat de acasă şi aruncat în puşcărie pentru petele negre din dosar, lăsam în urmă o soţie gravidă în 6 luni care, la rându-i, era evacuată din casă pentru a face loc ‘oamenilor muncii, cadrelor de nădejde, care trăiesc înghesuiţi în cămine’ şi silită să plece la ţară, la casa părintească… Acolo s-a născut, de altfel, şi Tudorel, băiatul meu, în condiţiile aspre de atunci şi cu tatăl în temniţă… Mi-am văzut băiatul pentru prima oară atunci când avea 4 ani şi jumătate, dacă

puteţi să vă închipuiţi… - Nici măcar bucuria de a-mi vedea copilul crescând sub ochii mei nu a fost completă; undeva, pe 152

drumul presărat cu traume, umilinţe şi suferinţe, soţia mea se rupsese complet de realitate. Devenise un fel de formă umană, golită de orice fel de emoţii sau trăiri, incapabilă să participe ori să se încadreze în viaţa noastră de familie, iar la vremea la care Tudorel împlinea 9 ani, soţia mea ne părăsea întru cele veşnice! Episodul confesiunii lui Iosifaru în cancelaria domnului director devenise istorie; lucrurile se rezolvaseră, omul fusese angajat, iar filmul vieţii lui căpătase, dacă nu un nou început, măcar o continuare plină de speranţă. Pentru că, dincolo de toate suferinţele sale, un singur chip, o singură fiinţă rămăsese proaspătă în mintea lui, la fel de proaspătă ca în prima zi: Josephine, şi avea convingerea intimă şi nealterată că undeva, pe firul vieţii, ei doi aveau să se reîntâlnească. Se scurseseră, aşadar, mai bine de 50 de ani de la despărţirea lor. Niciodată inima nu-i bătuse aşa tare, însă, ca în ziua în care, după atâta amar de vreme, Josephine îi dădea de urmă, în mijlocul unei societăţi aflată în tumultul schimbărilor… Pensionar deja, el nu avusese resursele necesare pentru a o regăsi, prima mişcarea îi aparţinuse ei şi reînnodau, deocamdată de la distanţă, relaţia lor, întreruptă tragic… Din discuţiile pe care aveau să le poarte la telefon ori prin scrisori lungi, Iosifaru afla că ea, ca şi el, nu-şi pierduse nici o clipă speranţa de a fi împreună din nou. Toţi anii aceia, Josephine se dedicase muncii de caritate prin organizaţii de binefacere, biserică ori Crucea Roşie, făcând toate 153

demersurile posibile de a da de el. La rându-i, el îi explicase tot coşmarul prin care trecuse şi o făcuse să înţeleagă că ruptura nu fusese nicidecum decizia lui, ci o lovitură mişelească a sorţii… În calitatea ei de membru al Crucii Roşii, Josephine întrevăzuse oportunitatea de a-l revedea, în carne şi oase, mai ales că deja orizonturile erau libere: România trecuse un alt prag, era după 1989. Aşa că, în momentul în care un avion al Crucii Roşii Franceze pleca din Franţa către România, cu misiune umanitară, nu a mai stat pe gânduri… Telefonul sunase, şi vocea de la capătul celălalt al firului fusese de natură să-l transporte pe Iosifaru 50 de ani înapoi: 'Dragule, acum 40 de minute am ajuns la Bucureşti… Închiriez un taxi şi plec spre Râmnicu Vâlcea, către tine… Mă aştepţi în faţa hotelului Alutus, cum am stabilit!'… Cele mai lungi 3 ore din viaţa lui avea să şi le petreacă imaginându-şi tot felul de conversaţii şi de scenarii, uitându-se necontenit la ceas, plimbându-se în sus şi în jos, agitat, ori frământând, emoţionat, buchetul de flori pe care îl cumpărase, mai rău ca un îndrăgostit la prima întâlnire… Şi da, într-un fel era prima întâlnire… Când maşina cu număr de Bucureşti oprea în faţa hotelului, deja nu mai putea să respire de emoţie… Lent, ca într-un film derulat cu încetinitorul, portiera taxiului se deschidea, şi din el descindea greoi, dar nu lipsită de o oarecare graţie, o doamnă venerabilă, adusă de spate, cu un picior care o deranja vizibil la mers şi cu nişte 154

ochelari cu dioptrii mari, în spatele cărora sclipea, totuşi, o privire familiară. Primul gând care i-a trecut prin minte în acel moment a fost: "Doamne, rău şi-a bătut natura joc de fiinţa aceasta!"… Incapabil să scoată vreun cuvânt, strângea mâna uscată care i se întinsese şi o urma hipnotizat pe femeia aceea, dureros de străină, în restaurantul hotelului… Josephine anticipase probabil momentul de stinghereală cumplită şi încerca să devieze discuţia spre a alunga prima clipă a revederii, ca pe un vis urât: "Dragule, de când îţi tremură mâinile aşa tare? Lasă, nu te deranja, îmi tai şi singură friptura, văd că ai probleme, dacă ştiam îţi aduceam de la Paris ceva medicamente…" Tonul ei blând şi afectuos avea să-i ajute să depăşească momentul şi să-şi dea seama că era timpul, pentru amândoi, să schimbe registrul discuţiei… Aşa că, uşor-uşor realizau că, de fapt, se degradaseră numai fizic, că rămăseseră în sufletul lor, aceiaşi tineri mânaţi de pasiune, că războiul, cât de urât ar fi fost el, era acum

parte integrantă din istoria lor, şi că, dacă se putea găsi consolare în asta, nu erau singurii a căror viaţă fusese zdrobită; mii sau poate milioane de oameni trăiseră drame, poate mult mai cumplite decât a lor… "Tudorel ce mai face?" se interesase ea, la un moment dat, şi, înghiţindu-şi nodul amar îi, răspunsese: "Tudorel s-a prăpădit acum ceva vreme, o boală necruţătoare a glandei…". Tot ea depăşea cu delicateţe momentul, descosându-l în legătură cu profesia pe care o practicase până la 155

pensie şi se amuza copios ascultând cum un filozof cu doctoratul luat la Sorbona muncise toată viaţa ca simplu muncitor, făcând sobe din teracotă… Sfârşitul întrevederii lor avea să vină, de data asta, complet natural, ca o despărţire între doi buni prieteni care nu aveau să se mai vadă, poate, niciodată…El se aplecase, galant, şi îi săruta mâna, ea depunea un sărut delicat, de rămas-bun, pe fruntea lui, şi stabileau că singura cale de comunicare sufletească dintre ei, în vremurile ce urmau, era prin intermediul lui Dumnezeu: fiecare trebuia să aprindă, din când în când, câte o lumânare, şi să se roage pentru sănătatea celuilalt. Şi, în praful stârnit de maşina ce se depărta în viteză, Iosifaru realiza că încheiase, poate, cel mai important capitol din viaţa lui. Nu eram străină de viaţa domnului Iosifaru, poate de aceea, atunci când mi s-a ivit ocazia, m-am interesat discret de soarta lui. "Este bine, doamnă", mi s-a răspuns, "s-a mutat la Horezu, la mânăstire, într-o chilie, şi ajută copiii de la şcoala specială, ştiţi dumneavoastră, cei cu handicap!". Aflam, ulterior, că acolo, la Horezu, se înconjurase de oameni de valoare, şi că, împreună cu ei, încropise un fel de cenaclu, în cadrul căruia dezbăteau tot felul de probleme: literatură, istorie, filozofie, chiar probleme sociale. Nu refuza pe nimeni, rezolva dosare, cereri ori memorii cu promptitudine şi cu solicitudine, insuflând optimism şi gânduri constructive oricui venea în contact cu el.

156

Avea 75 de ani, dar dorinţa de a dărui, dragostea neţărmurită faţă de natura şi de frumos şi, mai presus de toate, credinţa în Dumnezeu, îi dădeau putere, îl întinereau pe zi ce trece, ajutându-l să şteargă, puţin câte puţin, un trecut care-l lovise mişeleşte. Şi, ca o auroeolă asupra sufletului său, greu încercat, stătea numele pe care i-l dăduseră oamenii: "Luceafărul Hurezenilor".

De ce ai furat-o pe toată?

- Ai dracului să fie ei de comunişti cu cei care i-au adus pe capul nostru cu tot! - Ce s-a întâmplat, nea Nae? De mult nu te-am mai văzut aşa cătrănit… - Cum, ce s-a întâmplat? Toţi nenorociţii şi nespălaţii din satul ăsta au ajuns mari fonţionari la Sfatul Popular, au format nişte comisii şi umblă prin gospodăriile oamenilor, după cotrobăială… Verifică şi strâng tot ce li se pare lor în plus în bătătura omului: grâu, porumb, legume, fructe, ţuică… Mai rău ca lăcustele din vremea lui Vodă Caragea! - Stai niţel, nea Nae, cine e Caragea ăsta şi ce legătură are el cu comuniştii? -Păi, începu nea Nae, ăsta era un boier grec, devenit mare şef peste Ţara Românească. Un om rău, fără de Dumnezeu, care sugea avuţiile şi ţinea poporul sub bici şi ghioagă… Ei, în timpul domniei 157

lui, au apărut nişte nori mari şi negri dinspre nord, adică din ţara Satanei, şi nu erau nori de ploaie, erau roiuri de lăcuste ce întunecau cerul…Un fel de omizi negre, cu aripi, de mărimea unei vrăbii, care se slobozeau asupra ogoarelor, semănăturilor şi distrugeau totul în cale. Poporul ajunsese în sapă de lemn, nu a mai răbdat. Într-o noapte, o companie de volintiri l-a prins, l-a legat, l-a scos din Craiova (unde era capitala ţării pe atunci) şi l-au dus în pădure, la Cotmeana, unde l-au priponit de un copac şi l-au lăsat acolo, cu dracii lui cu tot! Comuniştii ăştia, continuă el, sunt mai răi ca lăcustele! - Şi ce ai de gând să faci, nea Nae? - M-am gândit

că, de data asta, nu o să le dau absolut nimic! O să-mi iau bucatele şi ţuica şi o să le ascund undeva, nu ştiu unde, în casă nu mai pot să le ţin… Nu vedeţi în ce hal am ajuns? Să-mi ascund sudoarea familiei de lăcustele comuniste, 'tu-le calendaru' mamii lor! - Ilinca, nevastă-mea, reluă el după ce se mai linişti, mi-a zis că gospodarii din Gurguiata şi-au ascuns bucatele şi ţuica prin căpiţele de fân, pe sub grămezile de coceni ori prin grajdurile părăsite… - Păi bine, nea Nae, sări ca ars Dodel al lui Piticu', pe mine de ce nu m-ai întrebat? - De ce Dodele, ai vreo idee mai bună? - În loc să te duci să le ascunzi la mama dracu', pe cine ştie ce coclauri, nu mai bine le băgăm în magazia aia veche a mea, lipită de gardul lui Marinaş? Nu-şi bagă nimeni nasul pe acolo… Învoiala odată făcută, trei butoiaşe cu ţuică luau drumul magaziei lui Dodel şi erau aşezate cu 158

fundul lipit de scândura subţire şi veche a magaziei. 'Uite, nea Nae, ia matale cheile de la lacăt, să nu avem vorbe după aia…' La ceva vreme după ce butoiaşele fuseseră puse spre bună păstrare, Marinaş, vecinul, îl abordează, nevinovat, pe Dodel: - Bă, de când ne-am prostit noi în halul ăsta? Stăm cu ţuica atârnată de gard şi mergem să cumpărăm cu litra de la conu' Iorgu? - Şi ce propui? zice Dodel, brusc interesat. - Ascultă aici, mă gândesc de ceva vreme la asta: facem rost de un sfredel, un burghiu ceva, alegem un cep potrivit şi un furtun pe măsură. Dăm o gaură în scândura magaziei şi în fundul butoiului dinspre partea mea de gard, potrivim furtunul şi scoatem ţuică după pofta inimii, după care punem cepul frumuşel la loc… Te-ai prins? - M-am prins eu, dar ce ne facem dacă se prinde şi nea Nae? - Ia mai dă-l, bă, dracului de babac! Stăm cu ţuica în pragul casei şi noi tremurăm de frica moşului? Timpul se scurgea, implacabil, dinspre toamnă înspre primăvară, în prag de Paşte, şi, odată cu el, şi ţuica din cele trei butoiaşe. La conu' Iorgu, la crâşmă, numele lui Dodel şi Marinaş erau pomenite cu nostalgie şi cu un oarecare regret de către obişnuiţii localului: 'Eeei, i-or fi cuminţit nevestele de nu au mai apărut pe aici; prea o luaseră cu litruţa în fiecare zi…' În ajun de Paşte, însă, o apariţie surpriză în 159

curtea lui Dodel: nea Nae! - Unde e bărbatu-tău, Mărie? - E la târg, domn' Nae, aveaţi nevoie de el? - Nu, zice omul, am întrebat şi eu… Am venit să slobod nişte ţuică ca să o am pregătită pentru Sfintele Sărbători! - Poftiţi, domn' Nae, poftiţi, doar aveţi cheile de la lacăt! - Să pregăteşti o cană de jumate', trag şi pentru voi nişte ţuică, să aveţi de sărbători! - Sărut' mâna şi mulţumim, o să prindă bine lângă friptura de miel… Maria se învârtea pe lângă casă, făcându-şi treburile obişnuite, dar, de la o vreme, o cuprinsese îngrijorarea: domn' Nae stătea de minute bune în magazie şi nu dădea nici un semn de viaţă… Exact în momentul în care se hotăra să vadă despre ce e vorba, Nae se năpustea afară din magazie, cu ochii holbaţi, vânăt de furie şi smulgându-şi părul din cap: - Hoţilor!, urlă el ca o fiară înjunghiată, hooţiloor! Aţi furat-o pe toată, nenorociţilor şi haimanalelor ce sunteţi! Dă-mi toporul, unde e toporul? se întoarse el către femeie, privind-o cu ochi tulburi. - Ce topor, nea Năică, la ce-ţi trebuie toporul? zise femeia, sincer nedumerită. - La ce-mi trebuie? Ca să-i crăp capu' nenorocitului de bărbatu-tău, la aia-mi trebuie… - ...eu o să fac puşcărie, reveni el, după ce-şi recăpătă suflul, dar măcar ştiu că scap satul de o hahaleră… 160

- Vai de mine, spuse femeia, speriată de-a binelea, ce aveţi cu el, domn' Nae, ce v-a făcut? Nu vă gândiţi că am nouă copii cu el? Mort în casă îmi trebuie mie? - Tu să taci, ameţita dracului, şuieră nea Nae… Ai ştiut tot timpul că ăsta îmi fură ţuica şi n-ai făcut absolut nimic… - Să mă trăznească Dumnezeu dacă am ştiut ceva, nea Nae, nu l-am văzut să fi intrat în vreun moment pe uşa magaziei… - Atunci pe unde intra şi fura, fă, adormito? - Habar n-am, nea Nae, replică Maria, din ce în ce mai iritată. Ştiu numai că toată toamna şi toată iarna a stat bot în bot cu Marinaş şi cu alde Piticu'; ziceau că joacă şeptic, tabinet, cărţi, mă rog, dracu' să-i ştie… - Păi, da, explodă nea Nae, fir' ar al dracului el să fie, toată viaţa lui a fost un derbedeu, îmi

povesteau vecinele cum că, atunci când era mic, le cotrobăia cuibarele, vindea ouăle şi îşi cumpăra ţigări şi băutură… Îl omor, zău îl omor, cum a păşit în curte surcele îl fac! - Ba, să nu faci asta, nea Năică, spuse femeia, împăciuitoare, îţi faci păcate şi ăsta nu merită… Nu ai habar câte am îndurat eu din partea lui, dar ce era să fac? Au venit copiii, a trebuit să le înghit şi să mă descurc singură cu toate, pentru că nu i-a plăcut munca, atât ştie: ţigarea, băutura şi jocul de cărţi! - Bine că măcar nu te bătea! - Să fii matale sănătos câte scatoalce mi-am luat şi fără vină… Într-o vreme mă bănuia că m-aş ţine cu Mutulică ăl bătrân, ăla de peste râu, zâmbi Maria, trist… Sunt eu femeie căreia să-i ardă de 161

ibovnic, nea Nae, zău aşa? - Şi atunci de ce dracu' ai rămas cu el, Ilinco?, zise el, mai liniştit. - Unde să găsesc altul mai bun? În fiecare duminică mă duc la biserică şi în fiecare duminică le ascult pe una şi pe alta, ba din Gurguiata, ba din Luncă, povestind despre bărbaţii lor, la fel păţesc şi ele, ăia sunt numai de formă, ele trebuie să se descurce singure… Asta-i viaţa, nea Nae! - Eeeei, Mărie, eu mă duc înspre casă, m-am cam lămurit… Cum intră hoţu' de bărbatu-tău pe poartă, să-i spui să treacă negreşit pe la mine, să-mi plătească tot ce a băut, altfel, pe drept cuvânt îţi spun, dracu' o să vă ia pe toţi! - Vai de mine şi de mine, nea Nae, de unde Dumnezeu să vă dăm bani, nu avem în casă nici cât să cumpărăm sare! - Treaba voastră ce faceţi… Să vină la mine, atât vă zic! Aveau să urmeze câteva zile de discuţii încinse în familia lui Dodel, dar, după o perioadă în care dormea ascuns pe te miri unde, ca să nu fie găsit, chiar el a găsit soluţia salvatoare! - Mărie, îi zice el nevestei, prinde ălea două găini mari şi grase, pune-le într-un coş şi hai la nea Nae! - Ai înnebunit de tot, omule? Ne omoară pe amândoi în bătaie… - Ei, şi? O să ne tragă o mamă de bătaie, dar cel puţin ieşim din beleaua asta, eu unul m-am săturat să tot dorm ascuns! Aşa că taci din gură şi fă cum ţi-am zis! 162

Înarmaţi cu papornița în care puseseră cele două găini alese pe sprânceană din ogradă şi o strachină cu urdă, cei doi se înfiinţau, ceva vreme mai târziu, spăşiţi, în bătătura lui nea Nae. - Iartă-mă, nea Năică, în genunchi mă rog de iertare, sunt un mare păcătos! începu Dodel şi, profitând de scurtul moment de încurcătură al gazdei, continuă: uite, venirăm la dumneata să-ţi facem o propunere… - Ia zi-i Dodele, ce propunere vreţi să-mi faceţi?, zise nea Nae, jumătate amuzat, jumătate curios. - Vara se apropie şi o să se ducă iute-iute, o să vină toamna şi o să ai nevoie de ajutor la culesul prunelor… Şi, ca să-mi spăl obrazul şi ruşinea faţă de dumneata, eu şi cu Măria ne angajăm să-ţi culegem toată livada şi să-ţi umplem butiile, ei, ce zici, ne învoim? Doar oameni suntem… - Bine, Dodele, să fie cum spui tu… Să te ferească bunul Dumnezeu, însă, să uiţi de învoială până-n toamnă! - Eeei, cum să uit, nea Nae? Înţelegerea e sfântă, contează pe noi! - Ce zici, Mărie? zise Dodel, după ce se depărtaseră binişor de casa lui Nae, aşa-i că am dres busuiocul bine? - Ce-i drept, ai dres-o, recunoscu femeia cu jumătate de gură, dar ce ne facem la toamnă? I-ai promis… - Cum adică "ce ne facem la toamnă", Mărie? Dă-l dracului de moş, bine că scăparăm basma curată din povestea asta… Până-n toamnă mai e vreme şi gândeşte aşa: dacă nu-i beam eu cu 163

Marinaş şi cu ăilalţi ţuica, i-ar fi băut-o comuniştii! - O fi cum spui tu, Dodele, zise femeia, înţelegând stratagema bărbatului ei, dar ce mă fac cu oamenii din sat? Îmi crapă obrazul de ruşine, toţi mă întreabă de cearta ta cu nea Nae… - Păi dacă nu-ţi vezi de treabă şi te iei în vorbă cu te miri cine, eu ce să-ţi fac? Şi ştii ce? De azi încolo să nu te mai aud că pomeneşti numele moşneagului în casa mea! Ce dracu', se ambală el, am ajuns prostul Olăneştiului? Mă vezi pe mine prin copaci, culegându-i moşului prunele? Să şi le culeagă singur, are timp berechet… - Dar ţi-ai dat cuvântul, omule, te vede Dumnezeu… - Ei, de parcă Dumnezeu nu are altă treabă decât să se uite în gura noastră… Conflictul fusese stins temporar; satul, ca orice comunitate mică, începuse să macine cu totul alte ştiri, de data asta aducătoare de groază: cică fata cocoşatei din Comanca născuse doi gemeni, o fată şi un băiat, care aveau

guri de lup şi corniţe crescute în frunte! Nu încăpea îndoială, îi văzuse Apostoleasca cu ochii ei, iar Brăneasca constatase alt amănunt tulburător: urechile copiilor erau lungi şi subţiri, ca de iepure… Un singur om din tot satul nu dăduse uitării povestea cu ţuica: nea Nae! Aşa că la început de toamnă, în timp ce trecea puntea de peste râu, Dodel se trezea înfăşcat de grumaz, pe la spate şi, în timp ce se zbătea pentru o gură de aer, cineva îi şuiera la ureche: “Te omor, ‘tu-ţi grijania mă-tii de prăpădit!”. Pe măsură ce încerca, inutil, să se 164

ferească de ploaia de lovituri, Dodel identifica aparţinătorul vocii, dar prea târziu… Cu o putere nebănuită pentru vârsta lui, nea Nae îl azvârlea de pe punte jos, în râu… - Sari, nea Nae, mă înec, strigă el, răguşit. - Da’ când ai băut trei butoaie de ţuică nu te-ai înecat, nefericitule? se auzi vocea lui Nae. Şi de ce mă făceai, mă, boşorog, ori moş? Boşorogi sunt mă-ta şi cu tac-tu, escrocule! Cu ajutorul câtorva oameni care se găseau prin apropiere, Dodel era scos la mal, ud leoarcă şi speriat de moarte. - Nu merita să-l ajutaţi, mi-a furat-o pe toată… - Ce ţi-a furat, nea Nae? Ce toată? - Ţuica, toată ţuica mi-a furat-o, spuse Nae, aproape şoptit. …şi în toată agitaţia aceea, cine mai avea oare timp să o vadă pe tânăra ce-şi plimba cei doi copii gemeni, frumoşi ca două stele şi perfect normali, pe strada principală? Era cocoşata din Comanca…

165

Dorel, Ionel şi... oalele sparte

Fără a avea pretenţia de a fi talentată în ale scrisului, din dragoste faţă de copii, încerc să aştern pe hârtie câteva dintre amintirile dragi mie. Satul Olăneşti se leagă de oraşul Băile Olăneşti, dar viaţa în cele două aşezări este complet diferită! 166

Oamenii din sat sunt frumoşi, harnici, prietenoşi, altruişti şi tot timpul cu zâmbetul pe buze. Soarta avea să mă lege şi pe mine de acest sat, dăruindu-mi o familie minunată, dar mai presus de orice, nişte nepoţi demni de Nică a lui Ştefan Apetrei. Dorel era mai liniştit, mai ponderat, mai ruşinos şi mai rezervat, Ionel – mic, slăbuţ, plin de energie, cu o privire de şmecher, preocupat de afaceri şi amăgeli (în familie i se spunea „Albinuţa cea şireată”...). Aceştia erau nepoţii mei, copiii cumnatei mele, Maria. După război, în Olăneşti se pripăşise un albanez care-şi deschisese o brutărie şi afacerea îi mergea strună. Un om înalt, frumos, volubil, cu o mustaţă pe care o invidiau mulţi dintre bărbaţii satului şi care-i atrăsese şi porecla de Mustăţea şi la a cărui brutărie găseai cele mai bune lipii calde, la 2 lei lipia. Când albanezul scotea pâinea şi lipiile din cuptor, tot centrul satului se umplea de aroma îmbietoare a pâinii proaspete şi a grâului copt şi nu puţini erau cei pe care-i vedeai, în scurt timp, muşcând cu poftă dintr-o lipie proaspătă. Ionel şi Dorel primeau bani pentru câte o lipie numai o dată pe săptămână. De câteva zile sosise de la Bucureşti şi unchiul Gheorghe, fratele cumnatei mele, care venise să-şi petreacă vacanţa de vară la Olăneşti. Unchiul Gheorghe era licenţiat în filozofie şi Ionel, nepotul lui, nu pierdea nici un prilej de a se lăuda prin sat cu ce frate învăţat avea mama lui... De altfel, în scurt timp, Ionel avea să treacă la o 167

apropiere mai directă de unchiul Gheorghe, trecând la apelativul nenea. Dar aşa o rudă merita să fie şi speculată... Nenea Gheorghe obişnuia să facă plimbări prin centrul satului, însoţit de un prieten sau o cunoştinţă. Într-una dintre aceste plimbări, când nenea era însoţit de două domnişoare studente, Ionel apare de după un gard drept în faţa lor şi i se adresează lui Nenea: „Nene, dă-mi doi lei să-mi cumpăr o lipie!”... Oarecum stânjenit de apariţie, Nenea îi dă 2 lei ca să scape mai repede de el. „E simpatic nepotul dvs., domnule profesor”, zice una dintre studente cu ironie şi zâmbind în colţul gurii... Treaba cu banii de lipie avea să devină o

practică: cum ieşea Nenea la plimbare, Ionel îi ieşea în cale şi-l „ataca” de 2 lei. La un moment dat, Nenea îl abordează pe Ionel şi-i spune că nu-i frumos să cerşească bani de la el, mai ales atunci când este însoţit de domnişoare. - Nene, nu o fi frumos că cerşesc eu bani, dar dumneata că te plimbi mereu cu două curve e frumos? Să ştii că am să te spun la mama, că te văd mereu cu aceste două curve... - Bine, mă, prăpăditule, zice Nenea, cum poţi să vorbeşti aşa urât despre nişte colege ale mele de la Filozofie? Ce te face pe tine să crezi aşa ceva? - Cum să nu cred, Nene, dumneata nu vezi că sunt boite pe buze cu roşu şi date cu cărbune pe sprâncene? Mama mare mi-a spus că astea care se boiesc aşa sunt toate nişte curve... Tot mama mare mi-a zis că şi fetele lui Brădeanu, de peste râu, 168

sunt curve, că umblă boite cu tot felul de unsori şi roşeli şi se laudă la lume că au serviciu la Băi (Băile Olăneşti, n.a.). Cine să se uite la paţachinele alea? Cât sunt de vopsite nici dracu’ nu se uită la ele... După ore de muncă de lămurire, Nenea a reuşit să-l facă pe Ionel să vadă cum stau lucrurile şi mai ales să-l facă să înţeleagă că nu trebuie să vorbim de rău pe nimeni. Nenea avea să se întoarcă la Bucureşti câteva zile după acest episod... Ionel şi Dorel rămâneau în lumea fascinantă a copilăriei lor, pe malul râului Olăneşti. Mirosul de pâine proaspătă şi lipii rumene, atunci scoase din cuptorul albanezului persista însă, şi nici o soluţie, nici o sursă, nici un alt nene de la Bucureşti nu se întrevedeau la orizont... În joaca lui cu frate-său, Dorel, prin curte, Ionel observă că Tică al lui Căpraru cumpărase de la Maria un litru de ţuică. Isteţ şi cu simţul de afacerist în sânge, Ionel îşi face rapid un plan care să nu dea greş. - Mamă, te rog să-mi dai doi lei de o lipie, că dacă nu, te spun lui tata că vinzi ţuică... - Ţine doi lei şi piei din faţa mea, să nu te mai văd în ochi! - Dorele, hai repede la albanez, am făcut rost de bani! Din acea zi, Ionel pândea momentul în care vreun vecin venea să cumpere ţuică şi, după ce tranzacţia se efectuase, o ataca pe maică-sa cu 169

celebra frază: „Mamă, dă-mi doi lei, altfel te spun lui tata că vinzi ţuică la beţivi şi ascunzi banii...”. Maria avea să închidă ochii la acest tip de şantaj vreme de câteva luni de zile. Se gândise, probabil, să evite declanşarea unor conflicte în familie... La un moment dat, sătulă de permanenta ameninţare te spun lui tata, Maria hotărăşte că trebuie să se elibereze de acest stres. Într-o bună seară, când erau cu toţii adunaţi în jurul mesei, Maria se adresează soţului: - Onică dragă, eu nu mai pot trăi cu împieliţaţii ăştia de copii... Sunt eu stăpâna casei sau nu sunt? Fă tu ce ştii cu ei, eu m-am cam săturat să fiu urmărită, şantajată şi ameninţată că or să mă spună la tine... Pentru ce? Pentru că am vândut de câteva ori câte un kil de ţuică la vecini, atunci când au venit să mă roage, pentru că aveau muncitori la lucru? Eu ştiu că prunele sunt din ograda părinţilor mei, de ce să-mi fie frică? Cu banii pe care i-am luat am cumpărat zahăr şi macaroane, să le fac tot lor budinci cu lapte! Asta mi-e răsplata? Eu de mâine nu-i mai îngrijesc, nici mâncare nu le mai dau... - Măi copii, zice Onică, dacă o dată mai aud că aţi supărat-o pe maică-ta, vă duc imediat la stână, să paşteţi oile toată vara, cu Tică al lui Mutu... În loc să vă gândiţi că la toamnă unul din voi merge la gradiniţă, celălalt în clasa I, în loc să fi învăţat şi voi vreo poezie sau un cântecel, văd că v-aţi transformat în cei mai mari derbedei din sat... Atât vă trebuie, să mi se mai plângă mama voastră, ori altcineva, de obrăzniciile voastre! Vecina Aurica mi-a spus că într-o zi eraţi căţăraţi pe gard şi făceaţi ca 170

iedul priponit în curte... Nu v-aţi dat jos de pe gard până nu a venit la voi cu un par şi v-a alungat ca pe nişte haimanale ce sunteţi... Ghinioanele nu s-au oprit aici pentru cei doi copii, dintre toate ce vor fi urmat, merită a fi ţinută minte păţania cu oalele sparte... Luna august: cald, frumos, într-o febrilă aşteptare a zilei de 15, Sfânta Maria, sărbătoare creştină importantă, atunci când se organiza un bâlci mare la Păuşeşti-Măglaşi, comună situată la 8 km distanţă de Olăneşti. Ionel şi Dorel găsiseră în magazie un cerc metalic ruginit, rătăcit de pe la vreun butoi vechi care se dezmembrase. Făcuseră imediat rost şi de nişte bâte potrivite, şi hai

cu cercul pe şosea, prin centrul satului. Mânuirea cercului cerea o adevărată măiestrie în a-l lovi şi a-l face să zboare cât mai sus, drept pentru care fraţii se opinteau care mai de care să-şi dovedească abilităţile... Ca din senin, apare pe şosea un car încărcat cu oale, ce urma să plece spre târgul Sfintei Marii din Păuşeşti. Cercul, lovit şi rostogolit cu sete, aterizează cu aceeaşi forţă peste oalele din car, aşezate, pentru aspect, sub formă de piramidă şi transformă câteva dintre ele în cioburi şi hârburi, numai bune de aruncat... Copiii înţepenesc lângă car, uitându-se speriaţi către mormanul de cioburi... Ţăranul pune mâna pe ei şi cere să fie dus la mama lor. Cu câr, cu mâr, ajung în curtea casei. - Ce s-a întâmplat? întreabă Maria. - Ale dumitale sunt puşlamalele astea, 171

cucoană? - Da, dar ce s-a întâmplat, omule, de tremură în halul ăsta? - Vino dumneata la car, zice ţăranul, să vezi ce mi-au făcut derbedeii! Într-adevăr, câteva oale erau sparte iar alte câteva puţin ciobite. - Şi ce pretinzi, mă rog, pentru paguba asta? întreabă Maria, făcându-i cu ochiul omului, complice, semn că va fi despăgubit. - Ce să pretind, cucoană, se prinde acesta în joc, 100 de lei, iar haimanalele să fie închise la postul de jandarmi cel puţin 3 zile şi 3 nopţi! Maria se preface că-l roagă pe ţăran să nu-i reclame la jandarmi, omul o ţine sus şi tare că-i bagă la puşcărie (înţelegând perfect lecţia pe care Maria vroia să le-o dea copiilor). - Cucoană, du-te dumneata acasă cu derbedeii dumitale, eu cum ajung în Băi, mă opresc la postul de jandarmi şi-i rog să vină imediat să-i aresteze. Ajunşi acasă, Maria stă de vorbă cu ei şi le spune cum s-a rugat morţiş de ţăran să-i ierte şi cum el o ţinea una şi bună că „vrea să-i vadă în puşcărie”! Tensiunea avea să fie sporită de apariţia – cu totul întâmplătoare – în sat a şefului postului de jandarmi din Băile-Olăneşti, Ghiţă, un ins înalt, cu ochi ameninţători, cu o caschetă slinoasă şi decolorată, cu tunica ce părea din ce în ce mai mică descheiată la nasturi, cu proverbialul baston de cauciuc şi cu un dosar jerpelit în mâna stângă, dosar ce adăpostea preţioasele-i constatări din timpul serviciului. 172

În paranteză fie spus, sosirea lui Ghiţă în sat nu era niciodată semn bun: ori căuta vreun hoţ, ori un puşcăriaş fugit de la închisoare. Tot satul îi ştia de frică. De data asta, însă, avea de făcut o banală cercetare în legătură cu furtul unor găini din Valea de Case. Maria s-a bucurat de data asta de prezenţa lui, întrevăzând ajutorul pe care acesta i-l va da în ceea ce avea de făcut. În câteva cuvinte îi explică lui Ghiţă situaţia şi îi dă de înţeles că vrea să le dea copiilor o lecţie. La rându-i, Ghiţă se prinde imediat în joc, vine la poartă, şi se răsteşte ameninţător: - Măi, derbedeilor, eu mă duc până în Valea de Case şi mă întorc cam într-un ceas. Să fiţi pregătiţi să vă duc la postul de jandarmi pentru 3 zile de închisoare, aţi înţeles? Ghiţă îşi interpretase rolul perfect şi şi-a văzut de drumul şi de treburile lui, lăsând în urmă doi copii tăcuţi, aşezaţi cuminţi pe treptele casei. Din când în când cei doi fraţi se uitau lung către Valea de Case, direcţia din care trebuia să se întoarcă Ghiţă, într-o tensiune sporită şi de explicaţiile Mariei, cum că afară este destul de cald, deci în beci, în arest, nu va fi foarte frig, dar că singura problemă ar fi şobolanii care noaptea se suie peste tine în pat şi te gâdilă pe la urechi şi pe la gură. Povestea cu şobolanii i-a făcut pe copii să încremenească de tot... -Ce ne facem, Ioane? -Cum adică, ce ne facem, Dorele, nu m-ai chemat tu să scoatem cercul din magazie? Recunoaşte, oalele s-au spart din cauza ta, ai lovit cercul prea tare, de aia a ajuns cu viteză drept peste oale! 173

- Dacă-i pe aşa, am să-i spun şi eu mamii cum ai băgat ţigarea aprinsă în ciocul cocoşului, ca să-l vezi cum fumează... - Dar atunci când tu ai turnat ţuică pe gâtul motanului de l-ai îmbătat, ai uitat? - Măcar recunoaşte că i-ai furat 4 lei lui nenea din buzunar când dormea... - Şi ce vrei să spui? Nu am cumpărat cu ei două lipii şi le-am mâncat, fiecare câte una? Soarele începea să asfinţească peste ploaia de reproşuri a celor doi şi tensiunea creştea odată cu întârzierea lui Ghiţă... - Măi, copii, ia veniţi voi la bucătărie, să mâncăm împreună, spune Maria. Avem lapte

covăsit, ouă la tigaie şi mămăliguţă aburindă şi moale... - Ce să mai mâncăm, lasă mămică, şi aşa te-am supărat destul... Nu ne arde nouă de mâncare, acuşi, acuşi, trebuie să apară fiara de Ghiţă ca să ne omoare... -Dragii mamei, eu m-am răzgândit; nu o să-l las eu pe Ghiţă să-mi ia copilaşii. Numai să încerce, că-i arăt eu lui! Fir'ar ei ai naibii cu cioburile şi cu hârburile lor de oale, să-mi las eu copiii la puşcărie pentru asta? Şi ţărănoiul ăla, nu putea să acopere oalele cu ceva? Las' c-aşa-i trebuie, data viitoare să le acopere, nu să ne bage pe noi la cheltuială... Lăsaţi tremuratul şi haideţi cu mama, uite, am parul pregătit şi am dat şi drumul la câine... Să poftească numai, nu am eu copii de dat nimănui! Ionel şi Dorel nu mai ştiau ce să creadă... „Luaţi şi mâncaţi fără frică, nu intră nimeni în curte să-mi ia copilaşii, mai ales pentru nişte
174

spurcăciuni de cioburi de oale!". O pace desăvârşită s-a instalat în familie din momentul acela, pace netulburată nici de venirea acasă a lui Onică, tatăl copiilor. În ciuda temerilor lor, copiii nu au avut parte de „marea şi usturătoarea lecţie" din partea tatălui, Maria nu-i pomenise nimic soţului ei în legătură cu micile incidente de pe parcursul zilei. Scenariul conceput de ea pentru a-i „ţine în priză" fusese mai mult decât o simplă pedeapsă, iar simplul fapt că nu pomenise nimic tatălui lor şi determinarea ei de „a nu-şi da copiii nimănui" fusese de natură să o transforme din mamă în cea mai sfântă icoană a vieţii lor. O altă „pacoste" avea să se abată, însă, asupra lor: şcoala şi domnişoarele Popescu! Şcoala primară ar trebui să însemne poveşti, cântece, dansuri, poezii frumoase cu animale şi păsări, joacă... Domnişoarele Popescu, una educatoare, cealaltă învăţătoare, nemăritate până la 40 de ani, transformaseră, însă, şcoala din Olăneşti într-un adevărat teatru de război. Joaca, cântecele, erau umbrite de prezenţa constantă a celor două domnişoare în şcoală. Copiii fuseseră împărţiţi în două, cei mici fiind luaţi în primire de domnişoara Lucica – o femeie de statură înaltă, cu mustaţă şi mult păr pe bărbie, pe care nimeni nu o văzuse vreodată zâmbind sau mângâind vreun copil. Avea, în schimb, o replică constantă: Faceţi linişte, staţi jos, linişte am zis! 175

„De ce nu ştiţi poezia cu vulpea? Nu v-am spus s-o învăţaţi? Dar cântecelul cu găina şi cocoşul, nici pe ăsta nu-l ştiţi? Bine, măi copii, numai la joacă şi la dezmăţ vă e gândul? Nu o să iasă nimic din voi, o să fiţi numai nişte haimanale, nişte hoţi şi nişte derbedei! Las' c-o să vedeţi voi...", şi, pe această ultimă replică, ieşea supărată din clasă. Secunde mai târziu copiii se precipitau să iasă afară din clasă, cu gândul la eternul mal al râului, confidentul secretelor lor, gazdă veşnic primitoare a bucuriei şi a vieţii care clocotea în ei... Veselia copiilor şi sfânta lor naivitate dădeau, parcă, o dimensiune sacră acestor fiinţe fragile, pentru care părinţii îşi creaseră un scop în viaţă pentru formarea lor. Cu un an mai mare ca Ionel, Dorel intrase în clasa I, având ca învăţătoare pe sora domnişoarei Lucica, Marioara Popescu. La fel ca şi sora ei, doamna învăţătoare era o femeie păroasă, cu mustăţi şi cu barbă, care-şi aroga demnitate de profesoară. De la bun început, Dorel avusese o dilemă: „De ce doamna învăţătoare vine la şcoală cu aceeaşi fustă cu volane şi cafturi?" Nedumerirea lui mersese încă şi mai departe... Întrebări precum „Copii, cât fac 4+3?", îşi găsiseră răspunsul, prin vocea lui Dorel, în reacţii spontane: „Mai pune mâna dracului pe carte şi învaţă şi tu, de ce ne tot întrebi pe noi?"... Sfânta lui naivitate fusese înţeleasă ca atare şi gustată chiar şi de directorul şcolii la vremea aceea, domnul Bâldea... 176

„Războiul" dintre copii şi domnişoarele Popescu se întinsese deja dincolo de graniţele şcolii... Tot ce le trecea prin minte se punea în aplicare! Se urcam pe gard, în spatele casei, şi cotcodăceau, ori aruncau cu pietre în câinele, legat sub cireş, al domnişoarelor Popescu... O dată au băgat o pungă de cafea bine strânsă la gură, cu o broască înăuntru, fix sub pragul uşii domnişoarelor... Când treceau pe stradă, erau acompaniate, din tufe, de miorlăituri, guiţături ori imitaţii: „Linişte, staţi jos... Linişte, am spus!"... Toate acestea însoţite de chicotelile

copiilor de pe ambele maluri ale râului... Constatarea bunicii, cum că „asta a mare, a lu' Popescu, vine la şcoală în aceeaşi rochie, cu volane şi colţuri, de parcă i-ar fi mâncat-o raţele", avea să declanşeze un alt val printre copii. Trecuseră anii, timpul se scurgea implacabil, vorba rămăsese în mentalitatea tinerelor generaţii, cert este că în momentul în care Marioara Popescu se străduia să le explice copiilor noţiuni referitoare la munţi, văi, dealuri ori ape – geografie – Dorel sare ca ars din bancă şi o întrerupe brusc: „Mai taci, dracului, că mă doare capu'! Dacă nu taci, te iau de fusta ta mâncată de raţe şi te arunc pe geam afară, păroaso şi mustăcioaso!" - Puişor, cine te-a învăţat pe tine să vorbeşti aşa?, întreabă învăţătoarea. - Cum cine? Nenea Aron... Zice că aveţi păr pe faţă, că sunteţi femei bătrâne şi nemăritate... Bune pedagoage, domnişoarele Popescu nu au purtat niciodată ranchiună copiilor pentru 177

această replică, auziseră mult mai multe şi mai gogonate la adresa lor (babe, pupezele din cireş, pădureţele, zgârcitele lui Popescu 'ăl bătrân). Reputaţia lor era aşa rea încât nimeni nu mai venea la ele la lucru – se ştia că erau foarte zgârcite şi că aveau obiceiul de a se certa cu muncitorii la sfârşitul lucrării şi de a-i alunga neplătiţi. Parte a unui grup de copii veseli, zburdalnici, puşi tot timpul pe şotii şi colecţionari – oarecum involuntari – de vorbe de duh, înjurături, epitete, porecle şi imitaţii, Ionel şi Dorel se eliberau, în felul lor copilăresc, de stresul creat în şcoală de domnişoarele Popescu, prin farsele lor inocente... Toate aceste întâmplări legate de nepoţii mei năzdrăvani au rădăcini reale şi au fost gustate, la vremea lor, ca adevărate delicii ale copilăriei. Mi-am permis să fac mici schimbări, care nu afectează nicidecum cursul natural al poveştii şi am încercat să evit vocabularul colorat şi suculent folosit de ei. Niciodată nu au rămas datori cu replica, însă, în cei mai duri termeni posibili! Peste ani, însă, Ionel şi Dorel aveau să se metamorfozeze în oameni împliniţi, la casele lor, cu şcoli terminate şi cu armata făcută, respectaţi şi stimaţi în colectivitate. Legătura lor de sânge avea să genereze profesori, academicieni, ingineri şi arhitecţi. Frânturile mele de amintiri merg către ei, către familia Stroescu-Olănescu, familii care, unite, au constituit un model etic pentru toată 178

comunitatea Olăneştiului. Doresc ca rândurile aşternute aici să se poată constitui, cândva, într-o punte de legătură între nepoţii mei din Cuhureşti şi cei din Olăneşti, într-o legătură de suflet şi de rudenie între oameni atât de depărtaţi şi, totuşi, atât de apropiaţi. Închin şi mă înclin nepoţilor şi strănepoţilor mei care m-au adoptat ca fiind a lor, pe cea mai înaltă treaptă a preţuirii.

179

Ţuică cu cifră octanică

Pregătirile pentru cununia lui Costel, la care eram naşă, începuseră de luni, toată familia fiind implicată, de la bun început, în laboriosul proces. Sarcinile fuseseră împărţite metodic, fiecare ştia ce are de făcut ori ce are de adus. Victor, vărul mai mare al lui Costel, spre exemplu, fusese desemnat responsabilul cu ţuica, pentru că, după propriile-i spuse, nici măcar nu aveam idee cam cât de straşnică e ţuica de care o să facă el rost. 'Vineri plec cu Căpraru la Marcea, lângă Ioneşti, şi luăm ţuica direct din pivniţa gospodarului'.

180

Înarmaţi cu cele două bidoane de 20 de litri luate din magazia C.A.P.-ului, vineri, conform programului, cei doi se prezentau la Marcea, acolo unde, după degustările de rigoare şi aprecierile laudative la adresa mărfii: 'Coniac, nu alta, ce culoare, ce tărie!' ori inevitabilele

dubii ale conaisseur-ilor: ‘A ce miroase? a dud sau a brad?’, încărcau recipienţii, plăteau marfa şi se întorceau, glorioşi, acasă, depozitând, la sosire, bidoanele pline, în acelaşi loc de unde le luaseră goale, pentru mai multă siguranţă… Duminică, preţiosul lichid era tras în sticle de jumătate de litru şi aranjat frumos pe mese, spre marea mândrie a lui Victor: ‘Vezi, naşă? Vezi ce frumos m-am descurcat? Uită-te şi dumneata cum stau aranjate pe masă, ca soldăţeii, mai mare dragul!’. ‘Eu cred, naşă’, continuă el, ‘că o să iasă mulţi bani pentru Costel, am invitat tot satul la nuntă, o să fie un dar pe măsură…’. ‘Bravo, Victoraş, bună treabă’, zic eu, ‘să dea Dumnezeu să fie totul bine!’ Nu apucasem să-mi termin fraza încărcată de speranţă, că maşina lui Dodel, încărcată cu platouri de salată boeuf, trăgea în faţa căminului cultural. ‘Păi bine, măi Victoraş’, zic eu, ‘ce planuri v-aţi făcut, aveţi de gând să le daţi la oameni numai salată boeuf?’ ‘Ia mai dă-i dracului, naşă’, răspunde el indiferent, ‘ce, vin la nuntă să se ghiftuie? I-am 181

chemat de plăcere, să se bucure şi ei laolaltă cu noi şi poate strângem şi un bănuţ pentru văru’ Costel, aşa, ca de început de drum!’ ‘Am glumit, Victore’, m-am grăbit eu să-l liniştesc, ‘nu o să lipsească nimic din meniu, pregătirile sunt complete şi, în plus, muzica asta e minunată!’ ‘Păi sigur, tanti, cum să nu fie, tot eu am aranjat şi cu muzica… Nu vedeţi că toţi se bazează numai pe mine? Dacă nu eram eu să mă ocup de organizare şi acum umblau ăştia pe aici ca muştele fără cap, Costel nu mai pupa muzică la nuntă, şi, în general, s-ar fi ales praful de tot…’ ‘Victore’, zic eu, intuind cam încotro se îndrepta discuţia şi încercând să-l temperez, ‘ştiu că eşti un băiat extraordinar, cu suflet de aur şi că vrei să-i descurci pe toţi, dar ai şi tu o meteahnă a ta: prea le înfloreşti, îngheaţă apele, zău!’ ‘Ei, le înfloresc!’ răspunde Victor, într-un elan de nestăvilit, ‘dumneata poate nu ştii că la serviciu directorul meu ar fi pierdut fără mine, numai eu mă zbat şi mă ocup de toate… Ori când a fost cu împărţirea loturilor pe Valea de Case, dacă nu eram eu ce se făcea? Nimic!’ Erau ceasurile 1.00 la amiază, plecam la Primărie, apoi la Biserică şi, după ce toate formalităţile şi ceremoniile fuseseră încheiate, ne întorceam la Căminul Cultural, pentru petrecerea de nuntă. Victor, pe care-l numisem personal 182

maestru de ceremonii, respectase întocmai protocolul: chiote, pâine şi sare, muzică, în fine, tot tacâmul necesar pentru a-i face pe invitaţi să se simtă bine primiţi. Totul frumos aranjat, de sărbătoare, cognac-ul de Marcea sclipind vesel în sticlele de jumătate plasate în faţa fiecărei perechi. Când… ‘Ce mama dracului se petrece aici, dom’le?’, se aude o voce, ‘uite-l pe ăla din marginea mesei, vomită şi scuipă de când s-a aşezat la masă…’ ‘Ei’, răspunde cineva, ‘i s-o fi făcut rău, e de înţeles pe căldura asta’… ‘Dar ăia din capătul celălalt ce dracu’ au? Sunt nervoşi, trântesc paharele de masă, scuipă şi râgâie… Orişicât, înseamnă că sunt buni creştini, eu nu ştiam că sunt atâţia sfinţi în calendar pe câţi au reuşit ei să pomenească în câteva minute…’ Neliniştea mea se amplifica odată cu rumoarea din sala căminului şi nici măcar nu a fost nevoie să investighez fenomenul; explicaţia a venit, în scurt timp, tot din comentariile nervoase ale mesenilor: ‘Nu vă e ruşine să puneţi aşa ceva pe masă? Ţuica asta pute a motorină, a gaz… Aveam alte aşteptări de la cea mai distinsă familie din Olăneşti… Vă bateţi joc de noi?’ ‘Oameni buni’, zic eu, încercând să potolesc spiritele, ‘poate vi s-a părut, ori poate o fi scăpat vreun pahar ori vreo sticlă în care a fost motorină…’ ‘Nu, zău, naşă-mare, ia pofteşte dumneata şi gustă din paharul meu… Ei, cum ţi se pare?’ 183

Prinsă în capcana degustărilor fără de sfârşit (ia şi de la mine, naşă, gustă şi de la mine) începusem să mă clatin pe picioare de oboseală, de căldură, de nervi şi de gustul imposibil al ţuicii amestecate cu gaz, când nepotul meu, Doanţă, vărul lui Costel, a intervenit salvator, atrăgându-şi furia mesenilor asupra lui… ‘Bine, măi băiete, tu, care eşti student pe la academii, ia gustă tu de aici şi zi-mi dacă asta e ţuică!’ Încercam să gândesc lucid prin tot

aburul ăla de distilerie/benzinărie care îmi întuneca mintea şi brusc am avut o revelaţie: Victor! El luase ţuica, el trebuia să ştie ce se întâmplase… ‘Grijania şi parastasul ăluia care ne-a făcut-o!’ a explodat Victoraş, ‘ştiu cine e, naşă, să nu ai nici o grijă, pun eu mâna pe el’ (la vremea aceea bănuia un vecin). Tot el avea să dreagă busuiocul, în timp ce eu şi cu Doanţă nu pridideam a ne cere scuze invitaţilor. ‘Oameni buni’, se adresă el mesenilor, suit pe un scaun ca să fie auzit de toată lumea, ‘nu părăsiţi petrecerea, masa abia a început, avem tot ce trebuie: sarmale, fripturi, tort, cozonaci şi berea o să curgă în valuri până dimineaţă… Salata a fost numai aperitivul…’ Oamenii se întorceau treptat-treptat la locurile lor, masa se umplea de bucate, orchestra începea să se desfăşoare, berea curgea din abundenţă… Cu mine şi cu Doanţă însă, ceva era în neregulă, din moment ce cumnata mea constata că suntem ‘albi la faţă ca varul’ şi ne uităm ‘cruciş, 184

precum curca-n lemne’… ‘Cum ai vrea, mamă, să arătăm, după atâta ţuică cu gaz în noi?’, răbufni Doanţă, încercând să se adune, oarecum… ‘Fă ceva dacă nu vrei să ne vezi pe amândoi morţi aici, ne e rău de nu ne vedem…’ ‘Ştiţi ce?’, preluă cumnata mea iniţiativa, ‘voi doi ieşiţi acum, afară, la aer, urgent… Eu mă reped până acasă să vă fac o cafea bine-simţită!’ …Prima gură de aer curat fusese, ce-i drept, de natură să ne revigoreze niţel, cât să ne năpustim spre cel mai apropiat pâlc de iarbă şi să ne scoatem otrava din organism. Câteva cafele mai târziu ne remontaserăm suficient şi reveneam la petrecere. Episodul cu pricina începuse să se estompeze, distracţia era în toi, lumea se destinsese şi ne simţeam bine, când Căpraru se apropie de mine, cu un aer enigmatic… ‘Naşă-mare’, începu el, vag subversiv, ‘m-am gândit bine şi am hotărât să v-o spun p-aia dreaptă’… ‘Ia zi-i, nea Căprarule, ce e?’, răspund eu, complet destinsă şi hotărâtă, în acelaşi timp, să nu las nimic să-mi strice buna dispoziţie. ‘Când am plecat cu Victor la Marcea, după ţuică, ne-am dus cu vase potrivite; ştii dumneata, ălea două bidoane de 20 de litri, pe care le-am luat pe furiş din magazia C.A.P-ului… Cine dracu’ să se fi gândit să le verifice când le-am luat de acolo, zăceau aruncate aiurea, pe un raft, de unde să ştim că în ele se depozita benzina şi motorina pentru 185

tractoarele C.A.P.-ului?’ ‘Pe mine să nu vă supăraţi’, continuă el pe acelaşi ton, ‘eu aveam grija maşinii mele, nu m-am amestecat defel în târguiala lui Victor cu gospodarul ăla de la Marcea… Ce-i drept, naşă, pe drumul încoace mă trăznea un damf ciudat de gaz, dar nu l-am pus pe seama bidoanelor de ţuică, credeam că vine de la exploatările alea de pe Valea Drăgăşaniului… Îmi pare rău, zău, că nu mi-am dat seama, nu aş fi adus eu aşa ceva la nunta lui Costel…’ Nici nu terminase omul bine confesiunea şi îl reperam pe Victor plimbându-se important printre mese, cu o sticlă de bere în mână şi, ghinionul lui! se îndrepta aţă către masa noastră… ‘Ia dă-te mai aproape, Victoraş’, zic eu zâmbind amabil şi încercând din răsputeri să-mi alung din minte cura forţată de ţuică cu gaz pe care o făcusem mai devreme, cu de-a sila… ‘Ce e tanti, ce s-a mai întâmplat?’, spune Victoraş al meu, complet inocent. ‘Bine, măi, prăpăditule, tu nu ai fost în stare să verifici bidoanele alea, să le miroşi, înainte de a le umple cu ţuică? Aveau gaz în ele, Victore…’ ‘De ce mă faci prăpădit, tanti naşă?’, reacţionă Victor, cu o violenţă la care, sinceră să fiu, nu mă aşteptam de la unul care se ştia sigur cu musca pe căciulă. ‘O dau în paştele mă-sii de treabă şi plec imediat acasă!’ ‘De o săptămână’, îşi reluă el peroraţia, ‘de o săptămână încheiată trag toţi de mine în toate părţile… Victoraş, trebuie făcut şi cortul, ai tu grijă 186

de prelate, de scânduri, de cuie, de scaune, de mese… Victoraş, mamă, nu uita să vorbeşti la restaurant pentru meniu şi vezi cum faci cu aranjatul invitaţilor… Victoraş, vorbeşte tu cu Lica şi cu fetele să se ocupe de camere… Victoraş, mai treci tu o dată pe la nea Mitrache, asigură-te că nu rămânem fără muzică… Victoraş aia, Victoraş ailaltă, aleargă prostul de Victor în sus şi în jos ca toată lumea să fie mulţumită... Toţi îşi dau cu părerea, propun, împart

sfaturi, numai Victoraş e responsabil cu alergătura!' 'Păi nu sunt eu cel mai mare prost?', se întrebă el, retoric, aruncând o privire de om neînţeles asupra cinstitei adunări. 'Şi mă mai faceţi, pe deasupra, şi prăpădit? Să fie al dracului ăla care o să să vă mai ajute cu ceva, puteţi să vă căsătoriţi cu toţii, cu cine vreţi, când vreţi, pe mine nu mă mai prindeţi, nu mă mai bag… Mama, dacă ar fi să se mărite, nu aş ridica un băţ!' 'Cum, Victore', se auzi o voce neutră, 'maică-ta are de gând să se mărite?' 'Ei, zisei şi eu, aşa, în glumă, şi v-aţi repezit să vă legaţi de vorbele mele… Ţineţi minte: nu o să mă mai prindeţi pe post de hamal ori de servitor! De acum încolo o să vin şi eu ca boierul, atunci când începe masa. Punct!' 'La urma-urmei', reveni el, sufocându-se de indignare, 'ce e cu tot scandalul ăsta pentru nişte ţuică cu gust de gaz? Nu a fost un cap de ţară, tot eu am dres treburile, nu meritam atâtea înjurături, am rezolvat cu berea, am încărcat mesele cu bucate, ce mai vreţi de la mine? Când merge ceva

prost, Victor, numai el e de vină! Când toate merg ca unse îmi aud vreun cuvânt de laudă?...Nuuuu!' Şi-ar fi continuat discursul, fireşte, dacă nu aveam buna inspiraţie să intervin… 'Lasă, Victoraş, nu te ambala, toată lumea ştie că tu eşti sarea şi piperul familiei, a fost o greşeală, crezi că a pus-o cineva la inimă?' Mica scânteie de ceartă fusese înăbuşită, toată lumea se întorcea, aşadar, la distracţie, fără să fie rănite orgolii… Tinerii căsătoriţi aveau să strângă o mică avere de început de drum tot graţie lui Victor, care se ridicase la înălţimea situaţiei, anunţând darul şi determinând astfel pe cei mai reticenţi să bage mai adânc mâinile în buzunare. Pe fundalul efervescent al petrecerii care se prelungea până la răsăritul soarelui, ca-n poveşti, două personaje, două pete vii de culoare, aveau să se distingă, de departe: Victor – prezent peste tot cu o glumă, cu un banc, cu o poveste ori cu o remarcă acidă, suficiente ca să învioreze atmosfera acolo unde era cazul şi nepoata mea – studentă în anul I la vremea aceea, care nu ştiu să fi stat o clipă locului, a dansat toată noaptea fără să dea nici cel mai mic semn de oboseală, iar dimineaţa, când petrecerea s-a încheiat, era proaspătă de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Sfântă şi minunată tinereţe! …Poate cel mai bine, însă, avea să rezume această petrecere cu peripeţii soţul meu, la ceva timp după ce ecourile ei se vor fi stins: mireasa era cam urâţică; tonele de salată boeuf şi ţuica cu gaz 188

ne-au afectat serios imaginea; Victor, în ciuda gurii lui bogate şi a lăudăroşeniei emblematice, a reuşit să dreagă onorabil busuiocul, însufleţind şi întreţinând atmosfera… Peste toate se suprapune, totuşi, remarca lui Victoraş, după ce Costel, proaspăt căsătorit, îşi cumpărase casă: 'Gazul aduce noroc în căsnicie, bă, aşa să ştiţi, fir-aţi ai dracului de bârfitori! Vă salut!'

Costel

- conductor la C.F.R. 'Ce faci aici, Costele? Ce-i cu mormanul ăsta de hârtii mototolite, ce e cu chitanţierul ăsta pe masă?', reacţionasem eu atunci când, abia sosită acasă, constatasem că avem musafiri. 'Aveţi puţină răbdare, tanti, vă explic numaidecât… Să vedeţi ce necaz s-a abătut asupra mea'… Vizibil preocupat, Costel relua discuţia după o scurtă pauză, parcă pentru a-şi trage sufletul. 'Eu am fost angajat la C.F.R. odată cu prietenul meu Matei, îl ştiţi dumneavoastră, ăla din Ioneşti… Am fost repartizaţi pe cursele feroviare Râmnicu Vâlcea – Sibiu retur şi Râmnicu Vâlcea – Craiova retur; sarcina noastră era să verificăm călătorii dacă au bilete… La scurt timp învăţasem ce înseamnă să 189

călătoreşti cu naşu', pe blat sau de-a moaca. Călătorii care plecau din Râmnicu Vâlcea ştiau de mult lecţia, nici nu mai treceau pe la casa de bilete, aranjau la faţa locului, cu naşul… Toată lumea era mulţumită, eu şi cu Matei câştigam în popularitate, nu aveam tarif fix, nu ne lăcomeam, ne mulţumeam cu ce ne pica prin buzunare!' 'Nu am înţeles absolut nimic, Costele, spune odată în ce bucluc ai intrat!' 'Staţi să vedeţi, tanti, ce întorsătură urâtă au luat

lucrurile! Cineva ne-a reclamat la direcţie, tovarăşa Lucica de la casa de bilete a fost chemată de urgenţă în audienţă la tovarăşul Rădulescu, şeful gării adică, şi atunci când te cheamă tocmai şeful gării în audienţă sunt două alternative: ori te alegi cu o săpuneală zdravănă, ori ţi se pune în vedere că, de la data de 15 a lunii următoare eşti concediat… Nu a fost cazul tovarăşei Lucica, dânsa fusese chemată la direcţie pentru a explica un fenomen bizar… Bunăoară, cum îşi explica dânsa că în plin sezon, atunci când vagoanele gemeau de călători, încasările din bilete scăzuseră la mai puţin de jumătate? Ori poate dânsa era mulţumită că nu fusese foarte solicitată la casă şi câştigase timp pentru a-şi lectura romanele de dragoste…' 'După cum vă închipuiţi, tanti, femeia a încercat să se dezvinovăţească; avea ea o bănuială cum că mulţi călători se suie în tren fără bilet…Bine, bine, ar fi zis tovarăşul Rădulescu, dar ăştia, conductorii, ce păzesc? Păi şi dacă îi prind, tovarăşe, replicase Lucica, se aranjează totul pe loc…' 190

'Aha!' tunase tovarăşul şef, 'mi se confirmă bănuielile, prăpădiţii ăia doi confundă trenul cu moşia mă-sii, ori de câte ori ies din tură sunt la bufetul gării, de unde scot ei atâţia bani? Am declaraţii peste declaraţii de la diverşi inşi care afirmă că nu şi-au cumpărat niciodată bilet şi că au călătorit la înţelegere cu naşul pe ruta ăstora…Ştii ce, tovarăşă, ia verifică dumneata graficul, dacă poimâine ăştia doi sunt liberi anunţă-i ca la prima oră să se prezinte la mine-n birou…' 'Ghinion, tanti', reluă Costel povestirea, 'eram liberi miercuri dimineaţa, aşa că ne-am prezentat, spăşiţi, la tovarăşul Rădulescu…Daţi-vă mai aproape, ne zice, am o vorbă cu voi… Şi, în timp ce ne aşezam cu fereală în scaune: Bine, măi derbedeilor, aşa furaţi voi Căile Ferate Române şi Statul? De ce nu am nici măcar un raport pe masă cu amenzi date călătorilor fără bilet? Toată vara aţi făcut ciubucuri… Ştiţi, noi am vrut… am încercat eu să dau un răspuns, dar mi-a tăiat-o scurt: gura, aveţi noroc că sunteţi la prima abatere şi eu sunt un om bun. Dacă vreţi să rămâneţi în C.F.R. şi să nu înfundaţi puşcăria, o să tăiaţi amenzi până recuperaţi suma pe care aţi ciupit-o, vreau să văd pe biroul meu, după fiecare cursă, un raport clar, cu cel puţin 5-10 amenzi. Şi nu vă amăgiţi, sunt cu ochii pe voi…' 'Să înţeleg, Costele', zisei eu, dumirită de acum, 'că tot mormanul ăsta de hârtii mototolite sunt de fapt amenzi tăiate pentru persoane inventate, cu sume scoase din burtă… Sunteţi nebuni? De ce aţi face aşa ceva? Cu ce bani o să 191

acoperiţi amenzile astea?' 'Nici o grijă, tanti', zâmbi Costel, 'îi punem din buzunar şi credeţi-mă, merită, la C.F.R. dacă nu curge, pică, nu-ţi mor copiii de foame, nicăieri nu găseşti un serviciu mai bun ca aici…Şi, pe de altă parte, trebuie să-i demonstrăm tovarăşului Rădulescu că ne-am îndreptat şi că suntem vigilenţi, a doua oară nu ne mai iartă!' Cu atât mai mult cu cât se ştiau de acum curaţi, convocarea în biroul tovarăşului Rădulescu, lansată, evident, de tovarăşa Lucica, căzuse precum trăznetul asupra celor doi… Repetând involuntar paşii de la întâlnirea anterioară, aşteptau cuminţi la uşă, erau poftiţi înăuntru şi invitaţi să ia loc. 'Am studiat dosarele angajaţilor C.F.R.', începu tovarăşul Rădulescu, 'şi am constatat că voi doi aveţi numai 7 clase elementare de studii… Este obligatoriu ca toţi angajaţii noştri să aibă liceul terminat aşa că, măi băieţi, vă pregătiţi dosarele pentru înscrierea la cursurile serale, din septembrie mergeţi la cursuri… Nu vreau să ştiu cu cine aranjaţi ori cum vă descurcaţi, rezolvaţi voi treaba, sunteţi foarte pricepuţi la şmecherii din câte am văzut… Dacă nu rezolvaţi, sunt grămadă cei cu liceul terminat care vor să fie angajaţi pe posturile voastre… Atât am avut să vă spun. La treabă, acum!' 'Straşnic om nea Florea, ai văzut ce repede s-a mişcat?' exclamă Costel, câteva luni mai târziu, atunci când se văzuseră înscrişi la cursuri. 'A 192

apelat la oamenii lui, la şefii lui, ce mai contează, se cheamă că suntem la liceu!' 'Dacă nu-i aduceai tu pe Indira şi pe Ghandi şi dacă nu mă înfiinţam eu cu burduhoasa de la Ioneşti şi cu

sacul cu mălai, mai vedeam noi înscriere la Paştele Cailor', constată Matei, sec. 'Apropo, eu ştiu de ce-i spun la damigeană burduhoasă: e mare, e rotundă şi are 20 de litri… Ţie ce ţi-a venit de ai dat numele ălea pocite curcanilor?' 'Pe vremea când erau puişori', zîmbi Costel, 'am auzit la radio cum că există nişte împăraţi cu numele astea, prin Japonia, Turcia, India, ori aşa ceva, cert e că s-au certat cu americanii şi într-o bună-dimineaţă au fost găsiţi morţi amândoi… Mi-a părut rău de ei, să moară fără popă, fără împărtăşanie şi, ca un bun creştin, mi-am botezat curcanii cu numele lor, unul Indira, celălalt Ghandi…' Îmbrăcaţi în uniforme C.F.R., modeşti şi spirituali, Costel şi Matei se îmbarcaseră, deci, în marea aventură a liceului. Îşi câştigaseră stima colegilor şi a corpului profesoral în primul rând prin punctualitate; nu lipseau niciodată de la cursuri şi anunţaseră că dacă întârzie la prima oră de cursuri este din cauză că trenul avea întârziere… Mai mult, stabiliseră un cod cu mecanicul de locomotivă: la sosirea în Râmnicu Vâlcea, atunci când cursa întârziase, mecanicul suna sirena lung, astfel încât profesorii să ştie că în 5-10 minute Matei şi Costel vor apărea la clasă. Se încadraseră foarte bine în 193

colectivul clasei, se împrieteniseră cu toată lumea şi pentru colegi, deopotrivă cu profesorii, nu era mai mare plăcere decât să asculte întâmplările prin care cei doi trecuseră în timpul drumului. 'Treci la tablă, Costele', spune, la un moment dat, profesorul de matematică. 'Trec, cum nu, tovarăşe profesor, dar să ştiţi că numai de rădăcini pătrate ori ridicarea numerelor la putere nu-mi arde mie acum; plânge sufletul în mine de supărare!' 'Aoleu', zice profesorul, 'ce necazuri te apasă, măi Costele?' 'Păi, se căsătoreşte nevastă-mea…', zice Costel, cu obidă. Şi apoi, adresându-se clasei, ce izbucnise în râs: 'Ce râdeţi, măi, de necazul omului, numai eu ştiu ce e în sufletul meu!' 'Între mine şi nevastă-mea, Olguţa, a intervenit acum vreo doi ani o ruptură, nu mai comunicam ca soţ şi soţie… Duminică m-am trezit cu ea la poartă: Costele, nu te supăra, eu m-am hotărât să mă recăsătoresc cu Dumitru, mecanicul de la I.R.T.A, aş vrea să vin mâine să-mi iau lucrurile mele…' 'Vai de mine, am zis eu, cum să mă supăr? Vino şi luaţi-le liniştiţi… Uite, ca şi cadou de casă nouă din partea mea, luaţi şi mobila de bucătărie, luaţi bicicleta şi televizorul şi, pe deasupra, alegeţivă un purcel şi zece găini, ale voastre să fie!' 'Pentru că eu, domnule profesor', zise Costel după câteva clipe de tăcere, 'am o filozofie a mea, filozofie de om de ţară: cunoşti o femeie, o iubeşti şi 194

dacă peste ani intervin discuţii şi neînţelegeri te desparţi de ea civilizat, cu prietenie, fără scandal, fără certuri, poate aşa a fost dat de la Dumnezeu să fie… În ceea ce mă priveşte o voi ajuta pe Olguţa ori de câte ori va avea nevoie de mine, am petrecut ani buni împreună!' 'Frumoasă lecţie de viaţă, Costele!' …Anii treceau, Costel ajunsese în prag de absolvire a liceului, munca mergea ca pe roate, tovarăşul Rădulescu devenise naşul celor doi băieţi, care aveau grijă să-i mai aducă un plocon la o zi mare, pentru că dacă erai isteţ, la C.F.R. se mânca o pâine bună, mare şi moale… Nea Florea fusese la rându-i băiat de treabă şi îi ajutase pe cei doi să treacă de ultimul an de liciu şi să-şi ia diploma de bacalaureat. 'Ce mai zici, Costele, cum mai e viaţa?' se auzi o voce din rândul sătenilor adunaţi în faţa magazinului. 'Bine, cum să fie', replică el, 'am o slujbă bună la C.F.R., am liciul şi diploma în buzunar, nu rezem gardul ca alţii şi nu stau cu mâna-ntinsă la Guvern…' 'Da' de politică ce zici?' 'Nu le am eu cu politica', dădu el din mână a lehamite, 'eu atâta ştiu: dacă lumea nu moare de foame atunci politica e bună, cine dă pâinea mai mare ăla să conducă!' Peste ani şi ani aveam să mă întâlnesc cu Costel şi cu Matei pe Bulevardul Gării; veneau de la naşul lor, domnul Rădulescu, îi duseseră câteva 195

bunătăţi pentru Crăciun… 'Cum să nu ne gândim la dânsul, tanti, ne-a fost ca un părinte, ne-a certat, ne-a sancţionat, ne-a obligat să facem liciul, dar a scos oameni din noi… De când s-a pensionat stă într-o cămăruţă fără sobă, deasupra Gării, într o margine de pod…Cucoana nu a

lucrat, e bolnavă, trăiesc numai din pensia naşului… Binele, tanti, trebuie răsplătit cu recunoştinţă, răul trebuie dat uitării şi iertat, aşa trebuie să vedem viaţa!' 'Sunt mândră de tine nepoate', am zis eu. Şi chiar eram mândră de sufletul lui curat…

Au sosit nepoatele în vacanţă!
-Bine aţi venit, nepoţelele mamei dragi! V-am pregătit camera din faţă, cu vedere spre pădure, am aranjat şi balconul ca să vă simţiţi cât mai bine... Cât despre mâncare, am eu grijă să nu vă lipsească absolut nimic! - Ochei, ochei!, zic Cici şi Mimi. - Facem noi rost şi de aşa ceva, zic eu. Fetele au bufnit în râs, privindu-mă cu un fel de compătimire. „Deh, las-o, ce să-i ceri!" Primele zile, nepoatele mele nu prea au mâncat. „Aşa-i când schimbi clima", am gândit eu, „nu-i nimic, se vor deprinde pe parcurs!". - Tuşică, mă întreabă una dintre ele, nu aveţi jacuzzi? - Ce să facem cu ele, maică, nu avem grădina 196

plină de legume? Or fi ele bune la gust, dar tot mai bune sunt plăcintele şi alivencile noastre... - Ce zici, Cici, de atâta înapoiere?, zâmbi Mimi. Dar alivencile ce mai sunt, tuşico? - Ce să fie, iaca, un fel de coptură moldovenească! Făină de păpuşoi cu făină de grâu în părţi egale, le amesteci bine cu chişleac proaspăt (lapte închegat), o linguriţă de bicarbonat şi faci un aluat mai subţire. Pui aluatul în tăvi bine unse cu unt şi-l coci în cuptorul de lemne bine încins. Când le scoţi, calde şi puhabe (pufoase), miros a flori de câmp! - Nu cred că mami o să ne dea voie să mâncăm aşa ceva, tuşică! Părinţii ne iau tot felul de bunătăţi de la magazin: banane, chivi, fastfuduri, sticsuri... Nu ne supărăm, dar ne pare rău când vedem cum trăiţi: cu porci, cu vaca, cu turmele de găini, raţe şi gâşte, care fac gălăgie, murdărie şi infecţie! Cici rămăsese foarte afectată de ce văzuse în grădină. - Mimi, nu o să-ţi vină să crezi! Toată grădina miroase a bălegar! Unchiul a aruncat tot bălegarul şi gunoiul din grajduri în grădină... Toate legumele au crescut mari şi murdare, roşiile şi morcovii sunt mari precum dovlecii! Mă întreb cum pot oamenii ăştia să consume legume crescute şi scoase dintr-un pământ murdar şi plin de bălegar. Pe unele le mănâncă în aceeaşi zi în care le-au cules, nu fac ca americanii, să le conserve cu chimicale şi tehnici avansate! - Tu nu vezi, dragă, că mami a noastră ne aduce de la magazin pungi cu roşii sau morcovi 197

mici, toate de aceeaşi mărime, curate şi spălate? Toate legumele şi fructele luate de la magazin sunt mişto faţă de astea crescute în bălegar... - Poftiţi la masă, fetelor, am răsturnat mămăliga pe cârpătorul (fundul) de lemn, e galbenă ca oul şi fierbinte, te îmbată aburul, nu alta! Aveţi aici, în castronul ăsta, brânză de vaci cu smântână, dincoace un boţ de unt, iar aici nişte ouă prăjite cu jumări de porc! - Vai, tuşică, matale vrei să ne îmbolnăveşti! O să gustăm numai puţină brânză de vaci, celelalte sunt alimente nepermise, pline de colesterol şi de fel de fel de microbi... Uită-te la smântâna asta, nu vezi că e gălbuie la culoare? Trebuie că este veche şi alterată... - Vai de mine, fetele mamei, la noi, la ţară, smântâna gălbuie arată că laptele e gras şi joiana sănătoasă! Spune şi tu, Dumitre, fetelor, cum e la noi la ţară! După o lungă tăcere şi adâncă meditaţie, unchiul Dumitru li se adresează nepoatelor: - Măi fetelor, ce e cu atâta sclifoseală, fiţăraie şi mofturi, care mai de care? Mama voastră a stat aici, la noi, până s-a măritat... De când a luat postul ăsta de contabilă, însă, s-a boierit de nu o mai recunoşti! Ia să-mi spuneţi voi mie ce învăţaţi şi la ce şcoală învăţaţi... - Noi învăţăm la colegiu, unchiule! - Hai, nu mă înnebuniţi! Şi, mă rog, cum se numeşte colegiul ăsta al vostru? - Vasile Alecsandri! - Şi cine a fost Vasile Alecsandri, puteţi să-mi 198

spuneţi? - Cum, nu ştii, unchiule? se mirară ele. A fost conducătorul Moldovei vreme de peste 400 de ani... - Nu, zău, atât de mult a trăit Vasile Alecsandri?, zâmbi Dumitru. - Cine ştie, unchiule... Nouă nu ne-a zis nimeni nimic! - Măi fetelor, eu nu am decât 4 clase primare, dar dascălul meu ne-a învăţat că Vasile Alecsandri a fost un mare cărturar român, scria cărţi,

poezii... - Ei, asta era atunci, pe vremea dumitale, acum avem lucruri mult mai interesante... - Da' voi de bacaloriat aţi auzit? - Am auzit, dar nu ne trebuie nouă aşa ceva! Mami şi tati ne ajută să ajungem top modeluri sau vendete, ca Andreea Marin sau Mihaela Rădulescu; vezi matale, aceste vendete au câştigat bani mulţi şi s-au căsătorit cu milionari cu maşini mişto şi cul, nu altceva! Tati şi mami ne-au spus că avem şi talent la muzică, chiar suntem mari megalomane; ştim multe cântece ale lui Maicăl Gecson, Gaga, precum şi ale lui Adrian Minune, care face zilnic turnee în judeţele din străinătate ale ţării noastre... Are la bani!... Şi face şouri mişto de tot! Săptămânal mergem la jacuzi şi la fisnes, ca să fim pregătite pentru Holivud... - Şi ce faceţi voi, maică, la fisnesu' ăsta? - Cum, ce facem? Gimnastică şi mesaje... Mesaje la coapse, la gât, la umeri şi la glezne... Roberto a zis că în luna mai vine să ne ia şi să ne ducă la şcoala de artiste de la Holivud; tati i-a dat şi 5000 de dolari ca să plătească taxele de înscriere... Roberto nu a mai apărut de atunci, dar va veni cu siguranţă să ia şi restul de 5000 de dolari pentru 199

taxele şcolare... - După mintea mea, eu cred că Roberto ăsta e un şmecher de Bucureşti şi v-a fraierit de 5000 de dolari! O să mai vină la paştele cailor, puneţi cruce la bani, omul a fost mişto şi cul! - Vai, unchiule, cum porţi vorbi aşa de un artist, de un cântăreţ? Vorbeşte în italiană şi a cântat chiar şi la concurs la Santaremon! Ne-a povestit chiar el cum a fost acolo... - Fetelor, mă înnebuniţi de tot! Cum puteţi să vă încredeţi în şmecherii ăştia de Ferentari, care mestecă şi repetă 10 fraze în italiană de crezi că sunt italieni de când lumea? Vă dau un sfat: ţineţi-vă de şcoală, puneţi mâna pe carte şi lăsaţi fumurile! Mai bine căutaţi-vă ceva de lucru! Uite, la noi, băiatul Tănăsoaiei a lucrat paznic la o magazie, a învăţat şi a luat bacaloriatul cu 10... - Ei, unchiule, ca ăsta sunt mulţi proşti care nu cunosc ce e viaţa... Nu merge ca discotecă, nu vrea să meargă cu noi, la net, nu ştie ce gioburi apar, nu e... modern! Citeşte numai vechituri, de unu' Goga, de Coşbuc, de Caragiale, nişte moşnegi învechiţi şi prăfuiţi. Noi citim „Click" şi „VIP", care ne ajută foarte mult la cultura şi cunoaşterea vieţii... - Nu ştiu dacă net şi giob ăştia or fi oameni serioşi, în zilele noastre mulţi promit, dar puţini se ţin de cuvânt... Nu cumva şi ăştia să fie tot de prin Ferentari! - Mare ruşine, unchiule, să nu ştii ce înseamnă net sau giob! - Nici nu e nevoie, am vecini buni, care mă ajută ori de câte ori am nevoie, ce să caute la mine ăştia doi? 200

- Hai, Cici, să mergem mai bine acasă, nu pot suporta când văd câtă lipsă de incultură are unchiu'! - Adevărată lipsă de incultură, Mimi! - Oamenii din sat, zâmbi unchiul Dumitru, învăţătorii şi chiar şi nevastă-mea spun că sunt un om cult... Spuneţi şi dumneavoastră, pe care din astea două le am? Ziua următoare, Cici şi Mimi urmau să plece la oraş, să o întâmpine pe mami, care urma să vină de la mare. - Totuşi, nu am înţeles, de ce a plecat mama voastră la mare? - Cum nu ai înţeles, unchiule? Să facă plajă şi să se bronzeze! - Păi de ce nu a venit acasă, la noi, la ţară?, zise Dumitru, mai în glumă, mai în serios. Îi dădeam săpăliga, să ne ajute la prăşit şi în câteva zile s-ar fi bronzat ca o negresă... Ar fi făcut şi o cură de lapte proaspăt, muls dimineaţa, de la Joiana! - Unchiule, mata glumeşti! Toate colegele lui mami au fost la mare şi s-au bronzat pe plajă, iar mami să vină aici, la ţară? Cât despre lapte, nici vorbă, noi bem Cola, Fanta, Pepsi, nu lapte crud, să ne intoxicăm! - Bine, bine, s-o lăsăm baltă, o să mai vorbim şi altă dată despre asta... M-am întâlnit cu domnul învăţător Matei şi, din una în alta, la urmă îmi zice aşa: „Nea Dumitre, am observat că nepoatele dumitale sunt cuprinse de parvenitism şi de snobism!"... Ce-o fi vrut să spună cu vorbele astea, fetelor, nu înţeleg? 201

- A vrut să spună, unchiule, că avem stil, că suntem cul, nu ca proastele şi ţoapele de pe aici... - Cum ziceţi voi, dar după ce a zis vorbele alea, domnul Matei a dat de câteva ori din cap a pagubă, un fel de „ferit-a sfântul"! Trecuseră mai bine de doi ani şi jumătate de la discuţiile cu

nepoatele noastre, când aveam să ne bucurăm sincer, din nou, de vizita lor. - Cu mâncarea e greu să vă nimerim, avem în tigaie nişte cârnaţi de porc scoşi de la oală, avem brânză, smântână, ouă, toate cu mult colesterol; oalele pline de lapte; ştim, voi doriţi Cola sau Fanta! - Nu-i adevărat, tuşică, am înţeles de mult că astea sunt cele mai bune bucate, o să mâncăm cu plăcere şi cu poftă! - Ce noutăţi mai sunt pe la oraş? întreabă Dumitru, după ce masa plină de colesterol se încheiase. Voi cum o mai duceţi cu scumpirile şi cu criza asta? Cu bacaloriatul cum v-aţi descurcat? - Păi, tati a fost mutat ca paznic la depozitul de fier vechi, lui mami i s-a redus postul şi, din data de întâi, a rămas acasă... Bacaloriatul a fost o porcărie, cine a mai văzut un aşa ministru? Nişte subiecte îngrozitoare, nici n-am auzit de ele... Cici a luat nota 2, mie cineva din comisie mi-a desenat pe foaia de examen un cerc în formă de ou... Cici râdea de mine şi zicea că am luat nota zero... Şi-au bătut joc de noi! Nu ne mai prind niciodată pe la şcoala lor, cu aşa ministru. Groaznic! - Bine, bine, dar ce vânt vă aduce pe la noi? - Am venit, dragă unchiule şi tuşică, să vă spunem că suntem că suntem hotărâte să intrăm 202

în servici; poate ne ajută unchiul, că e lider sindical! - Aţi picat exact la timp! Avem nevoie de o îngrijitoare de păsări la fermă, post foarte bun pentru Cici, ea iubeşte foarte mult păsările, mai ales pe cele care zboară din cracă în cracă... Mimi, tu poţi să mergi să lucrezi ca magazioner la depozitul de cereale. Mai sunt şi alte posturi, dar se cere diplomă de bacaloriat! Grăbiţi-vă, dacă nu primiţi posturile astăzi, mâine vor fi ocupate! De voie, de nevoie, fetele şi-au luat posturile în primire. După ceva timp, Mimi apare acasă, transfigurată: „Unchiule, tuşică, l-am văzut pe Roberto, escrocul şi banditul care şi-a bătut joc de noi şi de banii lui tati!”... „Nu te mai agita atâta, stai jos, calmează-te şi povesteşte!” - A sosit un camion gol la depozit, să încarce cereale, începu ea. Lângă şofer, în cabină, Roberto! M-am repezit la el să-l salut şi să-i mulţumesc că iată, într-un final, ne-a căutat şi a reuşit să ne găsească! „Fii serioasă, duduie, ce Roberto, cred că mă confunzi, nu te-am văzut în viaţa mea!”, aşa mi-a zis... „Cum ai putut să fii aşa de crud cu noi, Roberto? Ai stat la noi în casă, te-ai jurat că ne duci la Holivud, ai luat 5000 de dolari şi acum spui că nu ne cunoşti? Îmi vine să fac infract la cap, mafiotule, talibanule şi spion de infractor ce eşti!”... „Duduie”, zice şoferul, „pe dânsul îl cheamă Corcodel Romică şi locuieşte în Ferentari, are familie, are copii şi, ce-i drept, uneori e foarte glumeţ! Când începe să vorbească în italiană ne prăpădim de râs cu toţii; unii chiar au crezut că este italian sadea, ştia să facă pe avocatul, pe 203

parlamentarul, oferea servicii celor care-l rugau... O dată chiar a luat bani frumuşei de la un fraier şi în ziua aia a dat de băut la toţi şoferii. E simpatic, e isteţ şi e foarte glumeţ. Aşa a fost şi cu dvs., aţi căzut în plasa lui Corcodel, zis Roberto...” În fine, au încărcat camionul şi au plecat. Am rămas singură, blestemând şi implorând cerul să-l trăznească. De ce ne-ai tăiat, Roberto, visele şi speranţele? Iadul să te înghită, asta meriţi! Câteva luni mai târziu, Mimi se întâlnea din nou cu şoferul respectiv. „Dar unde e Corcodel, de ce nu l-ai mai luat cu tine?”, a întrebat ea. „A murit, duduie, într-un accident groaznic”, a răspuns şoferul. „Să fie iertat!”... Oare am simţit uşurarea unei răzbunări?

204

Vecinul meu

…foarte supărat! - Sunteţi acasă, doamnă? - Acasă, nea Vasile, poftiţi, intraţi! Aveţi ceva necazuri? Vă văd abătut şi îngrijorat... - Vă rog să mă ajutaţi să vorbesc la tilifon cu Dumitra, vară-mea de la Caracal, o cheamă Baraboi, după bărbatu-său... - Am înţeles ce vrei, nea Vasile, dar de ce nu apelezi la vecina de sus, domnişoara Crenguţa? Are internet şi ştiu că vorbeşte destul de des... Prin internet poţi să-l vezi pe cel cu care vorbeşti, de parcă aţi fi faţă în faţă! - Doamnă, eu am venit să mă serveşti cu tilifonul, dar dumneata m-ai tulburat şi simt

cum mi se urcă sângele în cap! De vreo doi ani mă tot frământ şi nu pot înţelege cum a reuşit Satana să conducă omenirea. Eu pe dumneata te ştiam femeie serioasă, dar văd că te dai de partea internetului! Satana şi cu Scaraoţchi tulbură minţile la oameni şi mai ales la tineretul nostru... Văd, doamnă dragă, că unii au început să vorbească un fel de păsărească... helo, vezi că-ţi dau un bip... câtă ruşine să nu folosim cuvintele noastre româneşti: vezi că-ţi dau semnal! Unii au început să vorbească singuri pe stradă, pronunţând cuvinte ciudate într-o cutiuţă din dreptul urechii. Eu cred că în cutiuţa aceea este lăcaşul lui Scaraoţchi. Unii strigau la alţii să le aducă sidele sau sidiurile. Păi nouă SIDA ne trebuie, doamnă? Asta-i boală grea şi 205

ducă-se pe pustii la alţii! - Nea Vasile, astea sunt ca nişte plăci de patefon, dar mai mici; pe ele se înregistrează muzică cât vrei! - Vedeţi că e tot aşa cum zic eu? Asta-i muzică, ce iese din cutie? Nişte zgomote, bălăngăneală, ţipete şi bătăi în tobe, de crezi că-s reparaţii capitale la locomotivele CFR... Într-o noapte, veneam târziu acasă şi ce credeţi că văd şi aud? În dreptul căminului, la toate geamurile, apăreau şi dispăreau luminiţe, ca nişte scântei... O fi luat foc soba, mi-am zis; hai să mă apropii! Dumnezeule mare! Sala ticsită de tineret; toţi stăteau pe loc, tremurau, dădeau din cap cu mâinile ridicate, ţipau şi făceau gesturi disperate... Doar luminiţele alea scânteiau, în rest beznă! - Aşa e cu muzica şi dansurile moderne, nea Vasile, tineretul a evoluat mult, are alte gusturi, nu ca pe vremea noastră! - Din discotecile astea se nasc tot mai mulţi copii handicapaţi de la un an la altul! Când m-am însurat eu, am făcut nunta la noi la ţară, la Mosoroasa; muzicanţi, nu glumă: doi cu viorile, doi cu clarinete şi un toboşar. Se auzea muzica până peste deal, muzică cântată de oameni, nu de cutii cu sunete născocite de Satana! La nuntă a fost şi domnu' învăţător şi coana preoteasă. Dansau amândoi, atât de frumos de parcă nici nu atingeau pământul! Acum şi la nunţi sar, tremură, ţipă ca sălbaticii! - Nea Vasile, cum să fac să te lămuresc, acum trăim alte vremuri! Au apărut foarte multe invenţii, oamenii se mişcă altfel, călătoresc altfel, chiar vorbesc altfel prin internet... 206

- Văd eu, doamnă, că şi dumneata de dai cu necuratul, toate invenţiile sunt lucrarea lui Scaraoţchi! Ce caută ei să se urce în Lună, în stele? Au tulburat văzduhul şi nu se mai înţelege nimic din anotimpuri! Ploi, secetă, apele ies din matca lor, mările şi oceanele se ridică în sus, ninge în Africa unde e deşert de când e lumea lume... Acolo nu ploua cu anii, darmite să ningă! Ce au avut cu lucrarea lui Dumnezeu, de s-au apucat să tulbure cerul şi pământul? Cînd vor ajunge limbile pământului să se amestece şi să se încâlcească unele cu altele, sfârşitul e aproape! De ce nu au inventat ei pilule pentru hrana omului? Să înghiţi una şi să fii sătul toată ziua, iar restul timpului să-l foloseşti cu lucruri plăcute! Nu vedeţi că oamenii îşi petrec trei sferturi din viaţă alergând să procure ori să cultive hrană pentru existenţă? De ce nu au inventat o pilulă pentru hrana, creşterea, dezvoltarea şi sănătatea copiilor, ori pentru suferinţele bătrânilor? - Deh, nea Vasile, nu ştiu ce să-ţi zic... - Nici nu-i nevoie, doamnă, le văd foarte bine şi singur... Săptămâna trecută am auzit nişte cuvinte, să te minunezi, nu alta! Unii vorbeau de oringi, alţii între ei de on lain, iar alţii aveau ceva cu saitu'... domnişoara Crenguţa ruga o prietenă să-l caute pe unu' Guglă, Gugul, Mugul, ori aşa ceva, un mogul de-al nostru, să-l bage pe sait, la închisoare cu Satana, adică să nu înţelegem despre ce e vorba... La urmă, prietena îi spune lui Crenguţa: ochei, ochei!, nici că e bine, nici că e rău, nici ziua bună, nici la revedere... Spuneţi, doamnă, astea-s vorbe româneşti? Aşa am învăţat noi la şcoală să vorbim? Lăsaţi, nu-mi spuneţi mie că sunt cuvinte 207

englezeşti... Să le vorbească în ţara lor, nu în ţara noastră! Nouă să ni le traducă în româneşte... Nu e bine să ne lepădăm de limba noastră, doamnă; străinii nu folosesc cuvinte de-ale noastre în ţările lor; noi de ce să le folosim pe-ale lor în limba noastră? Când eram la şcoală, învăţătorul ne-a spus că pe aici au domnit împăraţi, regi, unora le spunea voievozi, care purtau coroane pe cap. Îi ţin minte pe mulţi: regele Ştefan cel Mare, Mihai Viteazu,

Mircea cel Bătrân, care s-au luptat cu păgânii, cu turcii şi cu tătarii, să ne apere ţara, religia şi limba strămoşească... Şi acum? Am început să ne păsărim cu toţii... Toate magazinele şi unităţile de stat au nume străine de ţi se rupe limba-n gură! Nu ar fi mai simplu cu nume româneşti: Ghiocelul, Viorica, La Barul Marghioliţei, la cârciuma lui Mitică Brusturelu'? Oi fi eu bătrân şi fără multă şcoală, dar să ştiţi că de multă vreme mă frământă nişte idei de nu pot să dorm! - Ştiu, nea Vasile, numai de idei nu duci dumneata lipsă... Ia zi-mi, ce te frământă? - Mă gândesc la toţi savanţii şi inventatorii ă ştia... - Adică, cum? - Uite, să se ocupe cu aducerea valorilor trecutului de acum sute şi sute de ani în zilele noastre, să împletească acele valori cu tehnica nouă, modernă, toate în folosul omenirii... Toate pământurile şi pârloagele să fie umplute cu case mici, pentru o singură familie, fiecare căsuţă construită în arhitectură veche şi frumos colorată, ca să-i redea personalitatea! Să fie spaţii largi între vecini, să râdă casele şi oamenii la soare! Vecinii să 208

se viziteze mergând pe cărări umbroase, cu iarbă multă şi însoţiţi de cântecul păsărilor... Nu vedeţi atâtea pământuri nelocuite şi lăsate în paragină? Tot eu zic: Scaraoţchi ne adună şi ne îngrămădeşte ca să facă o singură turmă din noi, ca să ne dirijeze cum vrea el! Iar când turma va fi adunată, o să se bage internetu', o să se încurce limbile ca să nu se mai înţeleagă om cu om pe faţa pământului! - Ei, nu o să fie aşa, nea Vasile... Acum oamenii de ştiinţă se stăruie să facă traiul oamenilor mai uşor, internetul se va folosi, dar nu spre rău, ci spre bine! - Dacă nu ne salvăm acum, doamnă, credinţa în Dumnezeu şi limba, va fi rău şi amar de noi... Se vor răscula străbunii în morminte şi ne vor judeca! Dacă ei ne-au lăsat limba aceasta, s-o păstrăm şi să nu ne batem joc de ea. Eu ţin minte o poezie pe care am învăţat-o în clasa a III-a primară: Limba noastră-i limbă sfântă, Limba vechilor cazanii Care-o plâng şi care-o cântă Pe la vatra lor ţăranii! Aşa că am dreptate să fiu supărat pe cutiile şi sârmele Satanei care tulbură lumea cu fel de fel de cuvinte întortocheate? - Nea Vasile, parcă ziceai că vrei să mă rogi ceva... - Aşa-i, că bine ziceţi; venisem să vorbesc cu Dumitra lu' Baraboi din Caracal, să vină, că-i mumă-sa bolnavă! Da' plec, nu mai stau că mă grăbesc... Vă rog pe dvs. să-i transmiteţi prin tilifon să vină urgent, iar eu vă zic aşa: ochei, vichend 209

plăcut, fără sidişori şi side, care să-i scoateţi cu toţi guglii din sms şi să-i băgaţi pe said! Să ne vedem săptămâna viitoare on lain, dacă nu veţi putea să daţi un bip, un bit, că tot aia e! - Văd că tare şugubăţ mai eşti, nea Vasile, le înţelegi bine dar nu vrei să le pronunţi! - Aşa o fi, dar nu vreau să-mi stâlcesc limba de dragul Satanei de pe internet... -…uitasem să vă zic, sâmbătă seara am auzit ceva şi mai ciudat! Venea spre casă Vetuţa, fata Floarei Pălămidă, la braţ cu prietenul ei, Gheorghe. În dreptul râpei s-au oprit să-şi ia la revedere; Gheorghe s-a pornit spre luncă, iar Vetuţa spre casa ei. Deodată, Vetuţa se opreşte şi strigă aşa: „GEO...O...O...O!", Gheorghe se opreşte şi strigă şi el: „Hello...o...o..., Bambi!" „Ciau!" „Ciau, Bambi!" - Şi mai am una să vă zic: ştiaţi că Maricica lui Sucitu şi-a deschis prăvălie? Dar nu-i zice magazin, îi zice butic... Când veneau vecinii mei de la prăşit, Maricica era în faţa prăvăliei şi le zice cam aşa: „intraţi pe la mine, la butic, să ştiţi că o să vă placă foarte mult!"... „Neruşinata", zice moş Toader, care nu prea aude bine, „stricată a fost de când o ştiu şi tot o stricată a rămas; auziţi, ne cheamă să-i vedem buricu' pe noi, oameni în vârstă şi cu frica lui Dumnezeu! La aşa o ruşine nu m-am aşteptat!" „Nu-i vorba de buricu' lui Maricica", îl lămuresc eu pe moşneag, „acum la magazin îi zice butic"... „Butic, buric, tot un drac e! Dacă destrăbălata asta a ajuns să schimbe numele la magazine aici, în sat, cum o fi prin oraşe?" Joia trecută am ajuns şi eu la butic la 210

Maricica, să cumpăr sodă de rufe. Cînd intru, ce să vezi? Doi pereţi întregi, încărcaţi cu rafturi peste rafturi! Pe un raft erau numai sticle, de toate mărimile şi culorile, cu etichete pe care să le înţeleagă Satana şi ăia care le-au inventat... Zicea Maricica că sunt băuturi extrafine, super,

aduse tocmai din Anglia! Ei da, nu dăm noi trăscăul şi zaibărul românesc pe amestecăturile lor; un pahar de-al nostru e curat puterea ursului! „Luaţi, totuşi, un pahar şi gustaţi”, zice Maricica, „e foarte mişto!”... „Bine, fă, tu nu ai de gând să te îndrepţi niciodată? Ce fel de vorbă e asta, mişto? Tu cu mă-ta aşa vorbeşti pe acasă?”... Alte două rafuri pline cu borcane pline de ceva ce semăna a bulion, fasole verde, prune, etc., toate etichetele scrise în chinezeşte; stau şi mă întreb, noi nu avem corcoduşe, fasole verde şi roşii în grădinile noastre? Ei, dar pe borcanele lor scrie cu litere aurii checheap... E mai scump, da face! Cum dracu’ să mâncăm roşii şi fasole crescute-n bălegar? Astea nu-s deloc mişto! Să mâncăm cu chimicale, din ţări civilizate... Cum să rămânem noi la bucătăria noastră veche? L-am întrebat şi pe domnul învăţător: „Ce e cu cuvintele astea sucite şi întortocheate? Or fi toate de pe afurisitul ăla de internet?” „Nu toate, nea Vasile”, mi-a zis el, „multe sunt din parvenitism”... Mi-a fost ruşine să-l întreb ce înseamnă cuvântul ăla, dar bănuiesc că trebuie să fie o deprindere urâtă şi nelalocul ei... „Domnule învăţător, întreb şi eu, ca omul de la ţară, etichetele astea nu se pot traduce în limba noastră românească, să ştim ce cumpărăm şi ce mâncăm?” „Prea multe vrei să ştii, nea Vasile, lasă că la toate 211

le vine vremea lor...” „De ce nu ai cumpărat sodă de rufe?”, mă întreabă soţia. „Nu avea în magazin aşa ceva”... „Cum nu avea, Vasile? Am văzut cu ochii mei acum câteva zile, avea saci întregi!”... „Am văzut şi eu pachetele, dar scria pe ele dreptergenţi, chiar aşa, şi nişte nume aiurite: Bingo, Omo, Redu, Repu, Hepu...” „Vasile”, zice ea, „asta era sodă de rufe, aşa se cheamă!” „Păi cine să bănuiască aşa ceva? Eu credeam că-i lapte praf pentru copii, în pungi aşa colorate...” - S-a făcut târziu, doamnă, simt că mi-am vărsat focul ce mă apasă de atâta vreme. Vă mulţumesc pentru răbdare... Ciao... Gut bai! Ne vedem on-lain, de îl găsesc pe Guglă!

212

Moş Onofrei
şi o altă lume În capătul uliţei noastre se afla locuinţa lui moş Onofrei: o căsuţă cu două camere, în care trăia cu soţia sa, mătuşa Catinca. Curate şi îngrijite, precum chiliile de mânăstire, cele două camere răspândeau mirosuri aparte, uneori distincte, alteori amestecate: pâine coaptă, busuioc, mentă, gutui... Nimic nu tulbura liniştea şi armonia căsuţei lui moş Onofrei. Mătuşa Catinca se ocupa cu muncile pământului şi cu moşitul; era, la acea vreme, singura moaşă din sat, singura care ştia să aducă pe lume copii frumoşi şi sănătoşi. Moş Onofrei nu participa la muncile câmpului, dar îngrijea şi întreţinea gospodăria ca pe o farmacie. Figură impunătoare, cu barbă, mustăţi şi păr argintii, îmbrăcat cu cămaşă şi izmene din pânză albă, moş Onofrei aducea mai degrabă a patriarh. După ce se convingea că păsăretul şi purcelul s-au săturat, obişnuia să ia câte o pauză pe banca din faţa porţii, spre satisfacţia şi plăcerea trecătorilor, care nu se mai săturau de discuţiile cu moş Onofrei. Glumeţ, ironic şi cu o filozofie sănătoasă a vieţii, moş Onofrei trecea drept înţeleptul satului. - Ce mai faceţi, ce mai ziceţi?, întreba trecătorul. - Ce să fac, răspundea moş Onofrei blând, 213

iaca, mă gândesc şi eu la lumea asta... Toate semnele care mi se arată nu prevestesc nimic de bine! Au apărut un fel de cutii pline de sârme şi becuri, de la care poţi vorbi cu altă persoană, din alt sat, minune mare, oameni buni! În primul război mondial, spunea el unui alt trecător, parcă şi pe front era mai multă omenie; luptele se dădeau corp la corp, dar, când aveai inamicul în faţă, nu-i băgai baioneta în inimă, i-o băgai într-un picior sau într-o mână, ca omul să mai poată trăi... Se aude că vor zbura nişte avioane deasupra satelor şi oraşelor; un avion e făcut de nemţi, altul de americani... - Şi cu ce ne deranjează pe noi avioanele astea, moş Onofrei? - Cum, cu ce? Dacă nu le place o ţară, vine încetişor, bâzâind, aruncă o bombă şi te

scufundă drept în fundul iadului! Voi nu aţi auzit că în anul 2000 n-o să mai rămână nici un om pe faţa pământului? Am visat într-o noapte că venise la mine trei militari, îmbrăcaţi în haine negre şi cu nişte chipiuri pe care erau desenate o seceră, un ciocan, şi numărul 40... După cum înţeleg eu visele, cred că în anul ’40 o să fie o mare vărsare de sânge pe locurile astea… La urmă, dincoace de Nestru se aşezase o dihanie roşie şi fioroasă peste Basarabia noastră! Eu, dragii moşului, n-o să apuc, că sunt bătrân, dar voi să ţineţi minte, în anul ’40 Satana o să se pornească şi o să încaiere multe naţii. Scaraoţchi cel mare o să-i bage şi pe ai noştri în această încâlceală. La sfârşit, vor rămâne mame şi văduve îndoliate, copii orfani, lacrimi şi durere. Vor urma mulţi ani de secetă, pârjol, sărăcie, foamete şi boli fel de fel… Ăstea sunt semne de la 214

Dumnezeu şi vestesc sfârşitul lumii! Tot Satana îi îndeamnă pe oameni să construiască maşinării şi aparate pentru a se ucide unii pe alţii. Am auzit că în America firele de sârmă sunt băgate în nişte cutii şi că atunci când vorbeşte cineva în ele, li se arată şi chipul! E luptă mare între Dumnezeu şi Satana! Ar trebui să zidim mai multe biserici, mânăstiri, troiţe şi cruci, pentru binele omului. Toate astea sunt de la Dumnezeu! Cele de la Satana să le aruncăm pe pustii… Moş Onofrei ştia şi cum va fi vremea, după cum luna se aşeza pe cer. Ştia sărbătorile religioase, vieţile sfinţilor şi cele 10 porunci, şi le împărtăşea cu drag tuturor celor care-l ascultau. Iubea sincer copiii şi de multe ori îi oprea şi le dăruia bomboane sau fructe din grădina lui plină de pomi. Cel mai frumos cadou pe care l-am primit în copilăria mea a fost o puicuţă cu gâtul golaş şi cu un penaj roşcat-auriu pe cap, asemenea unei coroniţe, pe care moş Onofrei mi l-a dăruit cu dragoste şi prietenie. Ce puţin le trebuie oamenilor să fie fericiţi! Câtă mulţumire, câtă linişte şi înţelegere între moş Onofrei şi mătuşa Catinca! Niciodată nu i-a auzit nimeni să se plângă de ceva… Seara, pe prispa casei, pe un prosop curat, se răsturna mămăliguţa, în aburi parfumaţi, de porumb. Alături de mămăliguţă – scrob de ouă de raţă, stropit cu mujdei de usturoi, într-o străchinuţă de lut… De când se ştia, mătuşa Catinca dusese greul 215

gospodăriei, dar făcuse toată munca şi toate activităţile ei obşteşti cu plăcere şi cu neasemuită dragoste pentru soţul ei, pentru mica ei familie şi pentru oamenii din jurul ei. Scundă, slăbuţă şi un pic încovoiată, era însă plină de energie, răspândind peste tot bunătate, optimism şi blândeţe. Fiecare suflet al Cuhureştiului avusese de învăţat câte ceva de la mătuşa Catinca, sau, aşa cum fusese numită, “albinuţa” sau “furnicuţa”. La acea vreme, în Cuhureşti nu erau nici doctor, nici moaşă comunală, aşa că mătuşa Catinca era cea care asista toate naşterile, cu blândeţe şi cu pricepere, numai ea ştia cum să taie buricul pruncului cu adevărată măiestrie… “Am 81 de ani şi toţi copiii moşiţi de mine trăiesc, sunt frumoşi şi sănătoşi, au crescut ca brazii, au familii şi sunt pe la casele lor, aşa să ştiţi!”. Mătuşa Catinca ştia şi să descânte de deochi, de bubă neagră şi de sperietură. Cunoştea ca nimeni alta plantele şi buruienile bune să vindece multe boli şi, mai ales, ştia ce ierburi se pun în scăldătoarea femeilor care născuseră. Spunea ea că, după o aşa scăldătoare, femeile se vor întări şi vor avea lapte bun la sân pentru pruncul nou-născut. Fetele de măritat o căutau în ajunul unor sărbători pentru a afla sfaturi despre soarta lor şi, odată cu sfatul, primeau şi câte o buruiană descântată, cu care să doarmă sub pernă, trei nopţi la rând. Nu obosea alergând de la un capăt al satului pentru descântece, pentru scăldători, pentru naşteri. Îi împăca pe cei certaţi, vorbindu-le despre iertare. Celor supăraţi le vorbea despre pildele pe care le ştia pe de rost din Sfânta Evanghelie, despre 216

cele 10 porunci şi Sfânta Scriptură. Era generos răsplătită pentru truda ei şi se întorcea acasă seara încărcată de bunătăţi şi, mai ales, cu câte o sticluţă de rachiu… Ca orice om, moş Onofrei avea şi el o meteahnă a lui: îi plăcea ca la fiecare masă să aibă alături litruţa de rachiu, pentru poftă de mâncare. Şi, ca să nu-i lipsească sticluţa de o litră, recurgea la fel de

fel de şiretlicuri. În cele din urmă, moş Onofrei a găsit trucul salvator: vătămătura, sau altfel spus, ulcerul la stomac. Cum toată lumea ştia că vătămătura se tratează, se ameliorează şi chiar se vindecă numai cu rachiu, lucrurile au devenit limpezi… - Nu-i nimic, Onofrei dragă, m-oi strădui să avem la îndemână pârdalnica de sticluţă, ca să nu suferi când te-or apuca crizele… Cred că sunt tare dureroase, aşa-i? - Dureroase, tare dureroase, dragă Catincuţă, răspundea moş Onofrei, cu voce alintată. La adăpostul vătămăturii, moş Onofrei era scutit de toate muncile dificile. Îngrijit, menajat, ocrotit şi răsfăţat, moş Onofrei descoperise liniştea şi pacea! Dacă se întâmpla să-i pronunţi numele în sat, erai întrebat pe dată: "Care Onofrei? Moş Onofrei, care se preface bolnav de vătămătură? Nu are nici o boală, dar aşa-i place lui să trăiască… Catincuţa îl ţine pe mâncărică şi băuturică şi nici o muncă nu e grea pentru ea atâta timp cât îl vede pe Onofrei voios şi sănătos… Bărbat frumos, deştept şi înţelept, nici la curtea lui ţaru' Niculae nu găseşti!" 217

Dacă aduceai vorba de mătuşa Catinca, erai întrebat: "Care? Baba, doftoreasa satului? Săraca, s-a cocoşat de tot, dar merge neobosită din casă în casă, acolo unde e nevoie de ea…Tot satul ştie ce femeie vrednică a fost. Se trudeşte şi ea cum poate, iar seara vine cu aceleaşi bucurii la soţul ei… El o aşteaptă în poartă, ori pe băncuţa de lângă fântână, intră alături în curte şi se apucă să pregătească cina pe prispă, la lumina lunii ori la lampa cu gaz. Şi atunci când masa-i gata, cu un gest şugubăţ, mătuşa scoate din traistă o sticlă cu rachiu…". Nu exista bogăţie pe lume care să recompenseze acele momente de bucurie, de linişte, de fericire şi de armonie sufletească între cei doi soţi. O altă lume, o lume minunată în care oamenii se împrieteneau numai de dragul lărgirii relaţiilor şi a comunicării. Nimeni nu auzise de stres, necazurile erau privite ca încercări de la Dumnezeu, supărările treceau în resemnare şi mai toate evenimentele din comunitate erau legate de credinţă. Oamenii îl aveau pe Dumnezeu aproape în toate activităţile pe care le desfăşurau. Cu moş Onofrei ca model, nu este greu să-ţi construieşti propria fericire. O fericire după care alergăm cu toţii, dar pe care puţini văd cât de aproape este de ei. - Ce-i fericirea, moşule, l-am întrebat, odată, că văd că mereu ne pomeneşti de ea. - Ce să fie, mi-a răspuns, să nu fii lacom şi să nu aduni lucruri nefolositoare… Astea sunt fleacuri! V-am mai spus de câteva ori: cumpătare în toate! Prevăd că va veni o vreme când oamenii se vor judeca între ei pentru bogăţie. Nimeni nu se 218

gaândeşte că pleacă sărac la cele veşnice… Aveam să revin, peste câţiva ani, în satul meu natal, Cuhureşti. Moş Onofrei şi mătuşa Catinca trecuseră la cele veşnice iar uliţa îşi pierduse farmecul şi culoarea de odinioară… Căsuţa lor, altă dată îngrijită ca o chilie de mânăstire, era acum năpădită de buruieni şi marcată de semnul vremurilor ce trecuseră peste ea. Am plecat capul în faţa porţii, în semn de trist şi pios omagiu şi m-am îndreptat spre cimitir, pentru a le aprinde o lumânare… Suntem grăbiţi, alergăm să prindem, să ne cunoaştem, să ne hrănim din binefacerile civilizaţiei, dar uităm cât de puţin ne trebuie ca să fim fericiţi! Să fi avut Diogene dreptate?

219

Valentina

Vă rog să mă ascultaţi, începu Valentina, o să vă povestesc exact cum s-au petrecut lucrurile, mă ştiţi doar, eu sunt femeie credincioasă, cu frica lui Dumnezeu… De unde să încep? Lucram la colhoz, ca femeie de serviciu, şi răspundeam, printre altele, şi de curăţenia cancelariei tovarăşului director. Un om ca un brad, straşnic de frumos şi chipeş… Mă preţuia şi mă lăuda pentru hărnicia mea, iar eu căutam să îi fiu cât mai pe plac, că tare îmi plăcea de dânsul… Văduvă fiind, l-am şi visat de vreo două ori, dar în duminica următoare m-am spovedit şi m-am împărtăşit, ca să nu las Satana să mă ispitească, omul era însurat şi la locul

lui… Diavolul te încearcă, dar cu mine nu i-a mers, m-am rugat la bunul Dumnezeu şi am învins ispita! Se întâmplă că, la un moment dat, mă întâlnesc cu tovarăşul director, mă întreabă de una, de alta, şi-mi zice că vrea să mă roage ceva… 'Vai de mine, tovarăşe director', zic eu, 'orice, ar fi o mare plăcere şi bucurie pentru mine să vă pot fi de ajutor în vreun fel!'. 'Te-aş ruga, Valentino dragă', zice el, 'să-mi creşti doi purcei, până la Crăciun. O să-ţi trimit săptămânal hrană suficientă pentru întreţinerea lor…' 'Cu plăcere tovarăşe director', i-am răspuns, 'puteţi să-i aduceţi chiar de mâine, coteţul e liber şi-i aşteaptă…'. În sinea mea, însă, mă gândeam ce s-o 220

fi ales de păsările şi de cele două scroafe cu purcei încărcate în camion şi trimise la părinţii tovarăşului director, într-un sat de peste Nestru. La vremea aceea, era prea riscant să ai păreri sau să pui întrebări, supuşenia – mama înţelepciunii! Zis şi făcut! A doua zi îmi soseau chiriaşii, un purcel şi o purcică, frumoşi şi voioşi, aduşi de Trofin cu căruţa colhozului. Aveau chiar şi nume: Răzvan şi Ludmila… La ceva vreme după asta, ajung la servici dimineaţa şi tot colhozul vuia: tovarăşul director fusese mutat la un alt colhoz, în nordul judeţului. Nu-i vorbă, Trofin a continuat să aducă hrană pentru purcei, dar tot mi-a părut rău că tovarăşul director plecase… În lipsa dânsului, mă ataşasem de purcei; erau ca nişte copii, ţipau şi grohăiau când li se făcea foame şi, de vreme ce toată lumea ştia că sunt ai tovarăşului director, nu am avut nici o supărare cu vecinii. Aflasem că tovarăşul director fusese avansat în funcţie şi că-i mergea foarte bine, păstram permanent legătura cu dânsul prin telefon şi-l informam corect de fiecare dată: purceii au crescut, sunt bine şi au depă şit suta de kilograme… Trecuse vara, venise toamna, însă, cu ploi şi cu frig, iar eu nu eram pregătită pentru iarnă: lemne pentru foc – puţine, frigider nu aveam, aragazul – două ochiuri ruginite cu care nu puteam să fac mare lucru, paltonul – ros şi învechit, şoşonii sparţi în talpă… 221

Ce o să te faci, Valentino?, gândeam, cuprinsă de disperare şi cu speranţa în bunul Dumnezeu, chiar în ziua în care aveam să mă întâlnesc cu Trofin. 'Ce-ţi mai fac chiriaşii?', zice el, 'vezi că ţi-am lăsat sacii la poartă, nu am mai intrat să-i văd…' 'Ce să-ţi spun, Trofine, i-am crescut ca pe copiii mei, bat spre 200 de kile fiecare…' 'Deh, Valentino', zice el, 'eu mă gândesc aşa: ce face omul ăsta cu atâtea camioane de produse? Ceriale, animale, mobilă, putini cu brânză, butoaie cu vin, cei doi purcei crescuţi de tine… Câtă lăcomie! Purceii erau din crescătoria colhozului, sacii cu tărâţe şi porumb tot de la colhoz, din magazie. Când se vor sătura de jecmănit aceşti tovarăşi?' Uite ce lecţie de viaţă am primit, gândeam eu, în timp ce Trofin continua: 'Cum poţi să fii, Valentino, aşa de proastă? Lemne – nu, frigider – nu, sobă ori aragaz – iarăşi nu, în cămară îţi fluieră vântul, iar tu te chinui să-i creşti doi bivoli de porci tovarăşului director? Nu i-or fi fost de ajuns cele două scroafe cu purcei? Trezeşte-te, altfel o să mori proastă!' În noaptea aia nu am putut să dorm deloc şi am fost judecătorul propriilor mele gânduri. Până la urmă, am judecat, eu i-am hrănit, eu i-am îngrijit, eu am curăţat după ei, mi se cuvin mie… Aşa că dimineaţa eram deja hotărâtă: o să vând porcii şi o să-mi cumpăr cele necesare în gospodărie.

222

Vineri, la noi, e târg mare. Am scos un preţ foarte bun pe porci şi, cu banii la chimir, mi-am zis că dacă tot m-am pornit, o să fiu deşteaptă până la capăt. În câteva zile casa mea arăta cu totul altfel: îmi cumpărasem frigider modern, aragaz cu patru ochiuri (cel vechi afuma de te înăduşea), dulap cu oglindă (să crape toţi vecinii de ciudă)… Din banii rămaşi, mi-am luat palton nou, cel vechi se subţiase de cât l-am tăvălit, ba pe la colhoz, ba cu purceii tovarăşului director. Nu am suflat nici o vorbă, nimănui, ştiţi cum sunt oamenii…Era destul că Dumnezeu ştia ce făcusem, dacă era să dau socoteală, o dădeam în faţa Lui, prin spovedanie şi

împărtăşanie. 'Bine te-ai mai aranjat toamna asta, Valentino', începuseră să cârtească unele şi altele, 'ai avut ceva capital, că altfel nu se explică?'. 'Ei', răspundeam eu, 'am strâns şi eu cum am putut ban lângă ban!'. 'Dar ce palton ţi-ai tras, cu guler de cârlan, ca doamnele de la oraş…'. Unele mă lăudau, altele mă invidiau, timpul trecea pe nebăgate de seamă. Într-o noapte am visat că toţi copacii din pădure se răsturnase şi vr'o doi mă atinsese zdravăn pe spate. Se făcea că mă luptam să-i dau la o parte, când m-am trezit, răsuflând greu şi transpirată. Ce ar fi putut să însemne visul meu? Oricum, nu era ceva de bine; copac înseamnă om de stat, om important, om cu funcţie… Ceva mă păştea şi habar n-aveam ce, nu-mi găseam locul şi aşteptam să mi se întâmple ceva rău.

223

Taman atunci, când mă frământam mai tare, a sunat telefonul. Am răspuns şi, la capătul celălalt al firului, tovarăşul director… Mi-a îngheţat tot sângele din mine şi am rămas câteva clipe fără grai, cu un nod în gât, gata-gata să fac infract… 'Alo, Valentina, de ce nu răspunzi?' 'Nu se aude nimic', zic eu, 'care sunteţi?' 'Cum nu auzi, Valentino, sunt eu, directorul Ivan Ivanovici…' 'Nu se aude nimic pe firul ăsta, care sunaţi?' 'Valentino, nu te preface că nu auzi, de ce nu vrei să vorbeşti cu mine?' Sfântă Fecioară, ajută-mă, ce să-i răspund, cum să-i răspund? 'Alo, alo, Valentina, de ce taci, răspunde odată!' Şi atunci, deodată, Maica Domnului m-a luminat… Valentino, m-am gândit, fii tare, te-ai descurcat tu în situaţii mult mai grele, nu e momentul să te înţepeneşti aşa! Nu eşti în stare să te descurci cu un rus? Ăstuia nu i-a fost nici ruşine, nici frică, să care cu maşinile din bogăţiile colhozului… Aşa că nu mai tremura la telefon şi spune-i clar să-şi ia adio de la purcei şi să fie mulţumit cu cele două scroafe şi coteţul plin de păsări. 'Care suni, dom'le… tovarăşe?' 'Eu… directorul Ivan Ivanovici!' 'A-ha… acum vă aud… ce doriţi, tovarăşe director?' 224

'Cum, ce doresc, Valentino? Mă gândeam să trimit un camion să ia porcii şi să-i ducă părinţilor mei; peste două săptămâni e Crăciunul!' 'Care porci, tovarăşe director, au murit demult!' 'Cum adică au murit, Valentino? De ce au murit?' 'Ei, uite-aşa; au murit! Ce era să le fac? I-am îngropat în pădure, dacă vă trebuie, veniţi şi-i căutaţi!' 'Tu vorbeşti serios? Ce ai făcut, nenorocito?' 'Alo, alooo, de ce sunaţi şi nu vorbiţi?… Cred că s-au băgat ăştia de la telefoane pe fir, nu se mai aude nimic…' Am auzit tonul, discuţia s-a încheiat şi, odată cu ea, şi povestea porcilor… Aş mai sta să vă povestesc şi despre sărbătorile Crăciunului, încărcate de taină, de belşug şi de bunătăţi, dar tare mă mai grăbesc! Trebuie să ajung degrabă la biserică, astăzi mă spovedesc şi mă împărtăşesc întru ispăşirea păcatelor; cele cu porcii le-am ispăşit de mult, cu nişte canoane date de preot!

Nota autorului: marii actori, marii regizori s-au inspirat şi se inspiră din gesturile şi apucăturile oamenilor de rând. Valentina este un exemplu perfect.

225

La Iaşi, sigur te pricopseşti!

Aşa cum e obiceiul pe la noi, în zilele de sărbătoare mai stăm de vorbă cu vecinii, cu rudele, ori cu prietenii şi uite-aşa, dintr-o vorbă într-alta, am ajuns să ne văităm că nu se găsesc perdele în magazinele noastre. Se apropie sărbătorile de Paşti, am terminat cu zugrăvitu' dar nu găsim perdele pentru ferestre şi pentru uşi. „De ce nu aţi făcut şi voi cum a făcut Tecla lui Costache?", zice cumătra Frăsâna. „Da' ce a făcut Tecla, cumătră?", întreb eu, curioasă. „Ce să facă, a adunat marfă de la noi, s-a dus la Iaşi şi a vândut-o ca pe pâinea caldă. Într-o singură zi s-a umplut de bani, nu alta! Şi-a cumpărat, mai apoi, două viguri de perdele de Paşcani,

calitatea prima-ntâia, îmbrăcăminte şi încălţăminte pentru toată familia, iar când a ajuns acasă, tot îi mai rămăsese un pumn de bani! Zicea Tecla că Iaşiul este târg mare, şi că orice produs alimentar e la mare căutare, a fost un an secetos...” Valentina ascultase cu multă atenţie toată discuţia şi, în cele din urmă, s-a hotărât să plece şi ea cu marfă la Iaşi. S-a sfătuit cu soţul să adune cât mai multă marfă: zeci de kilograme de miez de nucă, fasole, prune uscate, usturoi, seminţe de bostan, hrean, gutui, câte şi mai câte! 226

„Ioane”, îi zise ea soţului atunci când pregătirile fuseseră făcute, „cred că am să dau lovitura cu marfa asta!” „Deh, măi, femeie”, clătină el din cap, „după cum te ştiu eu pe tine împrăştiată şi încrezătoare în poveşti, m-aş mira să nu faci tu vreo boacănă, să râdă şi curcile de tine...” „Vai, Ioane, de ce mă descurajezi? O să vezi câţi bani o să luăm...” Marţea următoare, Valentina pleca la Iaşi, unde avea să ajungă, zgribulită şi obosită, abia miercuri dimineaţa, pe la orele 6.00. S-a apucat să descarce marfa care-i rupsese şalele şi mâinile, şi, în scurtă vreme, avea cea mai frumoasă şi mai încărcată masă din tot târgul, cu grămezi cochete de produse care-şi aşteptau muşterii să le guste şi să le cumpere. La oraş, oamenii se scoală mai târziu şi ajung la piaţă... hăt... după orele 9 sau10. În aşteptarea muşteriilor, Valentina privea cu un oarecare aer de superioritate masa de lângă ea, pe care o femeie îşi etalase preţioasa ei marfă: măceşe uscate, corcoduşe, porumbele, porumb fiert şi două legături de praz. Orele treceau, clienţii nu mai veneau, şi, de voie, de nevoie, cele două femei începuseră să discute între ele, împrietenindu-se întrucâtva. Valentinei chiar începea să o vadă pe vecina ei de târg ca pe o femeie cumsecade şi demnă de încredere. „Ei, vecină”, zice Valentina la un moment dat, „după ce ne vindem marfa merită să bem şi noi un adălmaş!” 227

„De’... nu prea ştiu ce să zic, la noi, în Iaşi, băutura e cam scumpă...” „Nu e nevoie să zici nimic, am adus eu de acasă tot ce ne trebuie ca să ne cinstim: plăcinte cu brânză învârtită cu nuci şi cu mac, cum se face pe la noi, vreo 10 ouă fierte şi o sticlă mare de ţuică...” „Dacă doriţi şi aveţi cu ce, eu nu mă împotrivesc”, se învoi femeia, „să terminăm mai întâi cu negoţul nostru! Şi mie îmi par cam lungi orele până se scoală boierii ăştia de la oraş... La noi, la ţară, de cum se crapă de ziuă, toată suflarea e plecată la muncă, fiecare pe unde are treburi de făcut!” „Vecină”, zice Valentina, „mi-a venit o idee dar nu ştiu dacă să îndrăznesc să ţi-o spun, mi-e cam ruşine...” „Îndrăzniţi, nu e nici o supărare...” „Eu m-aş repezi o oră până-n târg, să văd cam pe unde sunt magazinele care vând perdele. Pentru asta am şi venit la Iaşi, să-mi vând marfa şi să-mi cumpăr nişte perdele pe gustul meu. Aşa că te rog, ai grijă şi de marfa mea, să nu mi-o fure careva! Poţi să şi vinzi, preţurile sunt afişate...” „Mergi sănătoasă şi stai fără grijă; ai destulă vreme să umbli prin magazine, să vezi ce şi cum...” „Ce noroc am avut cu dumneata, vecină! Ia spune-mi, sunt departe magazinele alea?” „Nici vorbă, mergi cam o jumătate de orăşi ajungi pe Lipscanii Iaşiului. Acolo ai ce vedea: marfă de tot felul, dar mai ales perdele cum cauţi dumneata, făcute la Paşcani, parcă sunt lucrate cu fir de aur, nu alta!” „Gata, am plecat! Ne vedem într-un ceas!” „Poţi să zăboveşti şi mai mult, că marfa nu o 228

să ţi-o clintească nimeni... Peste un sfert de oră trece şi soru-mea pe aici, o să o opresc dacă am nevoie de ajutor!” „Încă o dată mulţumesc şi toată viaţa te voi iubi ca pe o soră”, mai zise Valentina şi plecă în căutarea mult doritelor perdele. Ce clădiri! Ce lumini! Cât de multe maşini! Valentina mergea cu paşi repezi ca să ajungă pe strada cu magazine multe. „Vă rog, domne’, unde găsesc eu perdelele?”, îl întreabă ea pe un trecător. „De unde să ştiu eu”, răspunse acesta, „acolo unde le-ai lăsat, femeie!” Ăsta nu m-a înţeles, las’ că-l întreb pe altul... „Sunt departe Paşcanii cu perdelele, domnilor?”, i se adresă ea unei perechi de tineri, puţin mai târziu. „Păi ce cauţi dumneata la Iaşi, dacă te-ai pornit la Paşcani?” „Nu, nu m-aţi înţeles, umblu de vreun ceas şi nu găsesc perdelele...” „Femeie, nu-ţi mai aduci aminte pe ce stradă le-ai pierdut? Cred că ce cauţi dumneata e sus, pe dealul Copoului, în clădirea aia mare, cu

zăbrele la ferestre şi cu paznici mulţi, acolo unde se internează oamenii cu fixuri! Eşti obsedată, se vede, de cuvântul perdele... Acolo te vor întreba de ce anume suferi şi de ce interesează atât de mult perdelele... Când şi uite le-ai pierdut?" „Nu am pierdut nimic, oameni buni; vreau 229

doar să-mi cumpăr nişte perdele pentru acasă, la ţară, şi tot caut strada şi magazinul unde le pot găsi!" „Păi de ce nu ai spus aşa de la început? Uite cum faci: mergi pe strada asta până la capăt şi acolo o să dai de o fântână arteziană. De acolo, faci stânga şi dai de o străduţă plină de magazine cu tot felul de mărfuri, acolo o să găseşti şi perdelele dumitale" „Nu era nici o fântână la capătul străzii", avea să povestească Valentina mai târziu, „dar ceva mai jos, între două blocuri, era o băltoacă mare, cu nişte pietre aruncate în ea... Când m-am uitat mai îndeaproape, din băltoacă ţâşneau săgeţi de apă, din cinci găuri diferite, groase ca gurile unor balauri, cam la vreo 5-6 metri înălţime, apoi apa cădea înapoi în băltoacă; apoi balaurii scoteau alte săgeţi de apă, şi tot aşa... M-am gândit: ce să fie cu oamenii ăia care treceau nepăsători pe lângă ţâşnitoarea aia, de ce nu astupă găurile alea prin care ieşea apa cu o furie ca de fiară sălbatică? Mă rog, poate aşa ceva le place la orăşeni... M-am uitat încă o dată, de jur-împrejur: nici o fântână! Sfântă Fecioară, cum am reuşit să mă încâlcesc printre clădirile astea înalte ca nişte palate? Cum am putut să-mi las marfa în piaţă în grija bietei femei? Pe unde să apuc acum ca să ajung mai repede înapoi în piaţă? Dom'le, l-am întrebat pe unul, mai e mult de mers până la piaţa mare? Femeie, mi-a răspuns acela, eşti cam la vreun kilometru de piaţă, 230

întoarce-te şi ţine-o pe dreapta până ajungi la o alee cu plopi; la capătul aleii sunt nişte muncitori care lucrează la o casă, te vor îndruma dânşii te acolo şi în mai puţin de un ceas o să ajungi la piaţă... Oare ce-i cu mine, ce mi s-o fi întâmplat? Am început să mă clatin, parcă nu mai aveam nici un spor la mers, mi se părea că stau pe loc şi pământul îmi fugea de sub picioare. M-a cuprins o presimţire stranie, ochiul stâng începuse să mi se zbată... Nu mâncasem nimic de aproape două zile... Între toate, mai aveam însă şi momente de speranţă: banii pe marfă, sacoşa cu mâncare... Dar dacă vecina pe care am lăsat-o să-mi vadă de marfă o fi vândut-o şi acum mă caută prin târg să-mi dea banii? Cuprinsă de gânduri negre, cu sufletul la gură, cu gol în stomac şi cu plumb în picioare am ajuns, aproape prăbuşită, în piaţă. Masa mea era goală, iar blânda mea vecină şi sora ei – nicăieri! Ce să fac? Să urlu? Să mor? Plângând, îmi smulgeam părul din cap şi întrebam în stânga şi-n dreapta dacă cineva a văzut ceva ori dacă cineva le cunoaşte pe cele două femei... Ce să vedem, femeie, mi-au răspuns oamenii, după ce ai plecat dumneata, femeile alea două au strâns binişor toată marfa, au luat sacoşa cu mâncare şi duse au fost, în dulcele târg al Ieşiului..." Unii au taxat-o destul de aspru şi fără milă: naivă şi cu o doagă lipsă. 231

„Bine, măi femeie", au zis ei, „cum ai putut avea încredere în nişte femei străine? Ălea erau escroace de meserie... De ce nu ai stat să-ţi vinzi marfa şi apoi să mergi să vezi de perdele? Satana te-a împins, fiţi-ar perdelele să-ţi fie! Dumneata crezi că toţi proştii ştiu să facă comerţ?" „Aşa-i", s-a băgat în vorbă şi unul, destul de cherchelit, „ea nu s-a uitat în oglindă, să vadă că e proastă ca o cizmă?" „Şi mai e şi urâtă pe deasupra", a intervenit un altul. Oamenii, în faţa bolii sau mai cu seamă a loviturilor dramatice ale sorţii, devin mici, urâţi, neştiutori şi slabi. Bunurile, împlinirile sufleteşti şi banii te fac mai deştept, mai frumos, mai puternic şi mult mai sănătos... În culmea disperării, încovoiată de ploaia de reproşuri şi de ironiile celor din jur, fără nici un ban în buzunar, Valentina a căzut la pământ, şi-a ridicat privirea în sus şi a mai găsit forţa să-l implore pe bunul Dumnezeu. Doamne, dacă ajung acasă, nu-l lăsa pe Ion să mă taie cu toporul bucăţele-bucăţele şi să mă arunce la câini, că aşa se jură de câte ori se îmbată... Doamne, voi merge în fiecare duminică la biserică să dau un

acatist! Scoate-mă, Doamne, din năpasta în care am căzut! Nu mă lăsa, Doamne, să ajung paralizată, din bătăile lui Ion o să mă vindec, din paralizie rămân oloagă toată viaţa! Şi chiar atunci, în mijlocul rugăminţilor ei 232

fierbinţi şi disperate, din mulţime s-a desprins un bătrânel care o măsura cu interes. „Fa, Valentino, tu eşti? Ce-i cu tine în halul ăsta? Unde dracu' ai băut de te-ai îmbătat aşa?" „Moş Doroftei, tu eşti, măi?", a întrebat ea cu voce stinsă. „Eu sunt, fa, am venit la Eşi să-mi cumpăr materiale pentru atelierul meu de ciobotărie, ştii doar, unu-i Doroftei, meşter ca mine nu mai găseşti în tot judeţul! Am cumpărat marfa şi mă pregăteam să iau primul trin spre casă... Nu înţeleg, ce cauţi tu, femeie serioasă şi gospodină, aici, în halul ăsta! Dacă te mai apucă buimăceli din astea, du-te, fa, la preot, să-ţi citească, o să te linişteşti!" Sleită de puteri şi prin aburul lacrimilor, Valentina i-a povestit, pe scurt, ce s-a întâmplat şi cum a fost prădată. „Doroftei dragă, tu eşti salvarea mea, numai bunul Dumnezeu putea să mi te trimită! Ajută-mă cu nişte bani să-mi iau bilet de trin până acasă, vei fi răsplătit înzecit!" „Bine, pregăteşte-te atunci să mergem acasă, trinul pleacă la 4!" Valentina ajungea aşadar acasă obosită, ruptă de durere, flămândă şi fără nici un ban în buzunar. „Bate-mă, omoară-mă", i-a spus ea lui Ion, căzând în genunchi, „dar nu mă alunga din casă... Ucide-mă, jupoaie-mă de vie, dar ce să fac? Şi 233

moartă, tot pe tine am să te iubesc, Ioane!" „De ce să te mai bat şi eu, fa?", a răspuns el blând. „Nu vezi că te-a bătut Dumnezeu destul? Intră în casă, prăpădito, spală-te, schimbă-te, mănâncă şi mergi de te culcă! Arăţi ca o curcă plouată, parca te-au fugărit toţi câinii..." Valentina s-a supus şi s-a ospătat pe săturate cu pârjoalele moldoveneşti, calde şi pufoase, puse cu grijă după sobă, într-un castron. Doamne, nimeni pe lume nu are un bărbat mai bun, mai blând şi mai înţelegător ca mine! Cum să nu-l iubesc şi cum să nu-i îndeplinesc toate dorinţele? Dumnezeu mi-a ascultat rugăciunile! Povestea Valentinei, pe care am auzit-o cu vreo 10 ani întârziere, m-a făcut să constat, încă o dată, că lumea nu este altceva decât o mare scenă de teatru, iar teatrul însuşi nu este decât o lume fictivă, dar inspirată din realitate, acolo unde actorii dau viaţă dramelor, tragediilor ori comediilor... Mulţi dintre noi ne vom regăsi în istorisirea Valentinei, cu o condiţie: să fim sinceri şi oneşti...

234

Un model
şi un exemplu de urmat Am avut marea surpriză şi bucurie să constat că, în societatea noastră, mai există încă oameni ale căror calităţi şi virtuţi au rămas neştirbite şi nealterate de-a lungul vremii. Din prima clipă, de la prima strângere de mână îţi dai seama că ai de a face cu un om adevărat: cu zâmbetul pe buze, cu o căldură şi o bunătate sufletească unice, cu omenie şi cu multă bunăvoinţă. Nici războiul, nici ocupaţia sovietică nu au reuşit să-i zdruncine caracterul şi verticalitatea, nici bolile care s-au abătut asupra familiei sale nu i-au distrus fibra de om în toată puterea cuvântului. Mai întâi, sănătatea şubredă a mamei sale, cu multe internări, complicaţii, intervenţii şi momente de cumpănă. A reuşit s-o salveze, însă, de nenumărate ori, cu voinţă, cu calm şi răbdare şi cu sacrificii. Mai apoi, Dumnezeu l-a pus la încercare din nou: s-a îmbolnăvit foarte grav. Nu s-a răzvrătit însă; şi-a suportat suferinţa cu stoicism, cu mult curaj şi cu credinţă nestrămutată în bunul Dumnezeu. Gândurile bune, curate, generozitatea şi dragostea pentru oameni l-au ajutat să supravieţuiască. O lecţie pentru noi toţi: să credem numai în bine, în Lumină, să fim pozitivi, să 235

învăţăm că ziua în care dăruieşti este o zi plină de bucurii şi împliniri! Cele mai mari satisfacţii şi realizări le-a avut, însă, prin familia sa, pentru care a avut şi are un adevărat cult.

Soţ ideal, tată şi bunic, nimic nu este prea greu, prea obositor, nici un sacrificiu nu este prea mare atunci când este vorba de familia sa. A început chiar să uite că a fost bolnav; nepoţii, cu dragostea şi gingăşia lor îi vindecă urmele bolii, ca un balsam binefăcător. Şi nimic altceva nu-i poate aduce o mai mare bucurie şi linişte sufletească decât momentul în care-şi vede familia reunită în jurul mesei, ospătându-se şi lăudând bucatele pregătite de bunicul. Generozitatea şi bunătatea lui depăşeşte, însă, cu mult graniţele familiei. Cultura şi rădăcina lui genetică îl fac să înţeleagă oamenii, să fie mai aproape de sufletul lor, de suferinţele pe care le au, ajutându-i, atunci când poate pe bolnavi, pe săraci, pe bătrânii neputincioşi. Înţelepciunea, experienţa sa de viaţă şi relaţia sa strânsă cu Dumnezeu i-au conferit moralul şi echilibrul unui om adevărat. Iubeşte cu pasiune tot ce Dumnezeu a lăsat frumos şi înălţător pe acest pământ. Natura, în toată splendoarea ei, îi înnobilează sufletul şi întreaga fiinţă. Îşi onorează munca şi are grijă ca posesiunile sale pământeşti să fie în permanenţă îngrijite şi bine întreţinute: casa, grădina, maşina, toate obiectele folositoare de pe lângă gospodărie. Toate calităţile şi virtuţile sale sunt îmbrăcate în sfânta haină a modestiei, iar copiii săi, 236

nepoţii, rudele apropiate şi mai îndepărtate îl privesc ca pe un model etic demn de urmat! Dacă eşti invitat în vilişoara sa de la ţară, nu refuza; merită efortul şi osteneala drumului! Chiar de la intrare, te încântă aleile parcă rupte din grădinile japoneze, străjuite de pomi în floare sau încărcaţi de rod. Aroma florilor de cireş, de măr ori piersic se împleteşte cu razele blânde ale soarelui, cu liniştea pământului şi cu jocul păsărilor printre copaci. Dragostea şi dăruirea lui a transformat această bucată de pământ – odată plină de scaieţi şi de buruieni – într-un adevărat colţ de rai, unde familia îşi petrece vacanţele, zilele de sărbătoare sau sfârşitul de săptămână. Cadrul natural, frumuseţea şi liniştea locului te ajută să se remontezi, să guşti viaţa din plin, să devii mai bun, mai generos, mai voios şi mai optimist. Farmecul şi poezia acestei bucăţi de paradis sunt întregite de gustările şi bucatele savuroase, pregătite şi servite în cel mai autentic stil rustic. Gazda – soţ, tată şi bunic – face tot posibilul pentru a te face să te simţi de-al casei şi nu se plânge niciodată de oboseală; are o poftă extraordinară de viaţă, o bucurie molipsitoare şi poartă discuţii pe un ton liniştit, îmbogăţind conversaţia cu exemple din experienţa sa, care te hrănesc spiritual. La fel de statornică precum relaţia sa cu Dumnezeu este şi legătura sa strânsă cu pământul şi cu satul său natal. Cinstirea şi pomenirea celor dispăruţi este o preocupare permanentă a familiei, care-şi onorează strămoşii cu smerenie şi evlavie. Cultura, în toate formele ei: literatură, poezie, film, artă, este o prezenţă constantă în toate 237

conversaţiile din familie. Bunicul ajută familia să îndrăgească, să înţeleagă şi să asimileze tot ceea ce ţine de culturăşi este oricând disponibil să ajute material pe cei ce se dăruiesc nobilului act al culturii. Toate faptele şi toată activitatea acestui om stau, mai presus de toate, sub semnul modestiei, o modestie care curge şi decurge firesc din cultura şi educaţia lui. Omul – spun înţelepţii – este reprezentat numai prin faptele sale, prin ce face şi prin ce construieşte. Constantin Noica spunea: “Dacă nu ştii cine eşti, înseamnă că nu ştii de unde eşti!”. Personajul principal al acestei scurte povestiri este Valeriu Usatâi, fiu al satului Cuhureştii de Sus! Părinţii, bunicii şi străbunicii săi s-au bucurat, de-a lungul vremurilor, de toată stima şi preţuirea oamenilor din această vatră. Valeriu îşi preţuieşte rădăcinile din Cuhureşti, ştie, şi fără îndoială, nu va uita niciodată cine este… Faptele sale l-au descris ca pe un om de onoare, iar oamenii se bucură atunci când văd că fiii satului nu şi-au uitat locul naşterii şi pământul din care se trag. Valeriu nu uită niciodată să vină de sărbători, întru cinstirea şi pomenirea celor dispăruţi. Cuhureştean adevărat, cu suflet curat, de creştin; patriot adevărat, care-şi preţuieşte ţara şi neamul strămoşesc! Valeriu, îţi mulţumim că exişti! Generaţia de azi se bucură să te aibe drept model! Noi, familia, te ţinem aproape de sufletele

noastre, cu toată dragostea şi respectul! Şi, încă o dată, mulţumim pentru ajutorul dat în momentele dificile! 238

NAE IONESCU
O PAGINĂ DE VIAŢĂ

În calitate de gazdă, aveam să fiu, la un moment dat, martoră mută a unor discuţii ce se purtau pe terasa casei mele din Olăneşti, între doctor academician profesor Gheorghe Olănescu, profesor Gheorghe Stroescu, profesor universitar doctor Octav Onicescu şi câteva alte personalităţi ale căror nume nu mi-l amintesc acum... Discuţiile acopereau o gamă foarte vastă: ştiinţă, literatură, politică, mergând până la amintiri din studenţie referitoare la profesori pe care îi avuseseră în facultate, ori despre care auziseră din lucrările 239

acestora, conferinţele publicate în ziare.

susţinute

ori

articole

Nume sonore, precum Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu, Rădulescu-Motru, Noica, Eugen Ionesco erau evocate frecvent, ca un semn peste timp al valorilor, culturii şi patriotismului românesc. Momentul la care vreau să fac referinţă, însă, este cel în care Octav Onicescu a adus în discuţie numele marelui Nae Ionescu... Student eminent în ţară, şcolit mai apoi la Paris, cu articole publicate în tipărituri importante ale vremii, Nae Ionescu cochetase şi cu politica, ajungând, la un moment dat, în graţiile Regelui Carol al II-lea. Perioada aceasta coincide, în fapt, şi cu perioada în care Nae Ionescu avea să o cunoască pe celebra pianistă a României, Cella Delavrancea, care i-a împărtăşit dragostea, l-a apreciat şi l-a preţuit foarte mult. Ascensiunea lui Nae Ionescu nu avea însă să dureze prea mult... Elena Lupescu aflase că Nae Ionescu simpatizase cu legionarii şi, folosindu-se de influenţa ei la Palat, îl aruncă într-un con de umbră. Mai mult, Serviciul de Siguranţă avea ordine precise de a-l urmări pe Nae Ionescu şi de a o informa despre mişcările acestuia. Activitatea lui fusese redusă la a preda cursuri de filozofie la Universitate şi atât. În anii 1938-1939, mirosul prafului de puşcă se simţea în atmosferă ca un preludiu al celui de-al Doilea Război Mondial. Celebritatea marelui profesor nu se stinsese, dar, odată cu aceasta, 240

crescuse şi dezavuarea de la palat. Mare român şi patriot, Nicolae Ionescu entuziasma şi înflăcăra marea masă a studenţimii, care îi asculta cu smerenie toate discursurile. Vocea puternică a lui Nae Ionescu în spaţiul românesc deranjase însă foarte mult la nivelul palatului, de aceea Elena Lupescu şi camarila au hotărât să-l îndepărteze din viaţa publică. A fost urmărit şi anchetat luni de zile şi, în cele din urmă, târât în procese, sub acuzaţii din cele în ce mai odioase. Aruncat în puşcărie, Nae Ionescu aştepta cu nerăbdare ziua procesului, pregătit să înfrunte toate capetele de acuzare. Procesul avea să devină celebru în Bucureşti şi în toată ţara, intelectualii, prietenii şi discipolii săi aşteptând cu sufletul la gură ziua judecăţii şi verdictul completului de judecată. În acea zi, Bucureştiul era zdruncinat de strigătele vânzătorilor de ziare: „Luaţi ziarul să citiţi procesul secolului!”, „Nae Ionescu, marele profesor, duşman şi criminal!”. Se scria o pagină neagră şi ruşinoasă a istoriei, dar, în acelaşi timp, se marca o zi-simbol despre demnitatea unui om. După citirea verdictului, concretizat în ani grei de închisoare, Nae Ionescu a cerut să i se acorde un ultim cuvânt. „Nu am nimic de

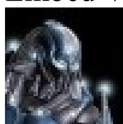
obiectat asupra sentinţei", a spus el, „doresc în schimb să vă istorisesc o fabulă a lui La Fontaine". Fără să o recunoască, chiar şi membrii completului de judecată au fost pătrunşi de măreţia caracterului acestui mare om. 241

Se spune că odată, într-un crâng, s-au luat la ceartă cioara şi privighetoarea. Fiecare dintre ele susţinea că ştie să cânte mai frumos decât cealaltă. După aproape o zi de ceartă, fără ca nici una să cedeze, au stabilit să meargă la Judecător să le facă dreptate. Cea căreia i se va fi dat dreptate în urma procesului avea dreptul să-i scoată ochii celeia care va fi pierdut. Înţelegerea fiind făcută, s-au prezentat în faţa judecătorului, care era pieptănat, dichisit şi cu papion la gât. - Ce e cu voi? întreabă judecătorul. - Ce să fie, Luminăţia Voastră, de dimineaţă ne certăm între noi care cântă mai frumos şi nu ne înţelegem, faceţi Domnia Voastră dreptatea cea dreaptă! - Bine, luaţi loc, o să vă pun la probă: veţi cânta fiecare câte un cântec şi vom decide mai apoi... - Destul! spuse judecătorul după ce fiecare interpretase cântecul ei, o să mă consult cu colaboratorii mei, care v-au ascultat din amfiteatru, şi o să iau o decizie. S-a deliberat şi, cu unanimitate de voturi s-a decis că cioara cântase cel mai bine... - Nu se admite recurs, sunteţi libere să plecaţi! Nici nu ieşiseră bine din sală, că cioara s-a repezit şi i-a scos ochii privighetoarei, conform înţelegerii prealabile... Umblând oarbă şi supărată prin lume, privighetoarea este întrebată de suratele ei cum de a rămas oarbă şi de ce este aşa tristă. - Că sunt oarbă, răspunse ea, nu este cel mai 242

mare rău din lume, sunt însă tristă şi supărată că eu, cântăreaţa preţuită şi admirată de regi şi împăraţi, am ajuns să fiu judecată de un PORC! - Aceasta este fabula pe care am dorit să v-o povestesc, a spus Nae Ionescu, vă mulţumesc pentru răbdare şi înţelegere! Încătuşat şi flancat de doi gardieni, demn şi cu privirile îndreptate spre cer, avea să părăsească sala de judecată conştient fiind că în adâncul sufletului lor, chiar şi judecătorii săi erau convinşi că au comis o mare nedreptate! Luminile s-au stins, uşile s-au închis, întunericul se aşternuse peste sala de judecată, pregătită parcă să primească alţi inculpaţi din rândul intelectualilor. Niciodată Bucureştiul nu fusese mai efervescent, mai gălăgios şi mai agitat, mai plin de strigătele vânzătorilor de ziare, care aduceau zgomotos la cunoştinţa publicului ştirea marelui proces... Luaţi ziarul, să citiţi ce nu aţi mai citit! Demnitate, patriotism, celebritate, curaj!, acesta era tonul în care presa vremii scotea în evidenţă virtuţile marelui profesor Nae Ionescu. Un episod relevant în legătură cu patriotismul lui Nae Ionescu avea să fie povestit de domnul profesor Gheorghe Stroescu. La început de an universitar, Nae Ionescu le-a ţinut studenţilor un discurs inaugural despre patrie, patriotism şi eroismul neamului românesc. La sfârşit, studenţii înflăcăraţi s-au ridicat în picioare, l-au purtat pe 243

braţe şi l-au ovaţionat minute întregi pentru puterea discursului şi pentru frazele apoteotice cu care Nae Ionescu încheiase... În zilele ce au urmat procesului, puzderie de martori aveau să apară, martori ce povesteau în toate variantele desfăşurarea procesului. Unii ştiau de la un vecin care fusese prezent în sală, alţii de la cunoştinţe, profesori sau colegi. Musafirii noştri, contemporani cu procesul, au depănat şi reînviat acest mare eveniment, păstrând, în final, câteva minute de tăcere, elogiu adus marelui profesor, dascăl şi model etic. Anul 1940, pe lângă multele evenimente triste şi neplăcute, avea să îndolieze sufletele intelectualilor şi tuturor românilor cu moartea tragică a marelui şi nepreţuitului Nae Ionescu. Studenţimea anului 1940 primea vestea ca pe cea mai mare pierdere a Bucureştiului. Atât de înflăcărate şi entuziaste erau discursurile lui Nae Ionescu, încât studenţii erau gata să pună mâna pe arme pentru a-şi apăra poporul şi patria până la jertfa supremă! Pentru posteritate, ca o pe pagină de istorie uitată şi aruncată la gunoi, am aşternut clipe dureroase, clipe triste groaznice, trăite de marele nostru om de cultură şi patriot. E minunat să nu ne uităm trecutul, să ne cinstim înaintaşii şi să fim mândri de ei!

244

Add To Collection
443
Reads
10
Readcasts
0
Embed Views

Published by
Radu Marinescu

Info and Rating

Category: Creative Writing
Rating:
Upload Date: 01/25/2012
Copyright: Attribution Non-commercial
Tags: romania
Basarabia
valcea
anastasia stroescu
cuhureşti
refugiu
www2
Flag document for inapproriate content

Download and print this document

- Read offline in your PDF viewer
- Edit this document in Adobe Acrobat, Notepad
- Keep a copy in case this version is deleted from Scribd
- Read and print without ads
- Email the file

Choose a format to download in

-

.PDF

-

  .TXT

Comments

About

- About Scribd
- Blog
- Join our team!
- Contact Us

Premium

- Premium Reader
- Scribd Store

Advertise with us

- Get started
- AdChoices

Support

- Help
- FAQ
- Press

Partners

- Publishers
- Developers / API

Legal

- Terms
- Privacy
- Copyright

© Copyright 2013 Scribd Inc.
Language:

English